

Natura 2000- beheerplan Ilperveld, Varkenland, Oostzanerveld & Twiske

Periode 2023-2029

Natura 2000-beheerplan IJperveld,
Varkensland, Oostzanerveld & Twiske
Periode 2023-2029
Provincie Noord-Holland
augustus 2023
Natura2000@noord-holland.nl

Opgesteld door Sweco, in opdracht van
provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1 Inleiding	8
1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan	8
1.2 Doel van het beheerplan	8
1.3 Proces van totstandkoming	9
2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid	10
2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn	10
2.2 Wet natuurbescherming	10
2.3 Stikstof	11
2.4 Natuurbeleid	12
2.5 Kaderrichtlijn Water	13
3 Beschrijving van het gebied	14
3.1 Algemene gebiedsbeschrijving	14
3.2 Eigendom en beheer	14
3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken	15
3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken	15
3.3.2 Landschapsecologische processen	17
3.4 Instandhoudingsdoelstellingen	19
4 Knelpunten en maatregelen	22
4.1 Habitattypen	22
4.1.1 Kranswierwateren (H3140)	23
4.1.2 Vochtige heiden (laagveengebieden) (H4010B)	25
4.1.3 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)	26
4.1.4 Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) (H7140B)	28
4.1.5 Hoogveenbossen (H91D0)	31
4.1.6 Beheer	32
4.2 Habitatrichtlijnsoorten	33
4.2.1 Bittervoorn	33
4.2.2 Kleine modderkruiper	33
4.2.3 Rivierdonderpad	34
4.2.4 Meervleermuis	34
4.2.5 Noordse woelmuis	34
4.3 Broedvogels	36
4.3.1 Roerdomp	37
4.3.2 Bruine kiekendief	38
4.3.3 Kemphaan	39

4.3.4	Watersnip	40
4.3.5	Visdief.....	41
4.3.6	Snor.....	42
4.3.7	Rietzanger.....	42
4.4	Niet-broedvogels	42
4.4.1	Grauwe gans	43
4.4.2	Smient	43
4.4.3	Krakeend	44
4.4.4	Slobeend	44
4.4.5	Meerkoet.....	44
4.4.6	Grutto.....	45
4.5	Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem	45
5	Huidig gebruik en vergunningverlening.....	49
5.1	Uitgangspunten en definities	49
5.2	Toetsing huidig gebruik	50
6	Financiering	53
6.1	Kosten	53
6.2	Financiering.....	53
7	Handhaving	55
7.1	Vormen van handhaving	55
7.2	Relatie met andere wetgeving.....	55
7.3	Wat betekent dit voor u?	55
8	Sociaal-economische afweging.....	57
8.1	Gevolgen van maatregelen	57
8.2	Gevolgen voor huidige gebruik.....	57
8.3	Gevolgen voor nieuwe activiteiten.....	57
8.4	Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving	57
9	Monitoring en onderzoek.....	59
9.1	Monitoring.....	59
9.1.1	Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden.....	59
9.1.2	Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen.....	60
9.1.3	Monitoring van gebruik en vergunningverlening	60
9.2	Onderzoek.....	60
10	Literatuur	62
	Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep	64
	Bijlage 2 Kaartbijlage	65
	Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik	69
1	Werkwijze	69
2	Beschrijving en toetsing	72
2.1	Natuurbeheer.....	72
2.2	Faunabeheer en schadebestrijding	73
2.3	Waterbeheer.....	78
2.4	Recreatie	80

2.5	Landbouw	84
2.6	Verkeer	87
2.7	Beroeps- en sportvisserij.....	88
2.8	Wonen en werken	89
2.9	Gebruik van drones	91
3	Literatuur	92
	Bijlage 4 Monitoring	94

Samenvatting

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor het gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is één van de vijf Natura 2000-gebieden in Laag Holland. Over heel Europa zijn bijna 26.000 natuurgebieden opgenomen in het Europese Natura 2000-netwerk. Dit netwerk is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Door de Natura 2000-gebieden doelgericht te beheren en te onderhouden, moet het voortbestaan van de bijzondere natuurwaarden en biodiversiteit verzekerd zijn. Per Natura 2000-gebied moet er daarom een beheerplan worden opgesteld waarin is aangegeven hoe de bijzondere natuurwaarden duurzaam worden behouden. Door de aanwijzing van IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske als Natura 2000-gebied is het gebied bovendien beschermd op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen.

In het beheerplan staan de Natura 2000-doelen -zogenaamde instandhoudingsdoelen- voor het gebied centraal. Het Rijk stelt de begrenzing van het gebied en de Natura 2000-doelen vast in het aanwijzingsbesluit. Voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske zijn als instandhoudingsdoel kenmerkende laagveen-specifieke habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten opgenomen en daarnaast ook broedvogels en niet-broedvogels. Natura 2000-beheerplannen worden vastgesteld voor een tijdvak van ten hoogste 6 jaar. Dit is het tweede beheerplan voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske en geldt voor de periode 2023-2029.

Voorafgaand aan het opstellen van dit beheerplan is een evaluatie van de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Uit deze evaluatie blijkt dat een groot aantal maatregelen uit het eerste beheerplan is uitgevoerd. Desondanks zijn niet alle natuurdoelen behaald. Zo is de kwaliteit van habitattypen plaatselijk afgenomen en ligt voor diverse broedvogels en niet-broedvogels het waargenomen aantal lager dan het gewenste aantal. Voor habitattypen vormen verzuring en vermessing door stikstofdepositie, de waterkwaliteit en beheeraspecten de belangrijkste knelpunten. In het beheerplan zijn de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen. Daarnaast is het huidige gebruik van het gebied beschreven en is getoetst of het gebruik de instandhoudingsdoelen in gevaar brengt.

Doelen en maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat conform het aanwijzingsbesluit de omvang van de habitattypen kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden moet worden uitgebreid. Bovendien moet de kwaliteit van alle habitattypen worden verbeterd. De noodzakelijke kwaliteitsverbetering hangt samen met de afname van de kwaliteit in de eerste beheerplanperiode. In dit beheerplan zijn maatregelen opgenomen om deze doelen te bereiken.

Ten opzichte van de eerste beheerplanperiode gaat daarbij veel aandacht uit naar de verbetering van de waterkwaliteit in het Oostzanerveld, IJperveld en Varkensland. Waterkwaliteitsverbetering is nodig om de kwaliteit van habitattypen te verbeteren, uitbreiding van bijvoorbeeld het habitatype kranswierwateren te realiseren en om jonge verlandingsweiden op gang te brengen.

brengen. Jonge verlanding is nodig om de instandhoudingsdoelen duurzaam te behouden.

Voor het behoud van habitattypen als veenmosrietlanden en vochtige heiden maar ook van ruigten en zomen is beheer essentieel. Beheer is in deze gebieden met veel vaarland echter een grote uitdaging, terwijl stikstofdepositie intensiever beheer noodzakelijk maakt. In dit beheerplan zijn dan ook veel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beheer van de gebieden. Bovendien wordt de noodzaak voor aanvullende financiering voor het reguliere beheer in dit beheerplan op de agenda gezet. Tot slot zijn ook maatregelen in dit beheerplan opgenomen, zoals plaggen, het plaatsen van oeverbescherming en hydrologische maatregelen.

In Twiske, Oostzanerveld, Varkensland en IJperveld worden maatregelen genomen voor broedvogels als bruine kiekendief, roerdomp, watersnip, visdief en kempfaan. Het gaat bijvoorbeeld om het verbeteren van de kwaliteit van rietlanden als broed- en foerageerbiotoop, het realiseren van rietlanden en plasdras en aanpassingen in het beheer van weidevogelgraslanden. Om de instandhoudingsdoelen van soorten als roerdomp, bruine kiekendief en smient te behalen is het bovendien nodig om plaatselijk en periodiek maatregelen te nemen om de versturende effecten van vaarrecreatie te beperken.

De maatregelen worden in de tweede beheerplanperiode uitgevoerd, waarbij de uitvoering van sommige maatregelen tot in de derde beheerplanperiode doorloopt.

Toetsing van het huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik is gebleken dat het meeste gebruik ook in de tweede beheerplanperiode is toegestaan. Voor een aantal vormen van huidig gebruik zijn ten opzichte van het eerste beheerplan verzachtende maatregelen/ voorschriften opgenomen. Deze zijn nodig om significante effecten op de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Voor deze activiteiten is tijdens de looptijd van het tweede beheerplan geen vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig zolang deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van de verzachtende maatregelen/voorschriften.

De Stootersplas zal in de winterperiode afgesloten worden voor vormen van waterrecreatie als wind- en wingsurfen.

Monitoring

In dit beheerplan is aanvullend op de bestaande monitoring extra monitoring geprogrammeerd voor bijvoorbeeld Habitatrichtlijnsoorten. Daarnaast is de extra monitoringsbehoefte in beeld gebracht voor habitattypen. Uit de evaluatie van het eerste beheerplan blijkt namelijk dat de huidige standaardmonitoring niet altijd voldoende is om de ontwikkeling van instandhoudingsdoelen te kunnen volgen.

Toezicht en handhaving

Uitgangspunt voor het Natura 2000-beheerplan is adequaat toezicht en handhaving. Tijdens het opstellen van het beheerplan is echter geconstateerd dat de beperkte afstemming en coördinatie tussen de verschillende handhavende partijen in IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske een knelpunt vormt voor effectieve handhaving. Dit verdient dan ook nadere aandacht, bijvoorbeeld bij een actualisatie van het huidige handavingsplan.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (IVOT). In dit inleidende hoofdstuk wordt uitgelegd wat Natura 2000 is en wat een Natura 2000-beheerplan is.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden. In het Europese Natura 2000-netwerk zijn bijna 26.000 natuurgebieden als Natura 2000-gebied aangewezen waarin het duurzaam voortbestaan van bijzondere natuurwaarden wordt verzekerd opdat de Europese biodiversiteit behouden blijft. De natuurgebieden worden vaak ook gebruikt door bijvoorbeeld bewoners, recreanten en ondernemers. In een beheerplan dat per gebied wordt opgesteld is aangegeven hoe het behoud van de bijzondere natuurwaarden wordt bereikt. Het uiteindelijke resultaat is een Europees netwerk van natuurgebieden met een rijke diversiteit aan planten en dieren.

Eén van de aangewezen Natura 2000-gebieden is IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. De aanwijzing betekent dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Het Rijk stelt de begrenzing vast en legt in het aanwijzingsbesluit de Natura 2000-doelstellingen vast (www.natura2000.nl).

IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is in 2000 voor het eerst aangemeld als Vogelrichtlijngebied en in 2004 als Habitatrictlijngebied. In 2008 zijn de conceptdoelen in het ontwerpbesluit vastgesteld en in 2013 definitief gemaakt in het aanwijzingsbesluit PDN/2013-092. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden binnen drie jaar na definitieve aanwijzing een beheerplan moet worden vastgesteld en dat dit plan iedere zes jaar moet worden geactualiseerd. Het beheerplan vertaalt de doelen voor de Nederlandse natuur op nationaal niveau naar doelen op gebiedsniveau. Dit is het tweede beheerplan voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, dat geldt voor de periode 2023-2029.

1.2 Doel van het beheerplan

Het beheerplan geeft een beschrijving van wat er moet gebeuren om, in samenhang met het huidige gebruik, de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit te realiseren. Het beheerplan:

- Werkt de natuurdoelen voor het Natura 2000-gebied verder uit in omvang, ruimte en tijd.
- Geeft een overzicht van de maatregelen die in de planperiode van zes jaar (2023-2029) genomen moeten worden en geeft zo nodig een doorkijk naar de maatregelen die op de langere termijn noodzakelijk zijn.
- Geeft inzicht in welke activiteiten in en om het gebied zonder meer kunnen worden voortgezet, welke alleen onder bepaalde voorwaarden kunnen plaatsvinden en welke enkel kunnen worden voortgezet indien een vergunning verleend is. Dit beheerplan kan beperkingen opleveren voor het gebruik. Activiteiten die in strijd met dit beheerplan

plaatsvinden, zijn in strijd met de wet. In dat geval vindt hierop handhaving plaats.

- Geeft het toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteiten en voor handhaving. Dat kader zal de provincie c.q. de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) gebruiken bij de vergunningverlening.
- Is geen inrichtings- of beheerplan op perceelsniveau, maar vormt hiervoor wel één van de kaders. Het beheerplan legt de maatregelen vast die in deze planperiode nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren. Dit zijn echter geen maatregelen die juridisch kunnen worden afgedwongen bij anderen, tenzij daar afspraken over zijn gemaakt. Met derden wordt op basis van vrijwilligheid samengewerkt. Bestaande (subsidie)regelingen kunnen die samenwerking faciliteren.

Juridische status en vaststelling

Het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS) geven met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske uitwerking aan artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming. De looptijd van dit beheerplan start op de dag na de publicatie in het Provinciaal Blad van het definitieve vaststellingsbesluit van GS. Bij de uitwerking van de doelen en maatregelen is rekening gehouden met economische, sociale en culturele belangen die in dit gebied spelen.

1.3 Proces van totstandkoming

Het beheerplan is tot stand gekomen na overleg met Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland, gemeenten, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, gebruikers en belanghebbenden. Met de beheerders en belanghebbenden is gesproken in diverse overleggen waarin zij vertegenwoordigd waren. Bijlage 1 geeft een overzicht van de partijen die bij het opstellen van het beheerplan betrokken zijn.

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid

2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een Natura 2000-netwerk te realiseren, dat bestaat uit belangrijke natuurgebieden binnen Europa. De Europese Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) zijn belangrijke instrumenten om dit Natura 2000-netwerk te realiseren. Deze richtlijnen bepalen onder andere dat de lidstaten beschermde gebieden voor de kwetsbaarste soorten en habitattypen moeten aanwijzen; dit zijn de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Hierdoor wordt de biodiversiteit in Europa behouden. De opdracht is om de soorten en habitattypen waarvoor een verplichting is aangegaan, in een gunstige staat van instandhouding te brengen en deze gunstige staat vervolgens te behouden.

Natura 2000-gebieden en hun bijbehorende doelstellingen zijn vastgelegd op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In door het Rijk vastgestelde aanwijzingsbesluiten zijn de begrenzing en de definitieve doelen voor de gebieden vastgesteld. De wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden is in de Wet natuurbescherming geregeld. IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

2.2 Wet natuurbescherming

De regelgeving ten aanzien van natuurbescherming is in Nederland enerzijds geregeld via de Wet natuurbescherming (Wnb) en anderzijds via aanvullend beleid van met name de provincies. Sinds 1 januari 2017 zijn in de Wnb regels opgenomen voor:

- Bescherming van Natura 2000-gebieden (voorheen de Natuurbeschermingswet 1998)
- Bescherming van in het wild levende dieren en planten (voorheen de Flora- en faunawet)
- Bescherming van houtopstanden (voorheen de Boswet)

Natura 2000

Bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming (Wnb) bevat een beoordelingsvereiste voor plannen die significante gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, eerste lid, Wnb), en een vergunningplicht voor projecten die significant negatieve gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, tweede lid, Wnb). De vaststelling van een plan of het verlenen van een vergunning is alleen mogelijk indien op grond van een passende beoordeling vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Wanneer significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op grond van een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten, kan het plan alleen worden vastgesteld of een vergunning voor het project worden verleend indien de zogenaamde ADC-toets met succes doorlopen kan worden (artikel 2.8, vierde lid, Wnb). Dat betekent

dat er geen Alternatief mag zijn met minder grote effecten op Natura 2000, het project nodig is omwille van een Dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen.

Het Natura 2000-beheerplan is een wettelijk instrument uit de Wet natuurbescherming (artikel 2.3). Tot de inhoud van het beheerplan behoort in elk geval een beschrijving van de voor het Natura 2000-gebied nodige instandhoudingsmaatregelen, voor zover nodig passende maatregelen en de beoogde resultaten van de maatregelen.

Volgens planning van het Rijk zal in 2024 de Wnb opgaan in de Omgevingswet, de vier bijbehorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Dit verandert in beginsel niets aan de inhoud van een Natura 2000-beheerplan of de toetsingscriteria voor plannen en projecten die significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen hebben.

Soortenbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wnb is bedoeld voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. De bescherming van soorten is niet beperkt tot specifieke gebieden en daarom in beginsel overal van toepassing, dus ook in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. In ieder plan of bij iedere activiteit dient rekening te worden gehouden met een mogelijke overtreding van verbodsbepalingen voor soorten. Zo nodig dient een ontheffing te worden aangevraagd. Het verlenen van die ontheffingen wordt namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord uitgevoerd.

2.3 Stikstof

Stikstof is een van de knelpunten bij de realisatie van de Natura 2000-doelen in Nederland. In ons drukke land veroorzaken onder meer verkeer, industrie en landbouw gezamenlijk een zodanig hoge uitstoot van stikstofverbindingen (stikstofdioxide en ammoniak) dat hierdoor stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen negatief worden beïnvloed. Hierdoor wordt de ruimte voor nieuwe (economische) ontwikkelingen op veel plaatsen beperkt.

In Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn stikstofgevoelige habitats aanwezig en is er bovendien sprake van overbelasting op een groot deel van deze stikstofgevoelige habitats. Er is bij deze overbelaste habitats een groot verschil tussen het huidige en het gewenste depositieniveau.

De landelijke structurele stikstofaanpak is vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (december 2020 aangenomen door Tweede Kamer, maart 2021 aangenomen door Eerste Kamer), waarmee de Wet natuurbescherming is gewijzigd. Daarnaast is er een provinciale aanpak. Deze is door GS vastgesteld op 16 maart 2021. Daarin onderscheidt de provincie Noord-Holland twee sporen: een provinciebreed geldende aanpak en een gebiedsgerichte aanpak. De provinciebrede aanpak richt zich op activiteiten die tot een afname van de stikstofuitstoot moeten leiden. Er wordt gestreefd naar uitstootvermindering door verkeer, landbouw, havens en industrie. De gebiedsgerichte aanpak kenmerkt zich door integratie en samenhang van de verschillende opgaven in het landelijk gebied. Daarbij wordt ingezet op bronmaatregelen en op natuurherstelmaatregelen, die al sinds 2015 worden genomen om de Natura 2000-instandhoudingsdoelen te behalen.

Voor de gehele provincie Noord-Holland is in samenspraak met andere overheden en gebiedspartners vóór 1 juli 2023 een concept-gebiedsplan opgesteld. Daarin wordt aangegeven welke bijdrage aan de landelijke stikstofdoelstelling wordt geleverd. Zowel extra bronmaatregelen als extra natuurherstelmaatregelen komen in het gebiedsplan aan de orde. In natuurdoelanalyses wordt ecologisch beoordeeld of de te verwachten stikstofreductie voor een Natura 2000-gebied in samenhang met de natuurherstelmaatregelen leidt tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze natuurdoelanalyses geven mede richting aan verdere uitwerking van maatregelen in gebiedsplannen en maken inzichtelijk of aanvullende natuurmaatregelen of bronmaatregelen nodig zijn.

In het coalitieakkoord uit 2021 heeft het kabinet aangekondigd de huidige wettelijke omgevingswaarde voor stikstofdepositie voor 2035 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering naar voren te halen. Dit betekent dat in 2030 74% van het stikstofgevoelig Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde moet zijn gebracht. In 2025 is dit conform de wettelijke verplichting 40% van dat areaal. (Inmiddels is het desbetreffende kabinet gevallen en zijn de consequenties nog onzeker.)

In de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022) zijn de doelstellingen uit het coalitieakkoord uit 2021 overgenomen. In de startnotitie NPLG zijn de landelijke omgevingswaarden voor stikstof vertaald naar richtinggevende gebiedsdoelen als input voor provinciale gebiedsprocessen en de gebiedsplannen en de gebiedsprogramma's van provincies. De gebiedsplannen zijn een wettelijke verplichting uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De gebiedsprogramma's voldoen minimaal aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming én werken ook de drie kerndoelen van het NPLG verder uit (natuur, water en klimaat).

2.4 Natuurbeleid

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van belangrijke bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Het NNN levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het NNN in de provincie. Dit doen zij samen met terreinbeherende organisaties, particulieren, gemeenten en waterschappen. Waar mogelijk wordt de natuuropgave samen opgepakt met andere onderwerpen zoals stikstof, klimaatrisico's en recreatie.

Voor elk gebied zijn NNN-doelen geformuleerd in de vorm van natuurbeheertypen (zie ambitiekaart in bijlage 2). De beheertypen van het NNN zijn te vertalen in de habitattypen en leefgebieden voor soorten van Natura 2000. De realisatie van de NNN-doelen is niet exact hetzelfde als de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, maar draagt in vele gevallen wel aan de realisatie bij. Soms kan er echter sprake zijn van strijdigheid in de natuurdoelen. In dat geval prevaleren de Natura 2000-doelen boven de NNN-doelen vanwege de wettelijke bescherming van Natura 2000-doelen.

Het provinciale beleid en nadere regels rondom het NNN zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn erop gericht te voorkomen dat in bestemmingsplannen/omgevingsplannen nieuwe activiteiten mogelijk worden

gemaakt, die per saldo een negatief effect hebben op het NNN, tenzij het gaat om een activiteit van groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en de effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.

Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)

Voor het beheer van het Natuurnetwerk Nederland bestaat het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). In het jaarlijkse Natuurbeheerplan geeft de provincie aan waar welk soort beheer gevraagd wordt. Beschermd habitattypen zijn doorvertaald naar SNL beheertypen en opgenomen in het Natuurbeheerplan. Eventuele verbeter- en uitbreidingsopgaven vanuit Natura 2000 worden opgenomen in de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan.

2.5 Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater op orde is. De doelstelling van de KRW is dat uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn. De KRW zorgt er bovendien voor dat de vereiste watercondities voor beschermde gebieden, waaronder Natura 2000, gewaarborgd worden. In IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske gaat het om de waterkwantiteit en -kwaliteit ten behoeve van habitattypen en Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit.

De KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 zijn door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier voor al haar KRW-waterlichamen uitgewerkt en vastgesteld (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2021). IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske behoort tot de KRW-waterlichamen waterrijk 't Twiske en waterrijk Waterland. Het uitvoeren van de KRW-maatregelen is een verantwoordelijkheid van meerdere partijen.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen. Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

3 Beschrijving van het gebied

3.1 Algemene gebiedsbeschrijving

Het IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld vormen tezamen het grootste uitgeveende laagveencomplex ten noorden van Amsterdam. IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaat grotendeels uit extensief gebruikte vochtige graslanden, die van belang zijn voor soorten als grutto, tureluur, zomertaling, krakeend en slobbeend. Andere bijzondere vogels zijn visdief en wulp. Van laatstgenoemde zijn in de winter soms grote groepen aanwezig. De extensieve graslanden zijn niet alleen voor weidevogels van belang maar ook voor de noordse woelmuis, die vooral voorkomt in de meest vochtige graslanden met een ietwat pollige vegetatiestructuur. Daarnaast voelt de noordse woelmuis zich ook thuis in de aangrenzende veenmosbegroeiingen, die zich vooral in de voormalige petgaten hebben ontwikkeld (Van Dijk et al., 2021).

Naast extensief grasland bevat het IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld rietland, vochtige ruigten en verschillende stadia van verlandingsvegetaties, zoals veenmosrietlanden en vochtige heide. De rietlanden en moerassen in het gebied zijn van waarde voor moerasvogels als rietzanger, bruine kiekendief, snor en roerdomp. Bovendien broedt de watersnip plaatselijk rond de afwisseling van vochtige graslanden en moerassen. Ten slotte is IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld van belang voor de soorten bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis.

Het IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland kenmerken zich door hun openheid. Het Twiske heeft door de inrichting meer bos en heeft daardoor een parkachtig karakter. Het Twiske is een populair natuur- en recreatiegebied. Vanaf 1960 werd in het gebied zand gewonnen dat nodig was voor de aanleg van het Coentunneltracé. Door deze zandwinning ontstond een grote plas, de Stootersplas, die goed voor recreatieve doeleinden gebruikt kon worden. In 1972 werd met de inrichting van het Twiske als recreatieterrein begonnen. Het riviertje werd opnieuw uitgegraven en het wateroppervlak van het gebied uitgebreid tot 200 ha. Rondom de recreatieplas liggen rietkragen en bosaanplant. Daardoor is het Twiske meer besloten dan het omringende laagveengebied. Alleen de noordkant van Twiske is meer open. Het Twiske heeft vooral betekenis voor broedende en overwinterende water- en rietvogels en de noordse woelmuis. Daarnaast is het ook een foerageergebied voor meervleermuis.

Een deel van het Oostzanerveld, het IJperveld en Varkensland is zowel Vogel- als Habitatrichtlijngebied, het Twiske is alleen Vogelrichtlijngebied en een deel van het Oostzanerveld is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1). Daarnaast is het gebied deels als NNN begrensd.

3.2 Eigendom en beheer

IJperveld is grotendeels in bezit en beheer bij Landschap Noord-Holland en Varkensland en Oostzanerveld worden beheerd door Staatsbosbeheer (zie bijlage 2, figuur 2). Bovendien zijn in deze gebieden ook particuliere gronden aanwezig. Het recreatiegebied het Twiske is circa 650 hectare groot en in eigendom bij Staatsbosbeheer en in erfpacht uitgegeven aan recreatieschap Twiske-Waterland. Het beheer wordt uitgevoerd door Recreatie Noord-Holland.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is waterkwaliteit- en waterkwantiteitbeheerder.

3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken

3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken

Bodem

De bodem in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaat uit een 2,0 tot 4,5 m dik veenpakket dat is afgezet op kleiige en zandige wadafzettingen (Gebiedsanalyse-92, 2017). Onder het veenpakket ligt tot op een diepte van NAP -20 m een slecht doorlatende deklaag (zeer fijn zand, veen, klei, leem). Daaronder bevindt zich het eerste watervoerende pakket.

De bodem bestaat voornamelijk uit veenmosveen (rauwveengronden). In het Twiske is de bodem grotendeels opgehoogd met zand. In het Ilperveld komen enkele vuilstorten met opgebrachte bodems voor. Een groot gedeelte van het Ilperveld en het Oostzanerveld en een kleiner gedeelte van Varkensland bestaan uit petgaten die voor de turfwinning zijn vergraven.

Hoogteligging

Binnen het Natura 2000-gebied komen beperkte reliëfverschillen voor die zijn ontstaan door onder andere inklinking in onderbemalingen. In onderbemalingen kan een grondgebruiker binnen de door het waterschap toegestane peilmarge zelf het oppervlaktewaterpeil regelen.

Het Ilperveld bezit een hoogteligging van NAP -1.2 m tot -1.8 m, het Varkensland heeft een hoogteligging van NAP -1.4 m tot -1.9 m en het Oostzanerveld heeft een hoogteligging van NAP -1.2 m tot -1.7 m NAP (Gebiedsanalyse-92, 2017). In het Ilperveld zijn de voormalige stortplaatsen herkenbaar vanwege hun relatief hoge ligging.

Het Twiske kent een afwijkende bodemopbouw en geomorfologie. Het petgatengebied is rond 1942 omdijkt, opgespoten en ingepolderd en heeft een hoogteligging van NAP -1.9 m tot -2.5 m.

Grond- en oppervlaktewatersysteem

In het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland treedt wegzijging op naar de diepe droogmakerijen de Wijde Wormer en de Purmer (Gebiedsanalyse-92, 2017). In Varkensland is er daarnaast een aanzienlijke wegzijging naar de kleine droogmakerij Noordmeer. Het oppervlaktewater in de drie deelgebieden wordt gevoed door neerslag en door de inlaat van oppervlaktewater uit de Waterlandse boezem. Indirect komt er licht brak en voedselrijk kwelwater uit de droogmakerijen via het inlaatwater in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld binnen. Plaatselijk treedt er in de onderbemalingen kwel op met water dat licht brak kan zijn.

Het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland bestaan ieder uit één peilgebied met een vast peil (zie tabel 1). Dit betekent dat het zomer- en winterpeil hetzelfde zijn. Het vaste peil leidt ertoe dat neerslag snel wordt afgevoerd en een neerslagtekort snel wordt aangevoerd met boezemwater. Doordat het oppervlaktewater van het Ilperveld en Varkensland in open verbinding staat met het Noordhollandsch Kanaal leidt dit plaatselijk tot een sterke invloed van boezemwater. Twiske bestaat uit zes peilvakken waarvan twee met een vast

peil, twee met een flexibel peil en twee met een dynamisch peil (peilbesluit herzien in 2013).

In peilbesluiten wordt voor veenweidegebieden uitgegaan van een drooglegging van maximaal 40 cm. Delen van het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland worden onderbemalen. In onderbemalingen is het oppervlaktewaterpeil lager dan het polderpeil. Dit resulteert in een veelal grotere drooglegging in de onderbemalingen. De ontwatering die nodig is voor het graslandgebruik zorgt voor constante inklink en veraarding van de venige bodem. Daardoor treedt bodemdaling op die het sterkst is in de onderbemalingen.

Tabel 1. Oppervlaktewaterpeilen (herzien in 2013)

Deelgebied	Peil
Oostzanerveld	NAP -1.46 m
Ilperveld	NAP -1.56 m
Varkensland	NAP -1.56 m

Waterkwaliteit in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland

Een goede oppervlaktewaterkwaliteit met lage nutriëntenconcentraties en een goed doorzicht is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding in open water en vanuit de oever optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Daarnaast is de oppervlaktewaterkwaliteit van belang voor het habitattypen kranwierwateren en van invloed op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper.

De waterkwaliteit in het Natura 2000-gebied is echter slecht. De gemiddelde concentraties totaal stikstof, totaal fosfaat en sulfaat in het oppervlaktewater zijn te hoog. Hoewel de waterkwaliteit op het gebied van doorzicht en fosfaat langjarig wel is verbeterd, is deze toch nog onvoldoende voor de aanwezigheid van kranwierwateren en het optreden van nieuwe verlanding (Wolters et al., 2022). Ook de ecologische waterkwaliteit (KRW) is onvoldoende. De water- en oevervegetatie is matig ontwikkeld en er is sprake van een matig ontwikkelde macrofauna gemeenschap. Bekend is bijvoorbeeld dat in het Ilperveld nagenoeg geen watervegetatie meer aanwezig is (Van Dijk et al., 2021).

De huidige fosfaatbelasting van het oppervlaktewater is 1,2 maal hoger dan de gewenste fosfaatbelasting (Van Dam & Jaarsma, 2020). Het doorzicht in het gebied is onvoldoende en het chlorofyl-a gehalte is te hoog. De oorzaak van de hoge fosfaatbelasting ligt in dit gebied vooral bij de nalevering van fosfaat uit de bodem, deels door mineralisatie van het aanwezig veen en deels door de aanwezigheid van een historische fosfaatvoorraad die is ontstaan door jarenlange bemesting (Groenendijk et al., 2012). Door de afbraak van veen ontstaat ook slibvorming. Slibvorming draagt bij aan een slechte waterkwaliteit, met verhoogde fosfaatgehalten. Sterke waterbewegingen in het oppervlaktewatersysteem, zoals varen met motorboten en windwerking, zorgen voor veel opwerveling, waardoor het water vrijwel altijd troebel is. Inlaatwater draagt in beperkte mate bij aan de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater.

De voedselrijkdom van het watersysteem wordt daarnaast bepaald doordat het watersysteem oorspronkelijk brak was. Brakke systemen zijn voedselrijk en de hoge voedselrijkdom in het verleden draagt nog steeds bij aan de hoge natuurlijke achtergrondbelasting. De hoge sulfaatconcentraties hangen eveneens samen met de brakke geschiedenis. De hoge sulfaatconcentraties dragen bij aan de interne nalevering van fosfaat (interne eutrofiëring).

Voor fosfaat geldt dat de achtergrondbelasting in het gebied ongeveer op het niveau ligt van de kritische fosfaatbelasting (Fennema, 2021). Dit betekent dat het bijna niet mogelijk is om de fosfaatbelasting terug te dringen tot op het gewenste niveau van de kritische fosfaatbelastingsgrens. Gezien de hoge fosfaatbelasting is het de verwachting dat het watersysteem troebel blijft en dat de ontwikkeling van een helder plantenrijk watersysteem niet realistisch is (Fennema, 2021).

Naar verwachting zijn de beste kansen voor een goede waterkwaliteit aanwezig in pas uitgegraven petgaten, geïsoleerde en gebaggerde sloten of regelmatig geschoonde smalle weilandslootjes die niet worden bevaren, ver van de waterinlaat liggen en die liggen langs percelen waar geen bemesting plaatsvindt.

3.3.2 Landschapecologische processen

De belangrijkste landschapecologische en vegetatievormende processen in de veengebieden IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn (Gebiedsanalyse-92, 2017):

- Een sterk door de mens gereguleerde waterhuishouding in een voormalig, nu sterk ingeklonken en laaggelegen hoogveengebied, waarbij – om verdroging te voorkomen - voedselrijk en gebiedsvreemd water wordt ingelaten.
- Een hydrologie die voornamelijk wordt beïnvloed door de omliggende droogmakerijen, resulterend in wegzijging van grondwater langs de randen en inlaat van zwak brak boezemwater dat indirect afkomstig is uit de droogmakerijen (brakke kwel).
- Langdurige invloed van brak water tot aan 1932, met daarna een geleidelijk opgetreden verzoeting door verandering van het ingelaten boezemwater.
- Zeer voedselrijk oppervlaktewater, met hoge fosfaat- en stikstofconcentraties, voornamelijk ontstaan door interne eutrofiëring.
- Het optreden van verlanding langs oevers van meren en brede wateringen in een voormalig veenontginningsgebied.
- Ontwikkeling van veenmosrietlanden uit jonge successiestadia onder invloed van regenwater gevoede omstandigheden en een regelmatig beheer van maaien en afvoeren.
- Natuurlijke en half-natuurlijke ontwikkeling van voedselrijke ruigten en zomen (moerasmelkdistel-associatie), braam-elzenbroek en braamberkenbroek door natuurlijke verlanding (ruigten en zomen) en/of staken van het beheer (ruigten, zomen en bossen).

Zoals reeds beschreven is het water in het gebied momenteel sterk verzoet. De aanwezigheid van brak water is waarschijnlijk in het verleden van invloed geweest op de snelle vorming van veenmosrietlanden. In het IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn nog relictvegetaties aanwezig die

kenmerkend zijn voor het brakke verleden. Het gaat bijvoorbeeld om veenmosrietlanden (H7140B) en vochtige laagveenheiden (H4010B) met ruwe bies, kenmerkend voor verlanding in zwak brak water. Momenteel komen nog steeds veenmosrietlanden en jonge verlandingsstadia met ruwe bies voor, de zogenaamde 'veenmosbiezenlanden' en 'koekoeksbloem-biezenlanden'.

Een tweede relictvegetatie is zoomvormende ruigten met harig wilgenroosje en moerasmelkdistel (H6430B), kenmerkend voor licht brakke wateren met een verhoogd sulfaatgehalte. Plaatselijk komt in sloten met helder water nog de brakwatersoort snavelruppia voor.

Ecologische samenhang en successie

Het voorkomen van moerasnatuur en weidevogelgraslanden zorgt voor de rijke diversiteit aan soorten en de landschappelijke waarden van het Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske (Provincie Noord-Holland, 2016). Het gebied is grofweg in te delen in moerasgebieden, weidegebieden en open water. Sommige habitattypen of soorten komen alleen in één van deze gebieden voor. Andere habitattypen of soorten komen in meerdere gebieden voor. Bovendien is er een sterke relatie tussen het water in het gebied en de moerasnatuur. Zowel de moeras-, weide- als watergebieden dienen daarom behouden te worden. De Natura 2000-doelen zorgen daardoor niet alleen voor de bescherming van enkele soorten maar voor de bescherming van het waardevolle cultuurlandschap als geheel.

De moerasnatuur in het gebied is afhankelijk van een successiereeks die begint bij het dichtgroeien van open water (verlanding) en eindigt met bosvorming. Voor vier stadia in deze successiereeks zijn Natura 2000-doelen vastgesteld: ruigten en zomen (H6410B), veenmosrietlanden (H7140B), vochtige heiden (H4010B) en hoogveenbossen (H91D0). Om deze stadia in stand te houden is het nodig dat ook de jongere successiestadia aanwezig zijn.

Het ontstaan van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden, ruigten en zomen en hoogveenbos, inclusief de invloed van beheer, verzoeting en eutrofiëring zijn weergegeven in figuur 1 (Gebiedsanalyse-92, 2017). Veenmosrietlanden ontstaan door het regelmatig maaien van jongere verlandingsvegetaties. Voor het ontstaan van veenmosrietland is het belangrijk dat er voldoende meso-eutroof verlandingsoppervlak aanwezig is. Dit kunnen jonge en initiële stadia van het veenmosrietland zijn, bestaande uit verlanding van riet met beginnende veenmosgroei (*Phragmites/Caricion nigrae*), of rietverlanding met echte koekoeksbloem (*Lychnido-Hypericetum tetrapteris subsp. typicum*). Het huidige oppervlak aan verlanding is echter nauwelijks toegenomen sinds de periode 1945-1976.

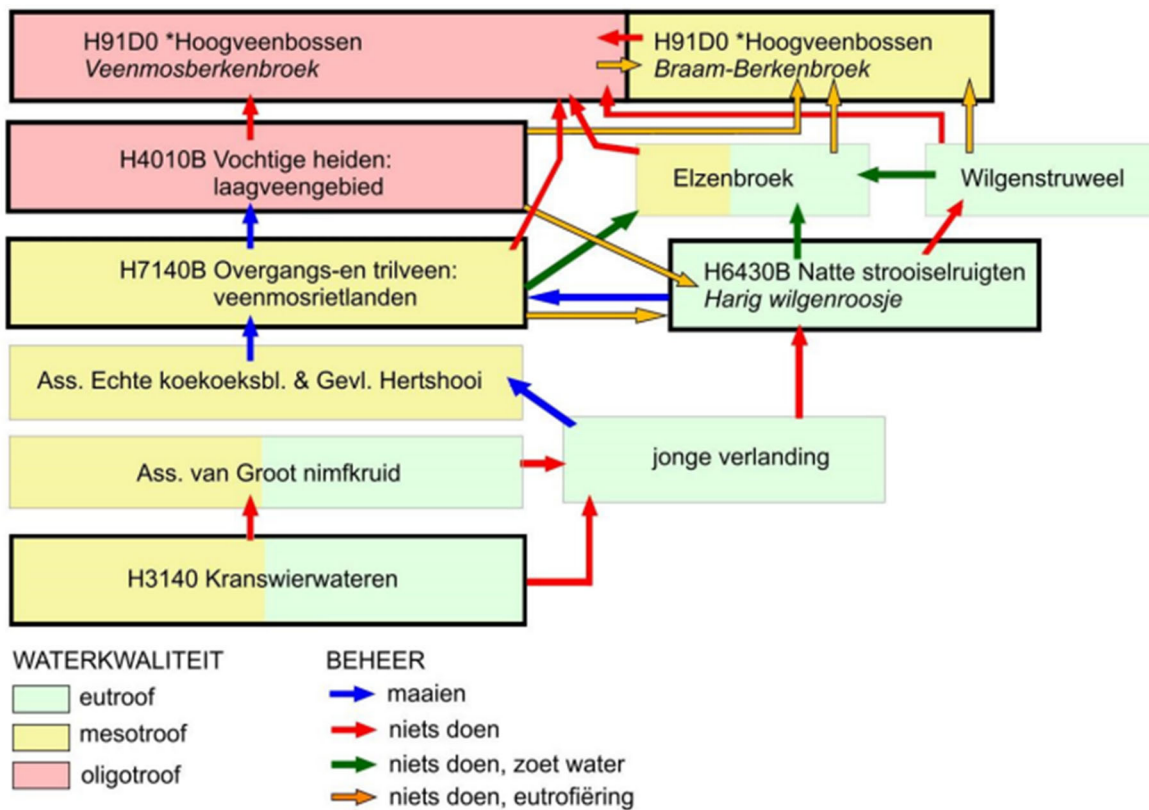
Als het maaibeheer wordt voortgezet kunnen uit veenmosrietlanden vochtige laagveenheiden ontstaan. Wanneer er niet wordt gemaaid ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Met name de vochtige heiden zijn in dit Natura 2000-gebied weinig stabiel; zodra het beheer wordt gestaakt ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Voor het behoud van de habitattypen veenmosrietlanden en vochtige heiden is het (maai)beheer dus van essentieel belang.

Verlanding

Verlanding is het dichtgroeien van water zodat uiteindelijk nieuw land ontstaat. Karakteristiek voor Laag Holland zijn verlandingen vanuit de oever door ruwe bies en kleine lisdodde (Provincie Noord-Holland, 2016). Deze soorten treden

op als pioniersoort waartussen riet zich vestigt. Door de productie van organisch materiaal en de invang van slib in deze oevervegetaties ontstaat na enkele jaren een verlandingszone. Aan oevers met een steil talud kan zich ook een drijvende kragge ontwikkelen van uit de oever wortelende (riet)vegetaties. De ontwikkeling kan via veenmosrietland verder gaan tot vochtige heide of hoogveenbos.

Nieuwe verlanding treedt alleen op als de condities goed zijn. In te voedselrijk water neemt de algendichtheid toe, waardoor het water troebel en zuurstofloos wordt. Dat remt het ontstaan van nieuwe verlandingen. Nadat nieuwe verlanding heeft plaatsgevonden spelen factoren als waterpeil, stikstofdepositie en een afgestemd beheer een belangrijke rol in het verdere verloop van de successie (Provincie Noord-Holland, 2016).

Figuur 1. Relatie tussen habitattypen (de dik omrande komen voor in het gebied), successie, waterkwaliteit, en beheer in de Natura 2000-gebiedsdelen IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland (Gebiedsanalyse-92, 2017)

3.4 Instandhoudingsdoelstellingen

Voor ieder Natura 2000-gebied in Nederland is een aantal kernopgaven opgesteld, op basis waarvan vervolgens de doelstellingen voor de habitattypen en soorten zijn geformuleerd (Schmidt et al., 2017). In tabel 2 zijn de kernopgaven voor het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske weergegeven.

Tabel 2. Kernopgaven

Kernopgave	Beschrijving
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaappleatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000-gebieden). Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen.
Compleetheid in ruimte en tijd (4.09)	Alle successiestadia laagveenverlanding in ruimte en tijd vertegenwoordigd: overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden H7140_B en vochtige heiden laagveengebied, H4010_B en veenbossen, hoogveenbossen *H91D0, in samenstelling met gemeenschappen van open water.
Plas-dras situaties (4.11)	Plas-dras situaties voor smienten A050, kempaan A151 en noordse woelmuis *H1340.
Overjarig riet (4.12)	Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig Riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging voor rietmoerasvogels, zoals roerdomp A021, snor A292 en voor de noordse woelmuis *H1340.
Brakke ruigtes (4.13)	Behoud en herstel van brakke variant van ruigten en zomen (Harig wilgenroosje) in de laagveengebieden boven het IJ, mede als leefgebied voor de noordse woelmuis.

Voor habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels zijn de instandhoudingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het aanwijzingsbesluit (PDN/2013-092) weergegeven in tabel 3. Voor de gebiedsdelen die vallen onder de Habitatrichtlijn (zie bijlage 2, figuur 1) gelden de doelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten (zie tabel 3a en 3b). Voor gebiedsdelen die vallen onder de Vogelrichtlijn (zie bijlage 2, figuur 1) gelden de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels (zie tabel 3c en 3d). Omdat Twiske alleen als Vogelrichtlijngebied is aangewezen gelden voor Twiske alleen de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels.

Tabel 3. Instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen (a), Habitatrichtlijnsoorten (b), broedvogels (c) en niet-broedvogels (d). = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding of verbetering. * staat voor prioritair habitatype of Habitatrichtlijnsoort

(a)

Habitatcode	Habitatype	Oppervlakte	Kwaliteit
H3140	Kranswierwateren	>	=
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>	=
H91D0*	Hoogveenbossen	=	=

(b)

Soortcode	Soort	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
H1134	Bittervoorn	=	=	=
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	Rivierdonderpad	=	=	=
H1318	Meervleermuis	=	=	=
H1340*	Noordse woelmuis	=	=	=

(c)

Soortcode	Soortnaam	aantal broedparen*	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
A021	Roerdomp	17	=	=
A081	Bruine kiekendief	15	=	=
A151	Kemphaan	20	>	>
A153	Watersnip	60	>	>
A193	Visdief	180	=	=
A292	Snor	50	=	=
A295	Rietzanger	800	=	=

* voor roerdomp gaat het om het aantal territoria, voor kemphaan om het aantal hennen, voor de overige soorten gaat het om het aantal broedparen

(d)

Soortcode	Soort*	Populatie**	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Instandhoudingsdoelstelling
A043	Grauwe gans	90	=	=	Foerageergebied
A050	Smient	6400	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied
A051	Krakeend	200	=	=	Foerageergebied
A056	Slobeend	50	=	=	Foerageergebied
A125	Meerkoet	710	=	=	Foerageergebied
A156	Grutto	behoud	=	=	Slaap- en rustplaats

* bescherming onder artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn als trekvogel/ ** seizoensgemiddelde

4 Knelpunten en maatregelen

In dit hoofdstuk zijn voor de instandhoudingsdoelen die voor dit gebied gelden (zie paragraaf 3.4) de knelpunten uitgewerkt en maatregelen geformuleerd die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Daarbij wordt eerst ingegaan op habitattypen, vervolgens op Habitatrichtlijnsoorten en tenslotte op broedvogels en niet-broedvogels. Maatregelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten gelden alleen voor het Habitatrichtlijngebied en maatregelen voor broedvogels en niet-broedvogels gelden alleen voor het Vogelrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1).

4.1 Habitattypen

De oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen zijn vastgesteld op basis van de habitattypenkaart (versie N2K_HK_92_20170908_v7_HR) (zie bijlage 2, figuur 3). De kaart geeft de T0-situatie weer, zijnde de situatie rondom 2013 (referentiesituatie rondom aanwijzing).

De beschrijving van de ontwikkeling, knelpunten en de uitbreidingsdoelstelling die in dit hoofdstuk per habitatype zijn opgenomen, zijn afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 4 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen uit de evaluatie samengevat. Voor veenmosrietlanden en vochtige heiden geldt dat de herstelmaatregelen die zijn uitgevoerd lokaal de komende jaren waarschijnlijk zullen leiden tot een kwaliteitsverbetering en mogelijk ook een uitbreiding van het oppervlakte. Het eindoordeel voor de behoudsdoelstelling voor kwaliteit is echter dat deze nog niet gerealiseerd is. Een nieuwe habitattypenkaart wordt eens in de twaalf jaar opgesteld en was voor de evaluatie nog niet beschikbaar. Daarom kan niet worden bepaald of de behoudsdoelstelling voor oppervlakte in de eerste beheerplanperiode is gerealiseerd.

De maatregelen in dit beheerplan zijn gericht op het opheffen van knelpunten en realiseren van de instandhoudingsdoelen. De maatregelen zijn gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021) en in overleg met de terreinbeheerders en gebiedskenners verder aangevuld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat regulier beheer in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt uitgevoerd. Regulier beheer is dan ook niet in dit beheerplan opgenomen.

Tabel 4. Beoordeling doelrealisatie: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd, grijs: onbekend (niet voldoende data voor beoordeling). Veg.: vegetatietypen, S&F: structuur en functie, AC: abiotische condities, TS: typische soorten, Tot.: totaal

Habitatype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H3140 Kranswierwateren	>		=					
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>		=					
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=		=					

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H7140B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>		=					
H91D0 Hoogveenbossen	=		=					

Tabel 5. Kwantificering uitbreidingsdoestelling habitattypen. De kwantificering is afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In de evaluatie is de kwantificering onderbouwd. = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding

Habitattype	Doel oppervlakte o.b.v. aanwijzingsbesluit	Uitbreidingsdoelstelling
H3140 Kranswierwateren	>	Uitbreiding 5-10 ha
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>	Uitbreiding ca. 1 ha
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B Veenmosrietlanden	>	Uitbreiding ca. 31,7 ha
H91D0 Hoogveenbossen	=	=

4.1.1 Kranswierwateren (H3140)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype kranswierwateren H3140 komt alleen voor in het deelgebied Varkensland (zie tabel 6). Dit habitattype is hier aanwezig in smalle, heldere slootjes in onbemeste percelen met vochtig hooiland en veenmosrietland. Voor kranswierwateren geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 4). In 2020-2021 zijn er in het Ilperveld nieuwe petgaten gegraven en in 2022 in Varkensland. De slechte waterkwaliteit vormt op dit moment waarschijnlijk echter een beperking voor de ontwikkeling van dit habitattype. Voor de verbetering van de waterkwaliteit zijn dan ook aanvullende maatregelen nodig (zie paragraaf 4.5).

Tabel 6. Areaal en kwaliteit van H3140 Kranswierwateren in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Kwaliteit onbekend (ha)	Totaal (ha)
Varkensland			0,03	0,03
Totaal			0,03	0,03

Ontwikkeling en knelpunten

De knelpunten voor het habitattype kranswierwateren zijn de te hoge fosfaatbelasting en een beperkt doorzicht. Uit de vergelijking van een vlakdekkende florakaractering van het Ilperveld uit 2019 (Non & Diemeer, 2020) met voorgaande florakaracteringen blijkt dat waterplanten sterk zijn afgenomen en dat het water op veel plaatsen vegetatie-loos is geworden.

Heldere wateren zijn van groot belang voor kranswiervegetaties. Deze komen echter maar weinig voor en zijn in dit gebied beperkt tot pioniersituaties: pas

uitgegraven petgaten, geïsoleerde en gebaggerde sloten of regelmatig geschoonde smalle weilandslootjes. Helaas is ook de helderheid van het water in geïsoleerde sloten en in de petgaten tijdelijk. Uit het Watersniponderzoek uit 2003 (Witteveldt & Van 't Veer, 2003) blijkt dat gunstige condities voor kranswierwateren in afgesloten wateren en in petgaten enkele jaren aanwezig zijn. Om de condities in deze regenwater gevoede geïsoleerde wateren gunstig te houden is regelmatige verwijdering van de slibbodem (slootschonen) noodzakelijk; ook het regelmatig doorspoelen van geïsoleerde watersystemen waarin veel fosfaat is opgehoopt is waarschijnlijk een optie.

Uit het Watersniponderzoek (Witteveldt & Van 't Veer, 2003) bleek dat de geïsoleerde wateren helderder waren dan de niet-geïsoleerde wateren en dat de meeste nutriënten en macro-ionen in lagere concentraties aanwezig waren. Opgelost fosfaat was echter steeds relatief hoog in de geïsoleerde wateren en petgaten. Dit fosfaat is afkomstig uit de veenbodem van de aangrenzende graslanden en wordt jaarlijks hoger wanneer de sloten niet worden geschoond of het water wordt doorspoeld. Op termijn wordt de fosfaatconcentratie zo hoog, dat de heldere geïsoleerde wateren troebel worden en de watervegetatie weer afneemt (Van 't Veer & Dekker, 2015).

Maatregelen

Kranswierwateren zijn op dit moment alleen aanwezig in Varkensland (zie tabel 6). De uitbreidingsdoelstelling voor kranswierwateren is 5 tot 10 ha (zie tabel 5) (Van Dijk et al., 2021). In de beheerplanevaluatie wordt geconcludeerd dat deze uitbreiding mogelijk is in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland (Van Dijk et al., 2021). Op basis van ervaring in Ilperveld (plan Watersnip) blijkt dat kranswiervegetaties zich na de uitvoering van maatregelen ontwikkelen maar na beperkte tijd weer verdwijnen. De aanwezigheid van kranswiervegetaties is dus in Laag-Holland niet bestendig. Dit komt overeen met het gegeven dat kranswiervegetaties veelal pioniervegetaties zijn. Onder voedselrijke omstandigheden als in Laag-Holland is de levensduur van deze vegetaties bovendien relatief kort.

In het Ilperveld worden in de tweede beheerplanperiode in de pilot 'bestendige uitbreiding habitatype H3140' herstel- en uitbreidingsmaatregelen genomen ten behoeve van kranswiervegetaties (zie tabel 7). De maatregelen bestaan uit hydrologische isolatie van deelgebieden om de nutriëntenbelasting te verminderen en doorzicht te verbeteren en te baggeren. In de pilot 'bestendige uitbreiding habitatype H3140' wordt geëxperimenteerd met slootschonings- en baggerfrequentie en doorspoelen van vakken om kranswiervegetaties voor langere tijd te kunnen behouden. Het effect van deze maatregelen op de ontwikkeling van watervegetatie moet worden gemonitord.

De uitbreiding van kranswierwateren in Varkensland en Oostzanerveld wordt - afhankelijk van de uitkomsten in Ilperveld- in de derde beheerplanperiode uitgevoerd (zie tabel 7).

Tabel 7. Maatregelen ten behoeve van kranwierwateren (H3140)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld	Uitvoering pilot bestendige uitbreiding habitattype H3140: hydrologische isolatie, baggeren, monitoring	1,67 - 3,33	Enmalig, beheerplanperiode 2	Programma natuur, IBP Vitaal Platteland Ilperveld en Versneld natuurherstel Rijk (RVO)
Uitbreiding oppervlakte	Varkensland en Oostzanerveld	Hydrologische isolatie en baggeren t.b.v. uitbreiding habitattype, na succesvolle pilot Ilperveld	3,33 - 6,67	Enmalig, beheerplanperiode 3	
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Monitoring t.b.v. uitbreiding in beheerplanperiode 3		Gedurende 6 jaar	Programma natuur
Behoud kwaliteit en uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5.

4.1.2 Vochtige heiden (laagveengebieden) (H4010B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype vochtige heiden H4010B komt alleen voor in het Ilperveld (zie tabel 8). In de eerste beheerplanperiode is er sprake van kwaliteitsverlies van het habitattype vochtige laagveenheide in het Ilperveld.

Voorafgaand aan de eerste beheerplanperiode heeft in het Oostzanerveld een afname plaatsgevonden van de kwaliteit vochtige laagveenheiden waardoor kwalificerende vochtige laagveenheiden in het Oostzanerveld niet meer voorkomen (pers. med. Van 't Veer).

Voor vochtige heiden geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 3). Naar schatting is een uitbreiding van het oppervlak vochtige laagveenheiden van ongeveer 1 ha op een termijn van 25 jaar mogelijk (Van Dijk et al., 2021) (zie tabel 5). Vanwege de geringe verspreidingscapaciteit van inheemse heidesoorten wordt de uitbreiding het meest kansrijk geacht in het Ilperveld waar nu ook al kwalificerende vochtige heiden aanwezig is. In Varkensland is door gericht beheer, in combinatie met plaggen, het oppervlak aan dophei recent toegenomen (periode 2016-2021). Hier zijn eveneens kansen voor uitbreiding van nieuw kwalificerend oppervlak vochtige heiden (pers. med. Van 't Veer & Dekker). Aangezien kwalificerende vochtige heiden in het recente verleden in het Oostzanerveld ook nog aanwezig waren, zijn er ook hier kansen voor uitbreiding van dit habitattype.

Tabel 8. Areaal en kwaliteit van H4010B Vochtige heiden in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	0,57	0,01	0,58

Ontwikkeling en knelpunten

De kritische depositiewaarde van het habitattype vochtige heiden wordt in het Ilperveld op 100% van het oppervlak vochtige laagveenheide overschreden (Wolters et al., 2022). Daarnaast vormt de oppervlaktewaterkwaliteit een knelpunt voor dit habitattype.

Door de slechte waterkwaliteit treedt nieuwe verlanding niet meer op. Daarnaast leidt de hoge stikstofdepositie tot een afname van de kwaliteit en soortenrijkdom en een versnelde successie. Plaatselijk is er sprake van vergrassing, een beperkte soortenrijkdom van de mossen- en korstmossenflora en een afname van heidesoorten door een toename van houtige opslag (berk), appelbes en cranberry.

In het IIPerveld zullen de in 2020 en 2021 uitgevoerde herstelmaatregelen naar verwachting leiden tot kwaliteitsverbetering en uitbreiding van het areaal vochtige heiden. Het betreft het verwijderen van cranberry en appelbes en (herfst)maaibeheer. In Varkensland zijn eveneens kansen ontstaan voor uitbreiding van vochtige heiden door gepast beheer in combinatie met plaggen.

Maatregelen

In tabel 9 zijn de maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B) opgenomen. Voortzetten van herfstmaaien en het verwijderen van opslag blijft nodig om te kunnen voldoen aan de behoudsdoelstelling voor kwaliteit. Daarnaast is waterkwaliteitsverbetering nodig voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen van vochtige heiden.

In de beheerplanevaluatie wordt uitgegaan van een uitbreiding van 1 ha vochtige laagveenheide in de komende 25 jaar (zie ook tabel 5). Dit vindt in IIPerveld voornamelijk plaats door herfstmaaien van verouderd veenmosrietland grenzend aan vochtige heide. Aangezien vochtige heide alleen voorkomt in IIPerveld zijn de kansen voor uitbreiding het grootst in het IIPerveld, maar ook in Varkensland en Oostzanerveld zijn kansen. Om 1 ha uitbreiding te realiseren moeten maatregelen en het noodzakelijke beheer op een groter oppervlak worden ingezet.

Tabel 9. Maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	IIPerveld	Herfstmaaien verouderd veenmosrietland grenzend aan vochtige heide	5 ha	Jaarlijks	
Uitbreiding oppervlakte	Varkensland	Gepast nabeheer plaglocaties en herfstmaaien veenmosrietland	3 ha	Jaarlijks	
Uitbreiding oppervlakte	Oostzanerveld	Grondruil, bomen/opslag verwijderen, appelbes verwijderen, eventueel plaggen, nabeheer	6 ha	Eenmalig herstel, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit	IIPerveld	Herfstmaaien	0,6 ha	Jaarlijks	
Behoud kwaliteit	IIPerveld	Handmatig verwijderen opslag (waaronder cranberry, appelbes en bosopslag)	0,6 ha	Jaarlijks	
Behoud kwaliteit, uitbreiding oppervlakte	IIPerveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

4.1.3 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattypenkaart ruigten en zomen is volgens de habitattypenkaart vrijwel geheel van matige kwaliteit (zie tabel 10). De grootste oppervlakten ruigten en zomen liggen in het IIPerveld. Ook in het Oostzanerveld komt het habitattypen verspreid

voor. In het Varkensland is het areaal ruigten en zomen zeer beperkt. Vegetaties die voldoen aan de kwaliteit goed worden gekenmerkt door de aanwezigheid van de soorten heemst, selderij en echt lepelblad. Deze soorten zijn in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zeer zeldzaam of afwezig.

Voor het habitattype ruigten en zomen geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en oppervlakte (zie tabel 3).

Tabel 10. Areaal en kwaliteit van H6430B Ruigten en zomen in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	0,01	7,13	7,14
Varkensland		0,02	0,02
Oostzanerveld		2,35	2,35
Totaal	0,01	9,50	9,51

Ontwikkeling en knelpunten

Een afname van de bedekking met ruigtekruiden en van typische soorten als selderij en moerasmelkdistel wijst in dit gebied op een afname van de kwaliteit van het habitattype ruigten en zomen H6430B. Vanwege de verzoeting van het gebied zullen de brakke soorten naar verwachting verder afnemen. Op termijn zullen er waarschijnlijk rietzomen ontstaan met echte valeriaan en moerasspirea en kan de vegetatie zich ontwikkelen tot het zoete subtype H6430A.

Plaatselijk treedt opslag van braam en houtige gewassen en oeverafslag op. Daarnaast blijft er plaatselijk maaisel en strooisel liggen in de ruigten en zomen, waardoor stikstof-minnende soorten als grote brandnetel en kleefkruid kunnen toenemen. Opslag, de accumulatie van strooisel en oeverafslag kunnen leiden tot een afname van kwaliteit en oppervlak van ruigten en zomen H6430B. De ruigten en zomen in Ilperveld hebben verder te maken met verdroging waardoor de meeste ruigtes te droog zijn en een goede kwaliteit niet kan worden gehaald.

Voor behoud van de ruigten en zomen is een periodiek beheer van maaien en afvoeren nodig. De benodigde frequentie is afhankelijk van het aanwezige vegetatietype (Van Dijk et al., 2022). Passend beheer is echter in de praktijk niet altijd goed geregeld. Dit leidt plaatselijk mogelijk eveneens tot een afname van de omvang en kwaliteit van dit habitattype.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig periodiek opslag te verwijderen om ruigtesoorten te behouden, geaccumuleerd strooisel af te voeren en een beheer van gefaseerd maaien en afvoeren uit te voeren (zie tabel 11). Om oeverafslag te beperken is het nodig om plaatselijk oeverbescherming te realiseren. In Ilperveld worden hydrologische herstelmaatregelen genomen om de verdroging van ruigten en zomen tegen te gaan.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde voertuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 11. Maatregelen ten behoeve van ruigten en zomen (H6430B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verwijderen opslag	9,5 ha*	Minimaal eens per 3 jaar	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld	Hydrologisch herstel		Eenmalig	Programma natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Strooisel verwijderen (in Ilperveld i.c.m. hydrologisch herstel)		Eens in de zes jaar	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Gefaseerd maaien en afvoeren. Frequentie is afhankelijk van de aanwezige vegetatie (Van Dijk et al., 2022)	9,5 ha	Ca. eens in de twee tot drie jaar	Deels via SNL, deels niet geregeld
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Oeverbescherming		Eenmalig	Programma natuur (Varkensland en Oostzanerveld)
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Toegangsbeperking ten behoeve van recreatieve zonerings		Eenmalig	

* Uitgaande van een frequentie van minimaal eens in de drie jaar komt dit neer op ca. 3,5 ha per jaar.

4.1.4 Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) (H7140B)

Omvang en kwaliteit

De grootste oppervlakten veenmosrietlanden komen voor in het Ilperveld. Daarnaast komt het habitatype veenmosrietlanden verspreid in het Oostzanerveld en Varkensland voor. De omvang van het habitatype is volgens de habitatypekaart 52,8 ha, waarvan 31,8 ha van goede kwaliteit en 20,9 ha van matige kwaliteit (zie tabel 12).

Voor veenmosrietlanden geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 3).

Tabel 12. Areaal en kwaliteit van H7140B Veenmosrietlanden in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	20,3	17,2	37,5
Varkensland	3,2	0,5	3,7
Oostzanerveld	8,4	3,2	11,6
Totaal	31,9	20,9	52,8

Ontwikkeling en knelpunten

In de eerste beheerplanperiode was er sprake van kwaliteitsverlies onder andere door een toename van opslag en de ontwikkeling van de moslaag. Het voorkomen van een typische soort als veenmosorchis is in de eerste beheerplanperiode afgenomen hetgeen eveneens wijst op een afname van de kwaliteit van veenmosrietlanden. In de oeverzone wordt de kwaliteit door goed beheer (afvoeren van maaisel, laat in het jaar maaien en afvoeren) behouden of

zelfs verbeterd (Non en Diemeer, 2020). Ook de in 2020 en 2021 uitgevoerde maatregelen als plaggen en het verwijderen van opslag leiden naar verwachting tot kwaliteitsverbetering en uitbreiding van het oppervlak veenmosrietlanden.

Knelpunten voor het habitatype bestaan onder andere uit een te hoge stikstofdepositie en een slechte waterkwaliteit. De kritische depositiewaarde van het habitatype veenmosrietlanden wordt in het IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld op 100% van het oppervlak veenmosrietlanden overschreden. Stikstofdepositie leidt door verzuring en eutrofiëring tot een afname van de kwaliteit en omvang van veenmosrietlanden (zie tekstkader 1).

Tekstkader 1. Effecten van stikstofdepositie voor veenmosrietland H7140B

De oudere stadia van het habitatype zijn ten opzichte van jongere stadia vanwege een dikkere kragge meer geïsoleerd van het bufferende oppervlaktewater en daardoor relatief vatbaar voor verzuring. Als gevolg hiervan ontstaan toenemende oppervlakten haarmos en een afname van typische soorten, zoals glanzend veenmos en elzenmos. Ook leidt stikstofdepositie door toenemende eutrofiëring tot vegetatieverdichting, zoals een toename van grassen en een snellere kieming van houtige gewassen, zoals berk, appelbes, lijsterbes, krentenboompje en bramen (Gebiedsanalyse-92, 2017). De effecten van verzuring en eutrofiëring worden versterkt door verdroging. Verder nemen onder invloed van zure stikstofdepositie (ammoniak) sommige veenmossoorten sneller toe. De jonge, gebufferde stadia gaan hierdoor sneller over in oude, verzuurde stadia dan via natuurlijke successie het geval zou zijn geweest.

Door te hoge fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater kunnen in de kraggen met veenmosrietlanden dikke en soortenarme pakketten met gewoon veenmos ontstaan. Dit leidt tot een afname van de kwaliteit van veenmosrietlanden. Ook leidt een slechte waterkwaliteit tot een toename of plaatselijke dominantie van ruigtekruiden. Dit is met name zichtbaar langs de oevers van de geplagde veenmosrietlanden. Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om nieuwe verlanding op gang te brengen. Verlanding is nodig om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks (waaronder veenmosrietlanden) te behouden.

Plaatselijk hebben ongewenste exoten als appelbes en cranberry zich gevestigd en treedt opslag op bomen op. Een deel van de veenmosrietlanden heeft bovendien last van vraatschade en verruiging met pitrus door beweiding. Dit kan leiden tot kwaliteitsverlies. Tot slot leidt afkalving van de oevers plaatselijk tot een afname van het oppervlak veenmosrietland.

Maatregelen

De maatregelen die in de eerste beheerplanperiode zijn genomen leiden waarschijnlijk in de tweede beheerplanperiode tot verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het oppervlak veenmosrietlanden. Om de instandhoudingsdoelen te realiseren is het noodzakelijk om aanvullende maatregelen te nemen. Waterkwaliteitsverbetering is nodig voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen van veenmosrietlanden. In tabel 13 zijn de maatregelen ten behoeve van het habitatype veenmosrietlanden opgenomen.

In de beheerplanevaluatie wordt uitgegaan van een uitbreiding van 37,1 ha, te verdelen over de drie deelgebieden in de komende 25-30 jaar (zie tabel 5). De beheerders geven aan dat dit een forse opgave is. Een deel van de uitbreiding kan worden gerealiseerd via successie van jonge verlanding. Dit kunnen jonge en initiële stadia van het veenmosrietland zijn, bestaande uit verlanding van riet met beginnende veenmosgroei of rietverlanding met echte koekoeksbloem (zie paragraaf 3.3.2). Jonge verlanding is echter nauwelijks aanwezig in IJperveld,

Varkensland en Oostzanerveld. De kansen voor uitbreiding van veenmosrietland door successie via bestaande jonge verlanding moet bij aanvang van de tweede beheerplanperiode verder in beeld worden gebracht.

Daarnaast kan uitbreiding gerealiseerd worden door kwaliteitsverbetering van veenmosrietland dat niet kwalificeert. Hiervan is in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland een aanzienlijk oppervlak aanwezig. Maatregelen die leiden tot uitbreiding door kwaliteitsverbetering zijn bijvoorbeeld het verwijderen van opslag, plaggen en maaien (zie tabel 13). Inrichtingsmaatregelen in het kader van de 'Groeidend veen'-concepten (Van 't Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2) kunnen eveneens bijdragen aan het realiseren van de uitbreiding. Bij aanvang van de tweede beheerplanperiode moet door de beheerders nader worden bepaald welke maatregelen nodig zijn.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde voertuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 13. Maatregelen ten behoeve van veenmosrietlanden (H7140B)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Inventarisatie van kansen uitbreiding door successie via bestaande jonge verlanding			
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Uitbreiding door kwaliteitsontwikkeling van niet kwalificerend veenmosrietland: verwijderen opslag, plaggen en maaien	Ilperveld ca. 10 ha*, Oostzanerveld ca. 10 ha*, Varkensland ca. 17 ha*	Nader te bepalen	
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Nabeheer plaglocaties: verwijderen cranberry en andere ongewenste soorten	11,3 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Baggeren & hydrologische isolatie van watergangen		Eenmalig	Programma natuur
Behoud kwaliteit	Varkensland	Kwaliteitsimpuls Varkensland: verbeteren detailwaterhuishouding, historische greppels herstellen, vervangen greppelbuizen.	28 ha**	Eenmalig	Programma natuur
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Handmatig verwijderen appelbes en cranberry	52,8 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Herfstmaaien en afvoeren	37,5 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Meerdere malen maaien pitrus (inclusief afvoer)	Ca. 17 ha in Ilperveld Ca. 2 ha in Varkensland Ca. 5 ha in Oostzanerveld	Meerdere malen per jaar	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Oeverbescherming		Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0 (Varkensland en Oostzanerveld)
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Plaatsen rasters of aanleg sloten in beweide percelen om inloop van vee tegen te gaan	Ca. 10 km	Eenmalig	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verwijderen opslag	17 ha	Eenmalig, nabeheer jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5
Behoud van kwal. en opp.	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Toegangsbeperking ten behoeve van recreatieve zonering		Eenmalig	

* dit betreft een ruwe schatting. In het Oostzanerveld en Varkensland is dit gebaseerd op de aanname dat 50% van het niet kwalificerende natuurbeheertype N06-01 (veenmosrietland en moerasheide) om te vormen is naar kwalificerend veenmosrietland/** onder dit oppervlak vallen ook maatregelen voor andere habitattypen

4.1.5 Hoogveenbossen (H91D0)

Omvang en kwaliteit

Het grootste areaal hoogveenbossen bevindt zich in het Ilperveld. Hier komen in het noordwesten verschillende grote percelen goed ontwikkeld hoogveenbos voor. Daarnaast komt het habitatype op beperkte schaal voor in Varkensland en in het Oostzanerveld (zie tabel 14).

Tabel 14. Areaal en kwaliteit van H91D0 Hoogveenbossen in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	5,9	10,9	16,8
Varkensland	0,5		0,5
Oostzanerveld	0,4		0,4
Totaal	6,8	10,9	17,7

Voor het habitatype hoogveenbossen geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en oppervlakte (zie tabel 3).

Ontwikkeling en knelpunten

Opslag van appelbes en braam vormt een probleem en kan leiden tot kwaliteitsverlies van het habitatype hoogveenbossen. Met name aan de randen van bospercelen kan voedselrijk oppervlaktewater bijdragen aan de vestiging van deze soorten. Daarnaast is uit veldwaarnemingen gebleken dat veenbossen plaatselijk zijn verdroogd. Daardoor is er plaatselijk sprake van een afname van de veenmosbedekking (pers. med. W. Non). In hoeverre deze drukfactoren leiden tot een afname van kwaliteit en oppervlakte van het habitatype is niet bekend.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren en opslag van onder andere appelbes en braam te verwijderen (zie tabel 15).

Tabel 15. Maatregelen ten behoeve van hoogveenbossen (H91D0)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Kwaliteit	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Verwijderen appelbes en braam		Jaarlijks	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

4.1.6 Beheer

Goed beheer is belangrijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen en tegelijkertijd een grote uitdaging in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, & Twiske. Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaan overwegend uit vaarland en het oppervlakte kwalificerend habitat per perceel is veelal beperkt. Daardoor is het beheer kostbaar en niet efficiënt uitvoerbaar en is de afvoer van bijvoorbeeld gemaaid riet niet altijd goed geregeld. De SNL-vergoeding voor het reguliere beheer van kwalificerend habitat is te laag om de beheerkosten te dekken.

Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland beheren een groot deel van het areaal kwalificerend habitat (zie tabel 16). Het beheer is echter niet voor het gehele oppervlak kwalificerend habitat geregeld. Dit geldt bijvoorbeeld voor gronden van overheden, het hoogheemraadschap en particuliere gronden.

Gezien het belang van goed beheer en de geconstateerde knelpunten, vraagt beheer in de tweede beheerplanperiode om nadere aandacht. Daarom is per habitattypen een aantal maatregelen opgenomen die betrekking hebben op beheer. Aanvullend zijn de volgende acties noodzakelijk:

- Een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat (inclusief uitbreiding) onder regie van de provincie.
- Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij particulieren.
- Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie.

Tabel 16. Eigendom en beheer van kwalificerend habitat

	Onderdeel van de beheertypen kaart (2022)	H3140 - Kranswier-wateren	H4010B - Vochtige heiden	H6430B - Ruigten en zomen	H7140B – Veenmosriet-landen	H91D0 – Hoogveenbossen
Staatsbosbeheer	Ja	0,03		1,57	13,04	0,50
	Nee			0,06	0,30	
Landschap Noord-Holland	Ja		0,58	4,43	34,73	15,96
	Nee			0,59	0,91	
HHNK	Ja			0,28	0,66	0,30
	Nee			1,24	0,68	0,04
Overheid	Ja			<0,01	<0,01	
	Nee			0,14		
Overig (waaronder particulier)	Ja			1,16	0,18	
	Nee			0,33	0,72	0,50

4.2 Habitatrictlijnsoorten

Het instandhoudingsdoel voor de Habitatrictlijnsoorten in het gebied (bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis en noordse woelmuis) is behoud van de populatieomvang en behoud van het oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 17 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen samengevat. In het eerste beheerplan zijn de kaarten met de leefgebieden van Habitatrictlijnsoorten opgenomen (Provincie Noord-Holland, 2016).

Tabel 17. Doelrealisatie Habitatrictlijnsoorten: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd

soort	Doel populatie	Realisatie	Doel leefgebied	Realisatie leefgebied	
		Behoud populatie-omvang	omvang/kwaliteit	Behoud omvang	behoud kwaliteit
H1134 Bittervoorn	=		=/=		
H1149 Kleine modderkruiper	=		=/=		
H1163 Rivierdonderpad	=		=/=		
H1318 Meervleermuis	=		=/=		
H1340 Noordse woelmuis	=		=/=		

4.2.1 Bittervoorn

Ontwikkeling en knelpunten

Er vindt een matige afname in aantallen bittervoorn plaats op provinciaal niveau, die ook binnen de begrenzing van het gebied zichtbaar lijkt te zijn. De doelstelling van behoud van de populatie lijkt daarmee niet te zijn gerealiseerd. De verslechterde kwaliteit van het leefgebied van de bittervoorn (met name een afname van watervegetatie en slechte waterkwaliteit in het IJperveld) is hiervan mogelijk de oorzaak. De behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied is dan ook niet gerealiseerd. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het noodzakelijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek. Daarbij moeten ook de verspreiding van de zoetwatermossel, geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water in kaart worden gebracht (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.2 Kleine modderkruiper

Ontwikkeling en knelpunten

Omdat er op gebiedsniveau weinig data van kleine modderkruiper beschikbaar zijn, wordt ervan uitgegaan dat de trend op provinciaal niveau eveneens geldt op gebiedsniveau. Op provinciaal niveau is een matige afname te zien. Daardoor wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang in dit gebied waarschijnlijk evenmin behaald.

De afnemende ecologische waterkwaliteit zorgt voor een afname in de kwaliteit van het leefgebied van de kleine modderkruiper. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het noodzakelijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit deze soort ten goede.

4.2.3 Rivierdonderpad

Ontwikkeling en knelpunten

Op provinciaal niveau is de rivierdonderpad sterk afgenomen. De aantalstrend van rivierdonderpad in het gebied is daardoor waarschijnlijk eveneens negatief. Daarmee wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang waarschijnlijk niet behaald. De ecologische waterkwaliteit is afgenomen, wat betekent dat ook de kwaliteit van het leefgebied van de rivierdonderpad achteruit is gegaan.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het wenselijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit deze soort ten goede.

4.2.4 Meervleermuis

Ontwikkeling en knelpunten

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske worden als foerageergebied gebruikt door meervleermuis. Omdat Twiske niet als Habitatrichtlijngebied is aangewezen is meervleermuis geen instandhoudingsdoel voor Twiske. Op basis van de provinciale data is de verwachting dat in Ilperveld, Varkensland en het Oostzanerveld de populatie niet achteruit is gegaan. Er zijn echter aanwijzingen dat er minder kraamkolonies in de directe omgeving zijn. Dat kan van invloed zijn op de populatie die in het gebied voorkomt.

Maatregelen

Omdat lokale gegevens ontbreken is nader onderzoek naar kraamkolonies en de lokale aantallen foeragerende meervleermuis nodig. Daarnaast blijft behoud van voldoende oevers met windluwe rietzomen van belang (zie tabel 18). Hiervoor is een beheer van opslag verwijderen en gefaseerd maaien en afvoeren nodig. Bij het nader onderzoek naar foeragerende vleermuizen kan in beeld worden gebracht of de vliegroutes van voldoende kwaliteit zijn en voldoende worden beheerd.

4.2.5 Noordse woelmuis

Ontwikkeling en knelpunten

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske zijn leefgebied voor noordse woelmuis. Omdat Twiske niet als Habitatrichtlijngebied is aangewezen is noordse woelmuis geen instandhoudingsdoel voor Twiske.

In lijn met een stabiele provinciale aantalstrend, blijkt uit veldonderzoek uitgevoerd tijdens de eerste beheerplanperiode dat de noordse woelmuis verspreid door het gebied voorkomt en er geen negatieve aantalstrend geldt. Ook is er voldoende verbinding tussen de leefgebieden. De doelstellingen voor behoud van de populatie en de kwaliteit en omvang leefgebied worden dus waarschijnlijk behaald.

Maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

In Laag Holland wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van de noordse woelmuis met behulp van eDNA. Daarnaast is het van belang dat bestaand leefgebied wordt behouden middels gefaseerd maaien en afvoeren (zie tabel 18). Zie voor nadere beheervoorschriften met betrekking tot noordse woelmuis bijlage 3.

Tabel 18. Maatregelen voor Habitatrichtlijnsoorten in de deelgebieden IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld (Twiske is geen Habitatrichtlijngebied)

Doel	Maatregel	Locatie/frequentie (indicatief)
Bittervoorn	<p>Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent geschikte oevers van brede wateren en plassen, en smalle heldere sloten met waterplanten inventariseren op bittervoorn.</p> <p>In kaart brengen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanwezigheid en verspreiding zoetwatermossel - geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water 	1x per 6 jaar inventariseren*
Kleine modderkruiper	<p>Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent inventariseren van een aantal vooral smalle sloten, vaak langs dijkbermen of in deels afgesloten wateren met waterplanten waar regenwater een dominante factor is.</p> <p>In kaart brengen van aanwezigheid van geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water</p>	1x per 6 jaar inventariseren*
Rivierdonderpad	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends. Consequent inventariseren van een aantal vooral brede sloten en plassen, vaak met kunstmatig substraat	1x per 6 jaar inventariseren*
Meervleermuis	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: gericht zoeken naar en monitoren op locaties en het gebruik van verblijfplaatsen en vliegroutes	verblijfplaatsen in de omgeving en vliegroutes langs rietzomen
Noordse woelmuis	Gefaseerd maaien en afvoeren t.b.v. behoud bestaand leefgebied	in natte rietlanden, strooiselruigten, graslanden en veenmosrietlanden verspreid door het gehele gebied
Bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad	Verbetering watersysteemkwaliteit	Zie paragraaf 4.5

* Daarbij moet ook inzicht zijn in de fysisch-chemische waterkwaliteit, waterdiepte, doorzicht, aanwezigheid en bedekking van oeverplanten en van drijvende en ondergedoken waterplanten. In KRW-monitoring worden deze parameters meegenomen. Bekeken moet worden of deze KRW-monitoring voldoende informatie biedt of dat aanvullend gegevens moeten worden verzameld.

4.3 Broedvogels

Voor alle doelsoorten broedvogels waarvoor het gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske is aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. Een uitzondering hierop zijn de broedvogels kemphaan en de watersnip, waarvoor een uitbreidingsdoelstelling voor de kwaliteit en omvang van het leefgebied geldt. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 19 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl.

Voor alleen de broedvogels snor en rietzanger wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Voor de overige soorten is dat niet het geval. Wel wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het leefgebied, met uitzondering van de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen voor de broedvogels kemphaan en watersnip.

Bij de beschrijving per soort in deze paragraaf wordt in de maatregelentabellen ook het belang van elk deelgebied voor de soort aangegeven (Wolters et al., 2022). Wanneer een deelgebied niet wordt genoemd, zijn de genoemde maatregelen niet van toepassing op dat deelgebied.

Tabel 19 Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het gemiddelde aantal over zes seizoenen is weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd; ? onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd; Rood (>): de doelstelling voor uitbreiding en verbetering is niet gerealiseerd. Bron Network Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	gemiddeld*	IHD*	doelstelling leefgebied	
									omvang	kwaliteit
Roerdomp	12	10	12	?	14	?	12	17	=	=
Bruine Kiekendief	8	12	?	?	?	?	10	15	=	=
Kemphaan	0	0	0	0	0	0	0	20	>	>
Watersnip	?	?	10	?	?	?	?	60	>	>
Visdief	80	?	?	?	?	?	?	180	=	=
Snor	?	37	?	?	?	?	?	50	=	=
Rietzanger	?	360	?	?	?	?	?	800	=	=

*de getallen in deze tabel betreffen een schatting op basis van onvolledige tellingen

**bij roerdomp gaat het om aantal territoria, bij kemphaan om aantal hennen, bij de overige soorten gaat het om het aantal broedparen

4.3.1 Roerdomp

Ontwikkeling en knelpunten

De aantallen broedende roerdampen liggen momenteel met circa 12 broedparen onder het instandhoudingsdoel van 17. De positieve trend die landelijk voor roerdomp wordt waargenomen is in dit gebied niet aanwezig. De in het eerste beheerplan genomen maatregelen hebben nog niet geleid tot een duidelijke toename van de roerdomp. Verstoring van rust door recreatie vormt mogelijk, en met name in het Twiske, eveneens een knelpunt voor de verstoringgevoelige roerdomp. Om het doelaantal te halen zijn daarom maatregelen nodig gericht op het behoud en de ontwikkeling van geschikt leefgebied en nieuw broedbiotoop met voldoende foerageergebied. Daarnaast kan het beperken van verstoring door recreatie bijdragen aan het herstel van de aantallen roerdampen.¹

Maatregelen

Maatregelen ten behoeve van de roerdomp richten zich op herstel en ontwikkeling van leefgebied (zie tabel 20). Hierbij is het van belang om verruiging en opslag tegen te gaan, te vernatten en voldoende overgangen naar structuurrijk grasland, riet, water en moerasvegetaties te ontwikkelen. Nieuw rietland kan worden ontwikkeld door huidig grasland te vernatten en door nieuwe verlanding te stimuleren middels verbetering van waterkwaliteit. Onderzoek moet gebiedsbreed inzicht geven waar geschikte ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen zich bevinden (gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld). Een deel van de in tabel 20 genomen maatregelen kan mogelijk worden vervangen door de inrichtingsmaatregelen in het kader van de 'Groeidend veen'-concepten (Van 't Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2).

Voor de roerdomp is het van belang om door herstel brede rietkragen te realiseren, waarvan minimaal 20% bestaat uit overjarig, voldoende dicht, nat riet. Ook zijn overgangen water / riet / moerasvegetaties / structuurrijk grasland van belang. Het natte riet vereist een waterdiepte van 10-50 cm. Op nestlocaties is de waterdiepte tot en met juni minimaal 15-20 cm diep. Binnen een territorium is een rietzone met een randlengte van circa 1 km nodig voor foerageren en broedhabitat (nat rietland) met een oppervlak van 1-2 ha. Binnen het leefgebied kan een nestplek in het veenweidegebied met een schakering aan kleine landschapselementen, zoals sloten, petgaten en grasland, van beperkte omvang zijn (10 x 10 m) (Van der Winden & Van Beusekom, 2015).

Tot slot veroorzaakt waterrecreatie mogelijk verstoring, waardoor herstel van de aantallen roerdomp belemmerd wordt (zie bijlage 3). Om de verstoring van broedende en foeragerende roerdampen te beperken vindt waterrecreatie in Twiske plaats buiten een bufferzone van 200 meter vanaf geschikt broedgebied van de roerdomp. Onderzocht moet worden hoe dit kan worden ingepast.

¹ Waterrecreatie kan soorten als roerdomp en bruine kiekendief verstoren (Krijgsveld et al., 2022). Voor de bruine kiekendief geldt dat de dichtheid afneemt bij ≥ 10 passanten per dag binnen verstoringsafstand van 100-300 m (Van der Hut, 2022)

Tabel 20. Maatregelen ten behoeve van roerdomp

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland** Oostzanerveld* Twise***	<p>verwijderen en afvoeren van bramen en opslag (houtige gewassen)</p> <p>cyclisch, gefaseerd maaibeheer van (te) droog riet en ruigte 1x per 3-5 jaar, maaisel afvoeren</p> <p>voldoende overgangen naar structureel rietland, riet, water en moerasvegetaties ontwikkelen door o.a. beperkte en gevarieerde (runder)begrazing</p> <p>afgraven rietbiotoop tegen (ganzen)vraat en begrazing</p> <p>peilbeheer bestaande roerdompbiotopen optimaliseren</p> <p>verbeteren van waterkwaliteit t.b.v. voedselbeschikbaarheid en op gang brengen nieuwe verlanding (zie paragraaf 4.5)</p> <p>afplaggen van strooisellaag ruigtes t.b.v. nat rietland met water op maaiveld in de zomer</p>	<p>Locaties voor ontwikkeling aaneengesloten en voldoende dicht rietland, inclusief geschikt foerageergebied in nat grasland en op overgang water / riet / moerasvegetaties / structureel rietland nader te onderzoeken. Mogelijke locaties (n.t.b.):</p> <p><u>Ilperveld</u>: Rondom Nieuwe Gouw ≥ 60 ha</p> <p><u>Varkensland</u>: Ten noorden van de Nonksloot ≥ 40 ha</p> <p><u>Oostzanerveld</u>: Ten noorden van de spoorlijn langs de A7</p> <p><u>Twise</u>²: Ten zuidoosten van de Stootersplas (De Vennen)</p>
	onderzoek naar mate van predatie door o.a. vossen en hoe dat eventueel kan worden tegengegaan	hele IVOT
	uitvoeren gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen, gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld	
Twise***	Onderzoek beperken verstoring door recreatie en realiseren verstoringvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	bufferzone van 200 m van februari tot en met juni

[†]Het belang van elk deelgebied voor de roerdomp is aangegeven met een asterisk:

*beperkt, **groot, ***zeer groot

4.3.2 Bruine kiekendief

Ontwikkeling en knelpunten

Het aantal broedparen bruine kiekendief in het gebied ligt met circa 10 broedparen onder het instandhoudingsdoel van 15. De hoogste aantallen worden waargenomen in het Ilperveld. Kwaliteit van het leefgebied vormt voor de soort een knelpunt, waarbij onder andere verstoring door recreatie en verdroging een negatief effect op de aantallen hebben. Maatregelen zijn daarom nodig om het leefgebied van de bruine kiekendief, bestaande uit drogere overjarige rietlanden, te verbeteren.

Maatregelen

Maatregelen om de kwaliteit van bestaand leefgebied te verbeteren moeten zich richten op het behoud en de ontwikkeling van overjarig rietland (zie tabel 21). Daarbij is het van belang om verruiging en opslag tegen te gaan en te vernatten om nieuw rietland te ontwikkelen op huidig grasland en predatie door vossen tegen te gaan. Een deel van de in tabel 21 genomen maatregelen kan

² In Twise vond tussen 10-2021 en 10-2022 al 11 ha natuurherstel plaats t.b.v. leefgebied voor bruine kiekendief en roerdomp (zie ook Van der Hut, 2021). Aanvullende ontwikkeling van leefgebied voor de roerdomp in Twise is daarom alleen nodig wanneer dit in de andere deelgebieden niet (succesvol) gerealiseerd kan worden en/of het doelaantal van 17 broedparen roerdomp nog niet wordt behaald.

mogelijk worden vervangen door de inrichtingsmaatregelen in het kader van de 'Groeidend veen'-concepten (Van 't Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2).

Verstoring door (vaar)recreatie kan mogelijk vooral in de broedperiode optreden en zal daarom vooral dan moeten worden beperkt (zie bijlage 3)³. Om de verstoring van broedende en foeragerende bruine kiekendieven te beperken zou waterrecreatie alleen plaats mogen vinden buiten een bufferzone van 200 m vanaf geschikt broedgebied van de bruine kiekendief. Onderzocht moet worden hoe dit kan worden ingepast.

Tabel 21. Maatregelen ten behoeve van bruine kiekendief

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld*** Varkensland* Oostzanerveld** Twiske**	ontwikkeling overjarig riet 1,0 -1,5 m hoog met onderlaag van oud plantenmateriaal houtopslag verwijderen cyclisch rietmaaibeheer, waarbij brede rietstroken behouden blijven, en tegengaan begrazing vernatten t.b.v. behoud bestaand rietland en ontwikkeling van nieuw riet op huidig grasland, en t.b.v. beperking predatie door vos	Locaties voor herstel leefgebied (broedgebied $\geq 0,5 - 1,0$ ha) nader te onderzoeken: <u>Ilperveld</u> : Rondom Nieuwe Gouw <u>Varkensland</u> : Ten noorden van de Nonksloot <u>Oostzanerveld</u> : Ten noorden van de spoorlijn langs de A7 <u>Twiske</u> : Ten zuidoosten van de Stootersplas (De Vennen)
Twiske**	Onderzoek beperken verstoring door recreatie ² . Realiseren verstoringsvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	<u>Twiske</u> : De Leers, Klaas Dobbers Droogte, De Ekkers, De Belt en De Vennen bufferzone van 200 m breed van maart tot en met juni

[†]Het belang van elk deelgebied voor de bruine kiekendief is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot

4.3.3 Kemphaan

Ontwikkeling en knelpunten

De kemphaan is als broedvogel verdwenen uit het gebied en de populatie ligt dan ook onder het instandhoudingsdoel van 20 hennen. Landelijk is de kemphaan eveneens als broedvogel zo goed als verdwenen. Intensivering van de landbouw, die zowel binnen als buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied van grote invloed is, vormt een belangrijke oorzaak voor de afname. Het leefgebied van kemphaan bestaat uit een complex van aaneengesloten vochtige en zeer natte en schrale extensief gebruikte graslandgebieden en nat hooiland in open landschap. In de huidige situatie zijn veel graslanden echter te droog en te voedselrijk.

Maatregelen

Maatregelen richten zich op vernatting en verminderde voedselrijkdom van de bodem om zo de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren (zie tabel 22). Hoge grondwaterstanden (< 30 cm -mv tussen mei en juli) en plas-dras zijn van belang om de groei van de vegetatie te vertragen, voedselbeschikbaarheid te vergroten en predatie door grondpredatoren tegen te gaan.

Verder moet de voedselrijkdom van de bodem worden verminderd, waarbij de bemesting afgestemd moet zijn op de ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied. Dit kan door aanvankelijk (zeer) beperkt te bemesten om de pH van

³https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Profielen_Vogels_Actueel/Profiel_vogel_A08_1.pdf

de bodem te verhogen en het bodemleven te verbeteren, gevolgd, waar mogelijk, door het stopzetten van bemesting. Verder kan maaien bijdragen aan verschraling (niet voor eind juli).

Tabel 22. Maatregelen ten behoeve van kemmaan

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland** Oostzanerveld***	peilverhoging	weidevogelgraslanden
	verminderen bemesting/voedselrijkdom gericht op ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied	weidevogelgraslanden, mogelijke extra locaties conform ambitiekaart Natuurbeheerplan 2022:
	toepassen verschrallingsbeheer door maaien	<u>Ilperveld</u> : 42 ha extra vochtig hooiland, 46 ha extra vochtig weidevogelgrasland
	niet maaien voor eind juli (eventueel voorbeweiden met lage rundveedichtheden)	<u>Varkensland</u> : realisatie 91 ha extra vochtig weidevogelgrasland <u>Oostzanerveld</u> : realisatie 47,2 ha extra nat/vochtig hooiland, 116 ha extra vochtig weidevogelgrasland
	aanleg van plas-dras	weidevogelgraslanden: minimaal 0,5 ha per 100 ha peilniveau sloten nabij locaties plas-dras circa < 15 cm onder maaiveld langs slootkant

[†]Het potentieel belang van elk deelgebied voor de kemmaan is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot

4.3.4 Watersnip

Ontwikkeling en knelpunten

De watersnip is momenteel (vrijwel) afwezig als broedvogel in het gebied en ligt dus aanzienlijk onder het instandhoudingsdoel van 60 broedpaar. Dit wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt door verdroging van de graslanden. Om het leefgebied te herstellen is in de eerste beheerplanperiode een mozaïek van in totaal 150 ha vochtig weidevogelgrasland en vochtig hooiland in het Ilperveld tot stand gebracht voor de watersnip en kemmaan. Dit heeft echter nog niet geleid tot een toename in de aantallen broedende watersnippen in het gebied.

Maatregelen

Aanvullende maatregelen moeten zich richten op het ontwikkelen van geschikt leefgebied, bestaande uit schraal en (zeer) nat, kruiden- en structuurrijk grasland waar gebroed kan worden en plas-draslocaties om te kunnen foerageren (zie tabel 23). Vernatting van de bodem alleen, zal naar verwachting onvoldoende zijn. Verschraling door de afvoer van voedingsstoffen is eveneens essentieel (Howison et al., 2019).

Tabel 23. Maatregelen ten behoeve van watersnip

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland* Oostzanerveld** Twiske*	onderzoek naar mogelijke locaties voor ontwikkeling plas-dras	Locaties plas-dras n.t.b.: weidevogelgraslanden en slikkige delen in pitrus/rietmoeras
	aanleg van plas-dras die in broedseizoen geleidelijk droogvallen	
	mozaïekbeheer van veengrond met peilverhoging: extensief, aangepast beheer, verschralling, uitmijnen van voedingsstoffen. Water boven maaiveld, delen met alleen 's winters water boven maaiveld en rand van grasland met zure, kruidenrijke vegetatie door laat maaien of begrazen.	zie kempaan Varkensland en Oostzanerveld (voor watersnip totaal IVOT 150 ha) peilverhoging tot 0-20 cm -mv in april-mei

[†]Het belang van elk deelgebied voor de watersnip is aangegeven met een asterisk:

*beperkt, **groot, ***zeer groot. In de najaarstrek is Twiske ook van belang voor watersnip.

4.3.5 Visdief

Ontwikkeling en knelpunten

Hoewel nauwkeurige telgegevens ontbreken, ligt het huidige aantal broedende visdieven in het gebied onder het doelaantal van 180. Geschikt leefgebied is echter aanwezig en de afname in het gebied heeft te maken met nieuw ontstane kolonies in het IJsselmeer en Markermeer, waar predatiedruk lager is dan in het veenweidegebied. Predatie vormt dan ook een mogelijk knelpunt. Ook een tekort aan geschikt broedbiotoop, bestaande uit kruidenrijk grasland met een zeer korte vegetatiestructuur of afwezigheid daarvan in de vorm van grind of zand, vormt mogelijk een knelpunt voor de aantallen visdieven in het gebied.

Maatregelen

Onderzocht moet worden in welke mate er momenteel geschikt leefgebied aanwezig is in het gebied of dat aanvullend leefgebied gecreëerd zou moeten worden. Broedlocaties zouden kunnen worden gecreëerd middels het aanbrengen van vlotjes of pontons gevuld met grind op open water. Deze dragen ook bij aan een beperking van predatie. Geschikte locaties voor de vlotjes of pontons moeten nader worden bepaald, maar vanwege de omvang van de pontons (circa 100 m²) zouden dat voor de pontons de wat grotere open wateroppervlaktes zijn. Vlotjes, die elk één paar visdieven herbergen, kunnen ook in kleinere watergangen geplaatst worden (zie tabel 24). Een zone van minimaal 100 meter rondom de vlotjes of pontons mag niet toegankelijk zijn voor vaarrecreatie om te voorkomen dat er verstoring door vaarrecreanten optreedt.

Tabel 24. Maatregelen ten behoeve van visdief

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Twiske**	onderzoek naar aanwezigheid en geschiktheid als broedbiotoop van kruidenrijk grasland met zeer korte vegetatiestructuur vlotjes/pontons op open water	Ilperveld: n.t.b. Twiske: n.t.b. (pontons mogelijk in De Ekkers en De Vennen)

[†]Het belang van elk deelgebied voor de visdief is aangegeven met een asterisk:

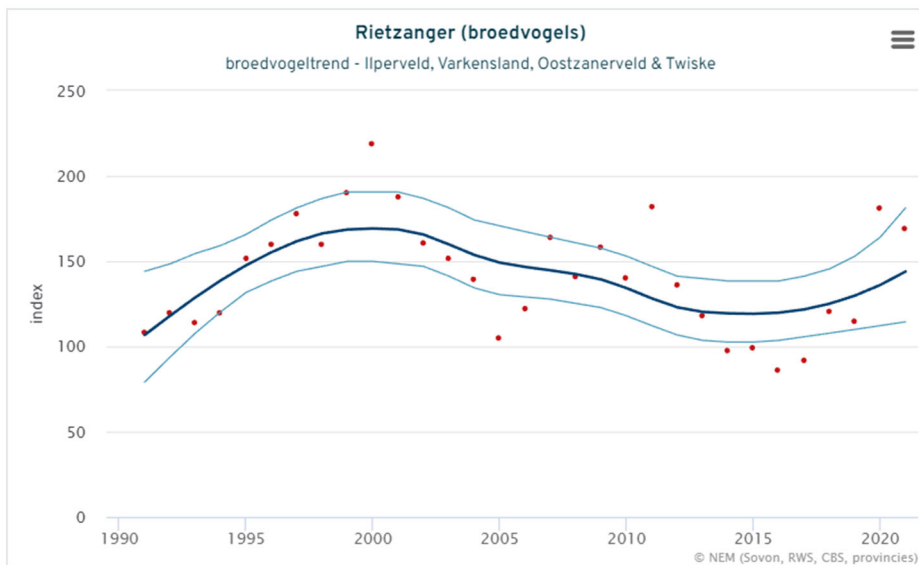
*beperkt, **groot, ***zeer groot

4.3.6 Snor

Nauwkeurige telgegevens voor de snor in het IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske zijn, afgezien van een telling in 2017 (37 broedpaar), niet beschikbaar. De doelstelling voor de snor met betrekking tot behoud van geschikt leefgebied wordt echter behaald en de soort vertoont landelijk en ook in de Provincie Noord-Holland sinds circa 2012 een sterk positieve aantaltrend. Er wordt daarom momenteel (waarschijnlijk) voldaan aan het instandhoudingsdoel van 50 broedpaar. Aanvullende maatregelen voor de snor zijn daarom niet nodig. De snor zal bovendien profijt hebben van maatregelen voor veenmosrietlanden en voor roerdomp en bruine kiekendief.

4.3.7 Rietzanger

Hoewel recente, nauwkeurige telgegevens ontbreken voor de rietzanger, komt het huidige aantal broedende rietzangers (waarschijnlijk) ongeveer overeen met het instandhoudingsdoel van 800 broedpaar. Het aantal in het gebied lijkt te fluctueren (zie figuur 2). Naast het relatief lage aantal in 2017, lijkt er sinds 2016 sprake van een sterk positieve aantaltrend. Ook op provinciaal en landelijk niveau neemt de soort sterk in aantal toe. In het gebied is er geen sprake van duidelijke knelpunten. De huidige situatie met voldoende overjarig rietland dient behouden te blijven, maar er zijn geen aanvullende maatregelen nodig. De rietzanger zal bovendien profijt hebben van maatregelen voor veenmosrietlanden en voor roerdomp en bruine kiekendief.

Figuur 2. De aantalsontwikkeling van de rietzanger. De donkerblauwe lijn geeft de jaarlijkse indextrend van de broedpopulatie ten opzichte van 1990 weer ± standaardfout (lichtblauwe lijnen). De rode stippen geven jaarlijkse schattingen weer op basis van steekproeven in het gebied.

4.4 Niet-broedvogels

Voor niet-broedvogels waarvoor het gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske is aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort in dit hoofdstuk is gebaseerd op de

evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 25 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl.

Voor de niet-broedvogels grauwe gans en krakeend wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Voor de smient, slobend, meerkoet en grutto is dat niet het geval. Met uitzondering van grutto wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het leefgebied.

Bij de beschrijving per soort wordt in de maatregelentabellen in deze paragraaf ook het belang van elk deelgebied voor de soort aangegeven (Wolters et al., 2022). Wanneer een deelgebied niet wordt genoemd, zijn de genoemde maatregelen niet van toepassing op dat deelgebied.

Tabel 25. Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het aantal per seizoen wordt weergegeven als het seizoens-maximum (max) of -gemiddelde (gem.). Ook wordt het gemiddelde over de afgelopen zes seizoenen weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Functie: f = foerageren, s = slaap- of rustplaats. Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd.; ? betekent onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd; rood (=): behoudsdoelstelling niet gerealiseerd. Bron Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	gemiddeld	IHD	aantal	functie	doelstelling	leefgebied
											omvang	kwaliteit
Grauwe gans	2257	1933	1828	1553	1840	2115	1921	90	gem.	f	=	=
Smient	5462	4818	4899	5110	4706	6217	5202	6400	gem.	s, f	=	=
Krakeend	365	400	330	454	426	335	385	200	gem.	f	=	=
Slobend	38	39	49	46	31	37	40	50	gem.	f	=	=
Meerkoet	475	630	609	715	710	667	634	710	gem.	f	=	=
Grutto	166	131	?	60	23	44	85	behoud	max.	s	=	=

4.4.1 Grauwe gans

De aanwijzing voor grauwe gans (en ook de andere niet-broedvogels) betreft een bescherming als trekvogel (zie paragraaf 3.4). De grauwe gans bevindt zich momenteel ruim boven het instandhoudingsdoel met een positieve landelijke aantals-trend. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden en er is geen sprake van knelpunten. Er zijn daarom geen aanvullende maatregelen nodig voor de grauwe gans.

4.4.2 Smient

Ontwikkeling en knelpunten

De smient bevindt zich in de huidige situatie onder het instandhoudingsdoel. Deels wordt dit waarschijnlijk verklaard door het moment van vaststelling van het doelaantal toen, rond het jaar 2000, de aantallen smienten in zowel het

gebied als landelijk maximaal waren. Sindsdien is de landelijke en lokale populatie afgenomen. De winterspreiding van de soort is verschoven, waarbij de smient in de zachtere winters noordelijker overwintert. Het huidige doelaantal is daardoor waarschijnlijk niet meer realistisch. In recente jaren lijken de aantallen zich echter te stabiliseren. Ook is er geschikt leefgebied buiten de Natura 2000-begrenzing aanwezig. Dit zou ook deels de lagere aantallen binnen de gebiedsbegrenzing kunnen verklaren. De reden waarom de smient zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt is dan ook niet een gebrek aan voldoende omvang en kwaliteit van het leefgebied. Wel veroorzaken recreatievormen als wind- en wingsurfen op de Stootersplas mogelijk aanzienlijke verstoring in de winter, wanneer grote aantallen smienten op deze locatie rusten (zie bijlage 3).

Maatregelen

De Stootersplas moet in de winterperiode (november tot en met februari) afgesloten zijn voor vormen van waterrecreatie als wind- en wingsurfen.

4.4.3 Krakeend

De krakeend bevindt zich momenteel ruim boven het instandhoudingsdoel en de aantallen nemen in dit gebied toe. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook geen aanvullende maatregelen nodig voor de krakeend.

4.4.4 Slobeend

De slobeend bevindt zich momenteel net onder het instandhoudingsdoel. Zowel de landelijke als de lokale trend is echter positief zodat het doelaantal waarschijnlijk in de komende jaren wél gehaald gaat worden. Bovendien kan de soort profiteren van maatregelen die worden getroffen voor de kempaan, watersnip en veenmosrietlanden. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook voor de slobeend geen aanvullende maatregelen nodig.

4.4.5 Meerkoet

Ontwikkeling en knelpunten

De meerkoet bevindt zich in het gebied na een langdurige negatieve trend momenteel onder het instandhoudingsdoel. Recentelijk lijken de aantallen zich in het gebied te herstellen, maar de aantalsontwikkeling van de meerkoet in het gebied is lang achtergebleven ten opzichte van de landelijke ontwikkeling. De huidige situatie van het leefgebied lijkt echter te voldoen aan de ecologische vereisten voor 710 foeragerende meerkoeten en het is daarom niet duidelijk waarom de afname heeft plaatsgevonden. Mogelijk speelt voedselbeschikbaarheid in de omgeving van het gebied een rol.

Maatregelen

Middels telgegevens moet onderzocht worden waar de geschikte oorspronkelijke en huidige/toekomstige potentiële foerageerlocaties liggen voor de niet-broedende meerkoeten (zie tabel 26). Door dit te beoordelen in samenhang met een analyse van de voedselkwaliteit, moet blijken of het beheer moet worden bijgesteld en/of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Tabel 26. Maatregelen ten behoeve van meerkoet

Deelgebied [†]	Maatregel	Omvang/locatie
Varkensland** Oostzanerveld* Twise***	onderzoek naar aantalsontwikkeling en voedselbeschikbaarheid in de drie deelgebieden, in de omgeving en in vergelijking met andere gebieden: terreingebruik, dieet en aanbod waterplanten. Ook verstoringsdruk door recreatie daarin meenemen.	n.v.t.

[†]Het belang van elk deelgebied voor de meerkoet is aangegeven met een asterisk:

*beperkt, **groot, ***zeer groot

4.4.6 Grutto

De aantallen niet-broedende grutto's voldoen niet aan de doelstelling van behoud van de aantallen.

Voor niet-broedende grutto's zijn het Oostzanerveld, IJperveld en Varkensland van belang. De omvang en kwaliteit van het leefgebied in Oostzanerveld dreigt af te nemen doordat percelen dichtgroeien. In zijn algemeenheid wordt in dit Natura 2000-gebied aan het behoud van plas-draspercelen, open, vochtige graslanden en voldoende rust voldaan, zodat de omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook geen aanvullende maatregelen nodig zolang het open landschap van vochtige graslanden en plas-draspercelen wordt behouden. Dit behoud is voor de tweede beheerplanperiode voor het Oostzanerveld echter een specifiek punt van aandacht.

De geplande maatregelen voor de broedvogels watersnip en kemphaan (vooral extra plas-dras) zullen ook een positief effect hebben voor de grutto als niet-broedvogel. Dit geldt zeker als er voor wordt gezorgd dat er voorafgaand aan het broedseizoen (eind februari/maart) voldoende plas-dras percelen aanwezig zijn in de verschillende deelgebieden.

4.5 Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Knelpunten en maatregelen

De waterkwaliteit is een knelpunt voor het realiseren van diverse instandhoudingsdoelen waaronder kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden (zie paragraaf 4.1). Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Verder is de waterkwaliteit voor deze habitattypen van belang omdat een slechte waterkwaliteit de kwaliteit van de habitatype kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden en het succes van herstel- en uitbreidingsmaatregelen negatief kan beïnvloeden (Van Dijk et al., 2021). De oppervlaktewaterkwaliteit is daarnaast van invloed op het habitatype hoogveenbossen en op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper (zie paragraaf 4.1 en 4.2).

Waterkwaliteitsmaatregelen ten gunste van de genoemde instandhoudingsdoelen moeten er op zijn gericht (zie paragraaf 3.3.1):

- De fosfaatbelasting terug te dringen.
- Het doorzicht te verbeteren.
- Het afkalven van oevers te beperken.

- De opbouw van een sliblaag en transport van slib door het watersysteem te beperken.
- De invloed van inlaatwater te beperken en die van regenwater te vergroten.
- De ontwikkeling van de oever- en watervegetatie te stimuleren.

In tabel 27 zijn de bijbehorende maatregelen uitgewerkt. Maatregelen worden voornamelijk geconcentreerd in 'kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding' (zie tabel 27). In deze kerngebieden wordt ingezet op waterkwaliteitsverbetering en verlanding waarbij ook Habitatrichtlijnsoorten als bittervoorn en kleine modderkruiper meeprofiteren. Daarnaast biedt het maatregelenpakket door herstel en ontwikkeling van de (riet)oeverzone extra leef- en foerageergebied voor andere doelsoorten als noordse woelmuis, meervleermuis en moerasvogels als roerdomp en rietzanger.

De locatie en omvang van de kerngebieden moet bij de start van de tweede beheerplanperiode worden bepaald⁴. Bij het bepalen van de locaties moet onder andere rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kwalificerend habitat, andere natuurdoelen die voor het gebied gelden zoals weidevogels, grondeigendom en (agrarische) functie, wensen met betrekking tot bevaarbaarheid, abiotische geschiktheid en waterbeheer-technische geschiktheid.

Aangezien het realiseren van helder water in dit gebied een grote uitdaging is, zal verlanding vanuit de oever naar verwachting eerder optreden dan verlanding vanuit open water. De huidige verlandingsvegetaties zijn onder de voormalige brakke omstandigheden eveneens vanuit de oevers ontstaan (Gebiedsanalyse-92, 2017).

Wanneer in de tweede beheerplanperiode blijkt dat de waterkwaliteitsmaatregelen uit dit beheerplan niet leiden tot verbetering van de waterkwaliteit en het op gang komen van verlanding, dan is dit een reden om verbrakking in dit Natura 2000-gebied te overwegen. De effecten van de waarschijnlijke verbrakking in Polder Westzaan zullen in deze overweging een belangrijke rol spelen.

Relatie met de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier zijn de KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 uitgewerkt (Fennema, 2021). Uit de systeemanalyses van het hoogheemraadschap blijkt dat in IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld een helder plantenrijk watersysteem in het grootste gedeelte van het oppervlaktewater niet realistisch is (Fennema, 2021). In het KRW-maatregelenprogramma is aangegeven dat de KRW-maatregelen in dit gebied zijn gericht op het versterken van biodiversiteit in de oeverzone en helder water in geïsoleerde en/of luwe delen. De keuze in dit beheerplan om maatregelen te concentreren in geïsoleerde kerngebieden komt hiermee overeen.

De ambities voor de KRW overlappen in het IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld in belangrijke mate met de gewenste waterkwaliteitsverbetering ten gunste van de Natura 2000-doelen. Het uitvoeren van KRW-maatregelen in dit gebied biedt daarom ook kansen voor het realiseren van de Natura 2000-doelen. KRW-maatregelen die bijdragen aan de Natura 2000-doelen zijn dan ook opgenomen als Natura 2000-maatregel (zie tabel 27). Andersom biedt

⁴ Verkennende vragen worden in het kader van het programma natuurherstel in samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier opgepakt.

uitvoering van de Natura 2000-maatregelen ook extra kansen voor het realiseren van de KRW-doelen voor bijvoorbeeld de oevervegetatie en macrofauna- en visgemeenschap.

Werkenderwijs leren

Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem is niet alleen in dit gebied maar in heel Laag Holland een uitdagende opgave. Om de effectiviteit van maatregelen goed in beeld te krijgen en werkenderwijs te leren is monitoring dan ook onderdeel van het maatregelpakket voor waterkwaliteit (zie tabel 27). Het is verder wenselijk dat de waterbeheerder en de natuurbeheerders regelmatig informatie uitwisselen over maatregelen en de ontwikkeling van de waterkwaliteit. Het verdient aanbeveling de ervaring in vergelijkbare gebieden als bijvoorbeeld het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, waar vergelijkbare problematiek speelt en vergelijkbare maatregelen worden genomen, hier eveneens bij te betrekken.

Tabel 27. Maatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Identificeren kerngebied waterkwaliteitsverbetering en verlanding (inclusief uitvoeren monitoring)*	Bij start van de tweede beheerplanperiode	Ilperveld: 350 ha Oostzanerveld: 200 ha Varkensland: 150 ha	Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Opstellen uitvoeringsplan voor kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding*	In dit uitvoeringsplan worden de maatregelen die voor de kerngebieden worden benoemd verder uitgewerkt		Eenmalig	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Aanpassing (waaronder reductie) bemesting			Eenmalig	
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Isolatie van de kerngebieden door waterhuishoudkundige maatregelen*		Ilperveld: 350 ha Oostzanerveld: 200 ha Varkensland: 150 ha	Eenmalig	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Visstandsbeheer waar nodig*			Eén keer in de tweede beheerplanperiode	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Hoog dynamisch slootpeil door vasthouden regenwater**/**				Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Vooroeververdediging	Om afkalving te voorkomen en ruimte voor ontwikkeling van de oeverzone te stimuleren		Eenmalig	Programma natuur / Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Monitoring waterkwaliteit (inclusief nulmonitoring)*	In afstemming met KRW monitoring		Conform op te stellen monitoringsplan	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden)	Aangepast maaibeheer van oevers en watergangen: uitlopende	Dit is ook een KRW-maatregel		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	oevervegetatie en verlandingsvegetaties waar mogelijk laten staan*				Noorderkwartier 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	afrasteren van oevers om de inloop van vee tegen te gaan en vegetatiegroei op gang te brengen	Dit is ook een KRW-maatregel. Maatregel ter beperking van de oeverafkalving en ontwikkeling van de oeverzone		Eenmalig	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	uitvoeren actief vegetatiebeheer*	Dit is ook een KRW-maatregel. Uitvoering door aanplant rietstekken. Ter stimulering van de ontwikkeling van de oevervegetatie, waarmee afkalving verder kan worden beperkt.		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027

* gezamenlijk nader uit te werken door HHNK en beheerders/ ** Van Diggelen et al., 2013.

5 Huidig gebruik en vergunningverlening

5.1 Uitgangspunten en definities

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe het huidig gebruik getoetst is op het effect op de Natura 2000-doelen voor dit gebied. Nieuwe activiteiten worden niet in het beheerplan beoordeeld maar moeten worden getoetst aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Indien negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, moet een vergunningprocedure in het kader van de Wet natuurbescherming worden doorlopen (zie verder paragraaf 2.2).

Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied is het 'huidige' gebruik geïnventariseerd en getoetst (zie bijlage 3). De conclusies van de toetsing zijn weergegeven in paragraaf 5.2. Voor het huidige gebruik kan deze toetsing worden gezien als een 'voortoets'; als significante effecten van het gebruik zijn uitgesloten, kan het gebruik ongewijzigd en vergunningvrij worden voortgezet. Voor het gebruik waarbij effecten niet (van te voren) zijn uit te sluiten geldt dat dit gebruik óf vergunningplichtig is óf onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd moet worden. Daarnaast kan (huidig) gebruik ook zogenaamd 'bestaand gebruik' zijn (zie tekstkader 2).

Tekstkader 2. Bestaand gebruik: wat is het en wanneer is een vergunning nodig?

Sinds 1 januari 2020 definieert de Wet natuurbescherming 'bestaand gebruik' niet meer. Uit diverse Nederlandse en Europese jurisprudentie valt af te leiden dat 'bestaand gebruik' is 'activiteit met een toestemming op de Europese referentiedatum'.

Bij een toestemming kan het gaan om een natuurvergunning maar ook om een milieuvergunning of andere toestemming. De referentiedatum is de datum waarop het Natura 2000-gebied onder de bescherming van de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) is gekomen. Dit geldt ook voor gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) zijn aangewezen. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang is geplaatst als referentiedatum. Voor de meeste Habitatrichtlijngebieden is dat 7 december 2004. Voor enkele Habitatrichtlijngebieden geldt een latere datum. Voor Vogelrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied is aangewezen als referentiedatum, tenzij die datum voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum. Een complete lijst van de te hanteren referentiedata per Natura 2000-gebied is te vinden op de website van BIJ12.

Bestaand gebruik is in principe vergunningvrij wanneer het gebruik rechtmatig plaatsvindt en sinds de referentiedatum ongewijzigd plaatsvindt. Ook een wijziging van bestaand gebruik, dat enige maar geen significante gevolgen heeft, is vergunningvrij toegestaan. Voor gewijzigd gebruik of gebruik dat wisselt in omvang, locatie en/of tijdstip geldt wel een vergunningplicht bij mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen. Bij de vergunningverlening worden dan alleen de effecten beoordeeld van de wijzigingen in het gebruik sinds de referentiedatum waarbij voor wat betreft stikstof de laagste vergunde emissie het uitgangspunt vormt.

Het is niet altijd mogelijk om aan te tonen dat sprake is van al dan niet gewijzigd gebruik. Daarom zijn in dit beheerplan alle (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden getoetst. Dit noemen we het 'huidig gebruik'. Als in het beheerplan is beoordeeld dat het gebruik geen effecten op Natura 2000-doelen heeft als het wordt uitgevoerd zoals in het beheerplan omschreven, is het gebruik in beginsel vergunningvrij gedurende de looptijd van het beheerplan.

Europese referentiedatum

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is Vogelrichtlijngebied én Habitatrichtlijngebied. Voor het Habitatrichtlijngebied geldt 7 december 2004 als referentiedatum voor de bescherming van soorten en habitattypen die onder de

Habitatrichtlijn vallen, omdat op die datum de lijst met gebieden van communautair belang, waaronder IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, is vastgesteld door de Europese Commissie. Voor IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske als Vogelrichtlijngebied geldt 24 maart 2000 als referentiedatum zijnde het moment van aanwijzing onder de Vogelrichtlijn (zie paragraaf 1.1). De effecten van het huidige gebruik zijn beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000. Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hiermee ruimtelijk grotendeels overlapt.

5.2 Toetsing huidig gebruik

Bij de inventarisatie en toetsing van het huidige gebruik in en om IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske zijn alle bekende activiteiten meegenomen. De inventarisatie en resultaten van de toetsing zijn opgenomen in bijlage 3. Uitgangspunt voor de toetsing van deze activiteiten is dat deze realisatie van de Natura 2000-doelen niet in de weg mogen staan. Het gebruik is in verband met de juridische gevolgen voor toestemming ingedeeld in categorieën (zie tekstkader 3). Deze indeling wordt in alle Natura 2000-beheerplannen in Noord-Holland gehanteerd. De resultaten van de toetsing zoals beschreven in bijlage 3 zijn samengevat in tabel 28. In bijlage 3 zijn -voor zover van toepassing- de specifieke voorwaarden bij de huidige activiteiten weergegeven.

Tekstkader 3. Indeling van huidig gebruik in categorieën

---

1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen vergunningplichtige activiteiten waarvoor het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht geldt zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen, anders 'herleeft' de vergunningplicht.

2 Vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Voor bepaalde vergunningplichtige activiteiten geldt het beheerplan eveneens als vrijstelling van de vergunningplicht, maar alleen indien specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat er geen significante effecten zullen optreden, mits specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden of wijzigen de activiteiten in betekenende mate, dan 'herleeft' de vergunningplicht.

3 Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten blijven dus gewoon vergunningplichtig. Vergunninghouders moeten zich aan de voorwaarden van de vergunning houden, anders wordt artikel 5.3, lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Na het verstrijken van de geldigheid van de vergunning zal opnieuw een vergunningprocedure gestart moeten worden.

4 Activiteiten die in huidige vorm of onder voorwaarden niet vergunningplichtig zijn

Voor deze activiteiten geldt dat in dit beheerplan met een voortoets is bekeken of bij de uitvoering van de activiteit een negatief effect kan ontstaan. Voor sommige activiteiten geldt dat effecten kunnen worden uitgesloten als de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor andere activiteiten gelden voorwaarden. Deze activiteiten zijn onderverdeeld in twee categorieën, 4a en 4b.

4a Niet vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Dit zijn de activiteiten die in hun huidige vorm niet vergunningplichtig zijn én geen of geen negatieve effecten hebben op het bereiken van de Natura 2000-doelen. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de Natura 2000-doelen. Er zijn dan ook geen beperkingen of maatregelen nodig, mits de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Ook de (beheer)maatregelen die voor Natura 2000-doelen worden getroffen kunnen zonder vergunning plaatsvinden en worden ingedeeld in deze categorie.

4b Niet vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing en in de huidige vorm – op zichzelf geen significant effect hebben op de Natura 2000-doelen, maar die bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten en/of zonder specifieke voorwaarden wel een negatief (rest-)effect kunnen hebben. Hiervoor worden in het beheerplan inhoudelijke voorwaarden opgenomen waardoor deze effecten worden voorkomen.⁵ Ook het (juridische) bestaand gebruik zoals omschreven in tekstkader 2 kan onder deze categorie vallen.

Tabel 28. Samenvatting van de toetsing van het huidige gebruik op basis van de beschrijving en toetsing in bijlage 3. De categorieën zijn in kader 3 beschreven.

Omschrijving van het huidige gebruik	Beoordeling categorie
Regulier natuurbeheer	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusrat en beverrat)	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen en nijlgans)	2
Vigerend peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	4a
Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek in het kader van waterbeheer	4b
Vaarrecreatie en overige waterrecreatie	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	4b
Zwemmen en duiken	4b
Schaatsen	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen	4a
Evenementen	3
Houden en verzorgen van dieren	4b

⁵ Daar waar deze voorwaarden niet altijd direct juridisch afdwingbaar zijn, biedt de Wet natuurbescherming en overige regelgeving een (aanvullend) juridisch instrumentarium waarmee handhaving in voldoende mate kan plaatsvinden. Er kunnen voor huidig gebruik passende maatregelen op basis van art. 2.4 (lid 1 en 3) Wet natuurbescherming worden opgelegd en er kan worden gehandhaafd op de zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming. In sommige gevallen zal het niet naleven van voorwaarden bovendien alsnog tot een overtreding van art. 2.7 Wet natuurbescherming kunnen leiden.

Omschrijving van het huidige gebruik	Beoordeling categorie
Beweiding	4b
Bemesting	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren van blijvend grasland in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld en achterstallig of grootschalig onderhoud)	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	4b
Weg-, vaar- en treinverkeer	4a
Regionaal vliegverkeer	4b
Landen van luchtballonnen	3
Beroepsvisserij	4b
Sportvisserij	4b
Wonen	4a
Werken	4a
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	4b
Recreatief dronegebruik	3

6 Financiering

6.1 Kosten

Voor een deel van de in dit beheerplan opgenomen natuurherstelmaatregelen voor habitattypen zijn gelden aangevraagd en toegekend in het kader van Herstelmaatregelen 2.0 of Programma Natuur (zie tabel 29). De kosten voor de maatregelen voor vogelsoorten, Habitatrichtlijnsoorten en een deel van de maatregelen voor habitattypen zijn nog niet geraamd en gedekt.

De in dit beheerplan opgenomen maatregelen worden bovenop het reguliere beheer uitgevoerd. Regulier beheer wordt voornamelijk uitgevoerd door de terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Recreatie Noord-Holland, Landschap Noord-Holland en particuliere terreinbeheerders) en gefinancierd uit het subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Tabel 29. Overzicht van aangevraagde middelen ten behoeve van Natura 2000-natuurherstelmaatregelen in de tweede beheerplanperiode in IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske.

Financieringsbron	Bedrag
Herstelmaatregelen 2.0	IJperveld € 970.000,00 Varkensland en Oostzanerveld € 534.375,00
Programma Natuur	Deel van € 1.300.000,00* IJperveld: € 800.00,00 (hydrologische maatregelen)** Varkensland en Oostzanerveld: ca. € 1.800.000,00 (hydrologische maatregelen)**

* Het gaat hier om de maatregel 'verkenningen systeemherstel Laag Holland', voor alle Laag Hollandse Natura 2000-gebieden/** de hydrologische maatregelen hebben naar verwachting ook een positief effect op de waterkwaliteit

In dit beheerplan zijn naast inrichtings- en beheermaatregelen extra onderzoeken en monitoring opgenomen waarvoor financiële middelen nodig zijn.

In IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld is veel vaarland aanwezig. De huidige SNL-vergoeding is niet voldoende hoog om bijvoorbeeld maaisel af te voeren. Het is noodzakelijk voor een goede uitvoering van het reguliere beheer aanvullende middelen ter beschikking te stellen (zie ook paragraaf 4.1.6).. Dit is nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen vochtige heiden, veenmosrietlanden en ruigten en zomen en van de leefgebieden van de doelsoorten noordse woelmuis, meervleermuis, roerdomp, bruine kiekendief, snor en rietzanger.

6.2 Financiering

In het kader van het decentralisatie-akkoord tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid (2011) zijn afspraken gemaakt over de beschikbare middelen voor aankoop, inrichting en beheer van het NNN en middelen voor aanvullende maatregelen voor Natura 2000, waaronder de stikstof-gerelateerde maatregelen. Daarboven zijn in het kader van het Programma Natuur (tranche 1 en 2) en Herstelmaatregelen 2.0 middelen beschikbaar voor herstelmaatregelen

voor Natura 2000 en voor een hoger doelbereik. Bovendien is afgesproken dat de provincies de middelen voor het NNN met prioriteit inzetten voor het halen van de Natura 2000-doelen.

Naast de provinciale middelen besteedt Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier via de Kaderrichtlijn Water middelen aan waterkwaliteit en – kwantiteitsmaatregelen onder andere voor het bereiken van Natura 2000-doelen.

Voor financiering van Natura 2000-maatregelen kan ook een beroep worden gedaan op Life-subsidie vanuit Europa. Gaandeweg zal de financiering van de maatregelen duidelijk worden. Daarbij geldt dat bestaande provinciale budgetten niet zullen worden overschreden.

De uitvoering van de meeste maatregelen vindt plaats door de terreinbeheerders (Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer) en door het hoogheemraadschap. Ook kleinere terreinbeheerders, zoals gemeenten en particulieren (waaronder agrariërs), kunnen natuurherstelmaatregelen uitvoeren. Dit wordt door de provincie financieel gefaciliteerd.

Voor de onderzoeken en extra monitoring is de provincie over het algemeen verantwoordelijk. Voor de uitvoering van de reguliere monitoring (voor zover afgesproken in het kader van SNL) zijn de provincie en terreinbeheerders verantwoordelijk.

7 Handhaving

De provincie Noord-Holland is het bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming. Handhaving is nodig om het leefgebied van de soorten waarvoor een Natura 2000-doel is opgenomen te behouden. Deze taken worden namens de provincie/Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd. Naast de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord zijn er in Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske ook nog andere handhavende instanties actief. Dit zijn onder andere gemeenten, politie, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland en het hoogheemraadschap. De provincie heeft samen met deze partijen een handhavingsplan (2015-2020) opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2015). Dit handhavingsplan is verlengd. Handhaving, afstemming en coördinatie van de handhaving is in Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske een belangrijk punt van aandacht dat nader moet worden uitgewerkt.

7.1 Vormen van handhaving

Handhaving is geen doel op zich maar een middel om een doel te bereiken. Voor de provincie zijn voorlichting, toezicht en mediation belangrijke instrumenten om gebruikers, bewoners en bezoekers van het gebied te informeren over de maatregelen om de natuur in dit gebied te beschermen en de naleving van de regelgeving te bevorderen. Indien nodig zal de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord bij overtreding van de regelgeving handhavend optreden. De toezichthouders en/of buitengewoon opsporingsambtenaren van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord kunnen zowel bestuurlijk als strafrechtelijk optreden. De afweging om op een bepaalde manier handhavend op te treden maken zij op basis van de ernst en het effect van de overtreding, het motief van de overtreder, afspraken die vastgelegd zijn in nalevingsstrategieën en afspraken met justitie (strafrechtelijke handhaving).

Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming (Wnb) of bij het niet voldoen aan de voorschriften gesteld in een Wnb-vergunning (of bij een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente waarvoor Gedeputeerde Staten een verklaring van geen bezwaar (VVGB) in het kader van de Wet natuurbescherming hebben afgegeven) kan toezichthoudend en handhavend worden opgetreden door het bevoegd gezag.

7.2 Relatie met andere wetgeving

Naast de Wet natuurbescherming is er in dit gebied een groot aantal andere wetten en regels van toepassing waarvoor verschillende handhavende instanties bevoegd gezag zijn. De samenwerking tussen deze handhavende instanties is nader uitgewerkt in het handhavingsplan Laag Holland 2015-2020 (Provincie Noord-Holland, 2015). In dit plan zijn ook prioriteiten gesteld.

7.3 Wat betekent dit voor u?

Wanneer u handelingen wilt verrichten die in het beheerplan zijn opgenomen als vergunningplichtig op grond van de Wet natuurbescherming, of niet zijn opgenomen en wel mogelijk significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen hebben, dan dient u een vergunning aan te vragen. Hiervoor kunt u contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Wanneer u

zonder vergunning handelt of de voorschriften uit het beheerplan of de vergunning niet respecteert, kan handhavend worden opgetreden.

Wanneer u van mening bent dat er (mogelijk) een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming plaatsvindt, adviseren wij u contact op te nemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

8 Sociaal-economische afweging

Een beheerplan Natura 2000 kan in algemene zin op verschillende manieren sociaal-economische gevolgen hebben. Er kunnen gevolgen zijn van de maatregelen, van beperkingen in het huidige gebruik en van beperkingen bij nieuwe activiteiten. Deze worden achtereenvolgens hieronder beschreven.

8.1 Gevolgen van maatregelen

De herstelmaatregelen zoals opgenomen in hoofdstuk 4 hebben op voorhand geen sociaal-economische gevolgen. De meeste maatregelen worden door terreinbeherende organisaties en het hoogheemraadschap uitgevoerd en zijn in overleg met de terreinbeherende organisaties en andere belanghebbenden tot stand gekomen. De nadere uitwerking en uitvoering van maatregelen vindt bovendien in overleg en afstemming met belanghebbenden plaats. Indien bij de uitvoering blijkt dat er zich toch sociaal-economische gevolgen zullen voordoen, dan zullen de maatregelen worden aangepast, opdat dergelijke gevolgen worden beperkt.

8.2 Gevolgen voor huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik in hoofdstuk 5 komt naar voren, dat de huidige activiteiten voortgezet kunnen worden. Voor een aantal activiteiten zijn ten opzichte van het eerste beheerplan voorwaarden ten aanzien van het gebruik benoemd (zie bijlage 3). Er zijn dan ook beperkte sociaal-economische gevolgen voor het huidige gebruik. Met name het tijdens de wintermaanden afsluiten van de Stootersplas voor waterrecreatie en het instellen van bufferzones rondom broedbiotopen heeft mogelijk sociaal-economische gevolgen.

8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten

Nieuwe activiteiten binnen het gebied die in aard en omvang verschillen van de huidige activiteiten kunnen beperkingen ondervinden wanneer zij habitattypen en leefgebieden van Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten aantasten. Deze beperkingen zijn echter een gevolg van de aanwijzing als Natura 2000-gebied en de wettelijke regelingen, maar niet als gevolg van dit beheerplan.

Nieuwe activiteiten binnen en buiten het gebied kunnen ook beperkingen ondervinden wanneer zij tot de uitstoot van meer stikstof leiden of zorgen tot andere effecten die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied merkbaar zijn (bijvoorbeeld vervuiling, verstoring of verlaging van de grondwaterstand binnen het Natura 2000-gebied).

8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

Gezien het bovenstaande wordt niet verwacht dat belanghebbenden schade zullen lijden door dit beheerplan. Als een belanghebbende toch van mening is dat het beheerplan een maatregel bevat waardoor hij schade lijdt, kan hij op grond van artikel 6.3 van de Wet natuurbescherming een verzoek om schadevergoeding bij Gedeputeerde Staten indienen. De schade moet dan wel rechtstreeks veroorzaakt worden door het beheerplan en niet door de aanwijzing als Natura 2000-gebied op zich of een ander besluit.

Daarnaast moet sprake zijn van schade waarvan het onredelijk zou zijn als de belanghebbende deze schade zélf moet dragen. De schade moet dan ook vallen buiten het normale maatschappelijke risico. Gelet op het feit dat het Natura 2000-gebied al in 2004 is aangemeld, hadden belanghebbenden er bovendien rekening mee kunnen en moeten houden dat deze aanwijzing wellicht in de toekomst gevolgen zou kunnen hebben voor hun bedrijfsvoering of andere activiteiten. Eventuele schade zal dan ook vaak als 'voorzienbaar' worden beschouwd. Dergelijke voorzienbare schade komt in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking.

9 Monitoring en onderzoek

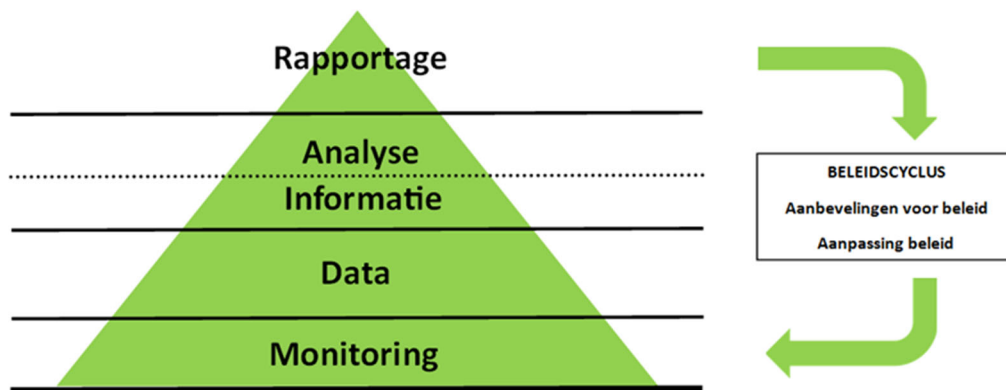
9.1 Monitoring

Monitoring is nodig om vast te kunnen stellen hoe de Natura 2000-doelen zich ontwikkelen. Verder is monitoring nodig om vast te stellen of de in het beheerplan opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd en te kunnen beoordelen of deze het beoogde resultaat hebben. Al deze gegevens zijn nodig om tussentijds bij te kunnen sturen op maatregelen en dit beheerplan te kunnen evalueren en actualiseren aan het einde van deze beheerplanperiode. Monitoringsgegevens kunnen daarnaast worden gebruikt bij het beoordelen van vergunningaanvragen.

9.1.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

De monitoring- en evaluatiecyclus is samengevat in figuur 3. De volgende stappen zijn onderscheiden:

- Monitoring van habitattypen en soorten: het verzamelen van informatie in het veld. De provincie is verantwoordelijk voor de monitoring.
- Data: de verzamelde ecologische gegevens worden door de beheerders die de monitoring hebben uitgevoerd, aangeleverd aan de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF).
- Informatie: het bewerken van de data ten behoeve van de analyses. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Analyse: analyseren van de informatie in relatie tot de gestelde doelen. Ook hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Rapportage: rapporteren van de conclusies aan de relevante ontvangers. Hiervoor is de provincie eveneens verantwoordelijk.

Figuur 3. Monitoring- en evaluatiecyclus

Het Rijk is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen op landelijk niveau.

9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen

In bijlage 4 is op hoofdlijnen opgenomen welke monitoring nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen in beeld te brengen. Voor de monitoring wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande SNL- en NEM-monitoring⁶. Bij de evaluatie van het eerste beheerplan is echter geconstateerd dat niet altijd voldoende gegevens beschikbaar waren om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen te kunnen volgen op basis van de bestaande monitoring (Van Dijk et al. 2021). De aanvullende monitoringsbehoefte die blijkt uit de beheerplanevaluatie is in bijlage 4 opgenomen. Bij de start van de tweede beheerplanperiode wordt verder uitgewerkt op welke wijze (waar, wat, door wie en wanneer) aan de monitoringsopgave wordt voldaan (zie ook tabel 28). Voor de Habitatrichtlijnsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis en voor meerkoet is het uitvoeren van protocollair onderzoek naar aantallen en trends als maatregel in dit beheerplan opgenomen (zie hoofdstuk 4.2).

De effectiviteit van maatregelen is niet altijd goed te evalueren met alleen bestaande monitoring. Daarom moeten de uitvoeringsplannen van maatregelen worden voorzien van een monitoringsparagraaf. Hierin worden de meetdoelen geformuleerd en wordt geïnventariseerd of de bestaande monitoring voldoende is om aan de meetdoelen te voldoen en of aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Het gaat hierbij om zowel ecologische als abiotische gegevens.

9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

Een inventarisatie van vergunningsaanvragen en vergunningen voor de Wet natuurbescherming geeft inzicht in wijzigingen van het gebruik en nieuwe activiteiten. Vergunningsaanvragen en vergunningen worden per Natura 2000-gebied geregistreerd door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Door registratie van handhavingsactiviteiten en overtredingen ontstaat eveneens zicht op het gebruik.

9.2 Onderzoek

Uit hoofdstuk 4 komt een onderzoeksopgave voor de tweede beheerplanperiode naar voren. De in hoofdstuk 4 genoemde onderzoeken zijn opgenomen in tabel 30. In overleg worden de onderzoeken door de terreinbeheerders geïnitieerd en uitgevoerd. De provincie neemt het initiatief voor het nader uitwerken van de monitoring van de instandhoudingsdoelen.

In het boek 'Groeiend veen in Laag Holland' (Van 't Veer, 2022) zijn concepten beschreven voor de ontwikkeling van veenvormende habitats in natuurterreinen in Laag Holland. De 'Groeiend veen'-concepten beogen de regeneratie van veen door vernatting. Het vasthouden van schoon water is hier het leidend proces en kan in combinatie met afplaggen worden toegepast. In het proefproject 'omhoog met het veen' in IJperveld zijn praktijkproeven met dit soort maatregelen uitgevoerd. De 'Groeiend veen'-concepten beogen onder andere de realisatie van Natura 2000-doelvegetaties als veenmosrietlanden en

⁶ SNL-monitoring is monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer, NEM-monitoring is de monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

moerasheide en Natura 2000-doelsoorten als noordse woelmuis, watersnip, roerdomp, blauwborst, bruine kiekendief en rietzangers. Bij aanvang van de tweede beheerplanperiode worden de concepten verder uitgewerkt tot maatregelen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen. Het Aanvalsplan grutto biedt mogelijk kansen voor de realisatie van de maatregelen voor kempiaan en heeft tevens meerwaarde voor niet-broedvogels als smient, slobbeend en grutto.

Tabel 30. Onderzoeken voor de tweede beheerplanperiode

Onderzoek	Ten behoeve van Natura 2000-doelen	Meerwaarde voor	Deelgebied	Planning
Nader uitwerken monitoring instandhoudingsdoelen	Alle		Alle	Start tweede beheerplanperiode
Inventarisatie van kansen uitbreiding veenmosrietland door successie via bestaande jonge verlanding	Veenmosrietland		Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Start tweede beheerplanperiode
Onderzoek oorzaken oeverafslag en beperkte ontwikkeling van de oevervegetatie*	vochtige heiden, ruigten en zomen, veenmosrietlanden	alle Habitatrichtlijnsoorten, roerdomp en rietzanger, KRW-doelen	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek aantallen en trends Habitatrichtlijnsoorten	kleine modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad, meervleermuis		Alle	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek beperken verstoring door recreatie: verstoringvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	roerdomp, bruine kiekendief		Twiske	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen. Gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld	roerdomp	rietzanger, snor, bruine kiekendief	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, Twiske	Start tweede beheerplanperiode
Onderzoek naar aantalsontwikkeling en voedselbeschikbaarheid in de drie deelgebieden, in de omgeving en in vergelijking met andere gebieden. Ook verstoringdruk door recreatie daarin meenemen	meerkoet		Twiske, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Uitwerken 'Groeiend veen'-concepten tot maatregelen.	n.t.b.	n.t.b.	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode

* Dit onderzoek wordt gezamenlijk uitgevoerd voor de gebieden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

10 Literatuur

- Fennema, M. 2021. KRW-Maatregelen en Doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 1 april 2021.
- Gebiedsanalyse-92. 2017. PAS-gebiedsanalyse IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske (92).
- Groenendijk, J., R. van 't Veer, F. Smolders, J. van Diggelen en T. van den Broek. 2012. Waterkwaliteit, mestgift en weidevogels in Laag Holland. Analyse van waterkwaliteits- en weidevogeldoelstellingen in relatie tot bemestingCentre on Biological Diversity.
- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. 2021. KRW-maatregelen en doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027.
- Howison, R.A., H. Belting, J. Smart, M. Smart, R. Schukard, O. Thorup, T. Piersma, en International Wader Study Group. 2019. Meadowbirds on the horizon of southwest Friesland. International Wader Study Group (Easterein).
- Krijgsveld, K.L., B. Klaassen en J. van der Winden. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022. Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied.
- Non, W.C., en J. Diemeer. 2020. SNL-monitoring IJperveld - Kartering flora 2019. Inclusief 64 verspreidingskaarten. Natuurlijke zaken (Heiloo).
- Provincie Noord-Holland. 2015. Handhavingsplan Laag Holland 2015-2020.
- Provincie Noord-Holland. 2016. Natura 2000 beheerplan IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske 2016-2022.
- Schmidt, A. M., A. van Kleunen, L. Kuiters, J. A. M. Janssen, R. J. Bijlsma, M. van Roomen, en T. van Vreeswijk. 2017. Advies over de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen : Een oriënterende studie ter onderbouwing van de evaluatie van de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Wageningen Environmental Research (Wageningen). <https://edepot.wur.nl/404086>.
- Van Dam, H., en N.G. Jaarsma. 2020. Doelen op maat 4.1 - Systeemanalyse (hoofdrapport). Rapport in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
- Van der Hut, R.M.G. 2021. Twiske moerasherstel inrichtingsschetsen. Notitie bureau Altenburg & Wymenga

- Van der Hut, R.M.G. 2022. Ecologisch beheerplan Het Twiske. A&W-rapport 20-450. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek (Feanwâlden).
- Van Diggelen, J., F. Smolders, L. Lamers, R. Hendriks, D. Kleijn, L. Turlings en P.-J. Westendorp. 2013. Onderzoek naar een duurzaam beheer van het Wormer- en Jisperveld. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Vereniging Natuurmonumenten, 2013.04.
- Van 't Veer, R, en N. Dekker. 2015. Florakartering IJperveld 2013-2014. Jisp: Van 't Veer & De Boer, Ecologisch adviesbureau.
- Van 't Veer, R., 2022. Groeiend veen in Laag Holland. Conceptversie 14 juni 2022
- Van der Winden, J., en R. van Beusekom. 2015. Riet en ruimte voor de roerdomp. Vogelbescherming Nederland.
- Van Dijk, G., Van 't Veer, R., Cusell, C. en M. van Ursem, 2022. Onderzoek naar herstelmaatregelen voor het behoud van brakke natuur in het Guisveld. Tussentijdse rapportage.
- Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, en E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000 beheerplan IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Sweco Nederland B.V.
- Witteveldt, M. en R. van 't Veer, 2003. Evaluatie Natuurherstelproject Plan Watersnip: IJperveld 1997-2003. Uitg. Agens Raadgevend Buro, Hoorn, 2003, 108 pags. + bijlagen.
- Wolters, J.W., van Dijk, R., Prins, L. en de Swart, E., 2022. Ecologische analyse IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Opdrachtgever provincie Noord-Holland.

Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep

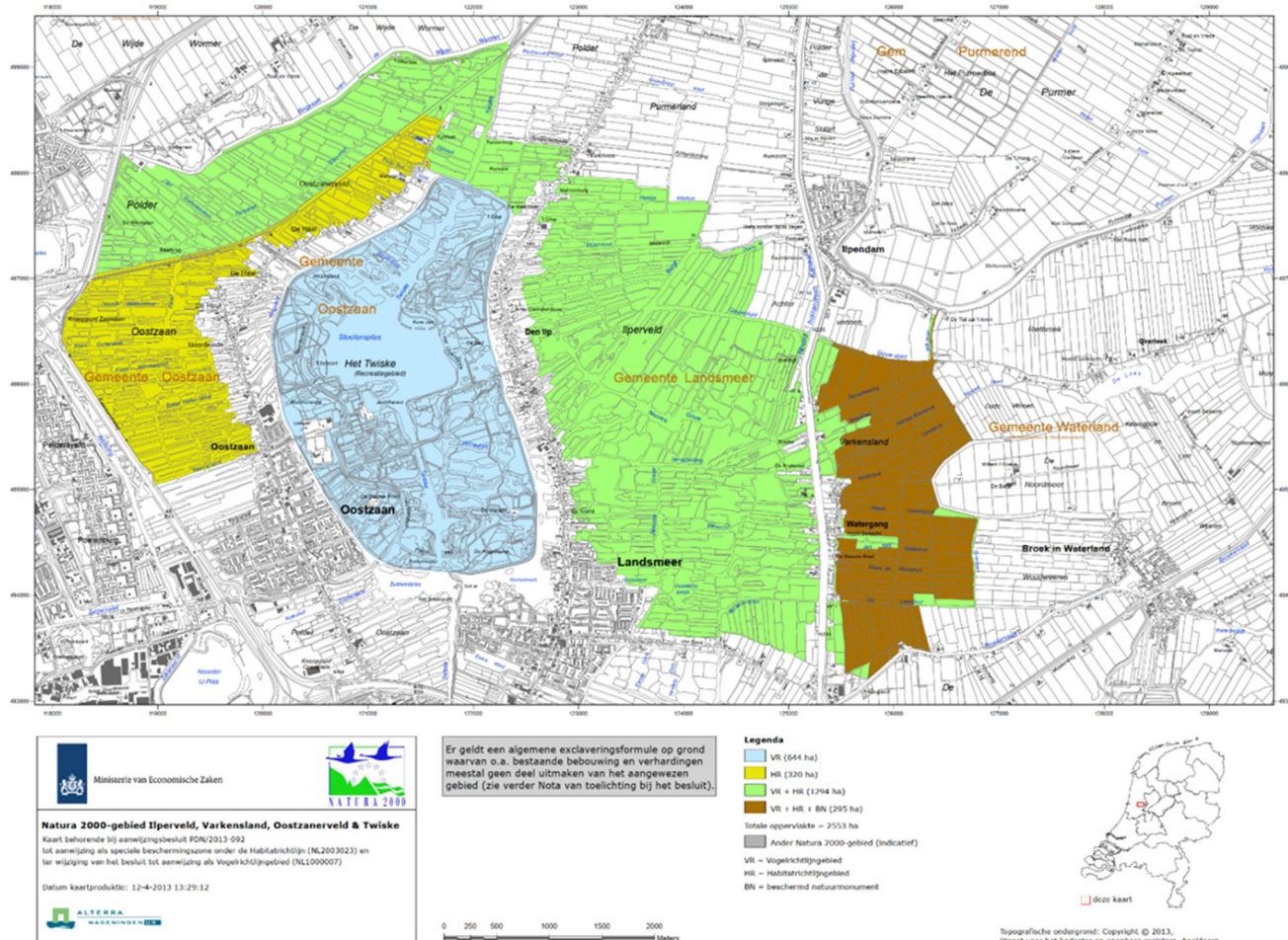
Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn de volgende partijen betrokken geweest:

- Projectgroep bestaande uit:
  - Staatsbosbeheer
  - Landschap Noord-Holland
  - Recreatie Noord-Holland
  - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
  - Gemeente Landsmeer
  - Gemeente Waterland
  - Gemeente Oostzaan
  - Gemeente Wormerland
  - Gemeente Zaanstad
  - Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
  - Provincie Noord-Holland

- Klankbordgroep bestaande uit:
  - LTO Noord
  - Rijkswaterstaat
  - Hart voor het Twiske
  - Platform Zaanse Veenweidegebieden
  - Faunabeheereenheid Noord-Holland

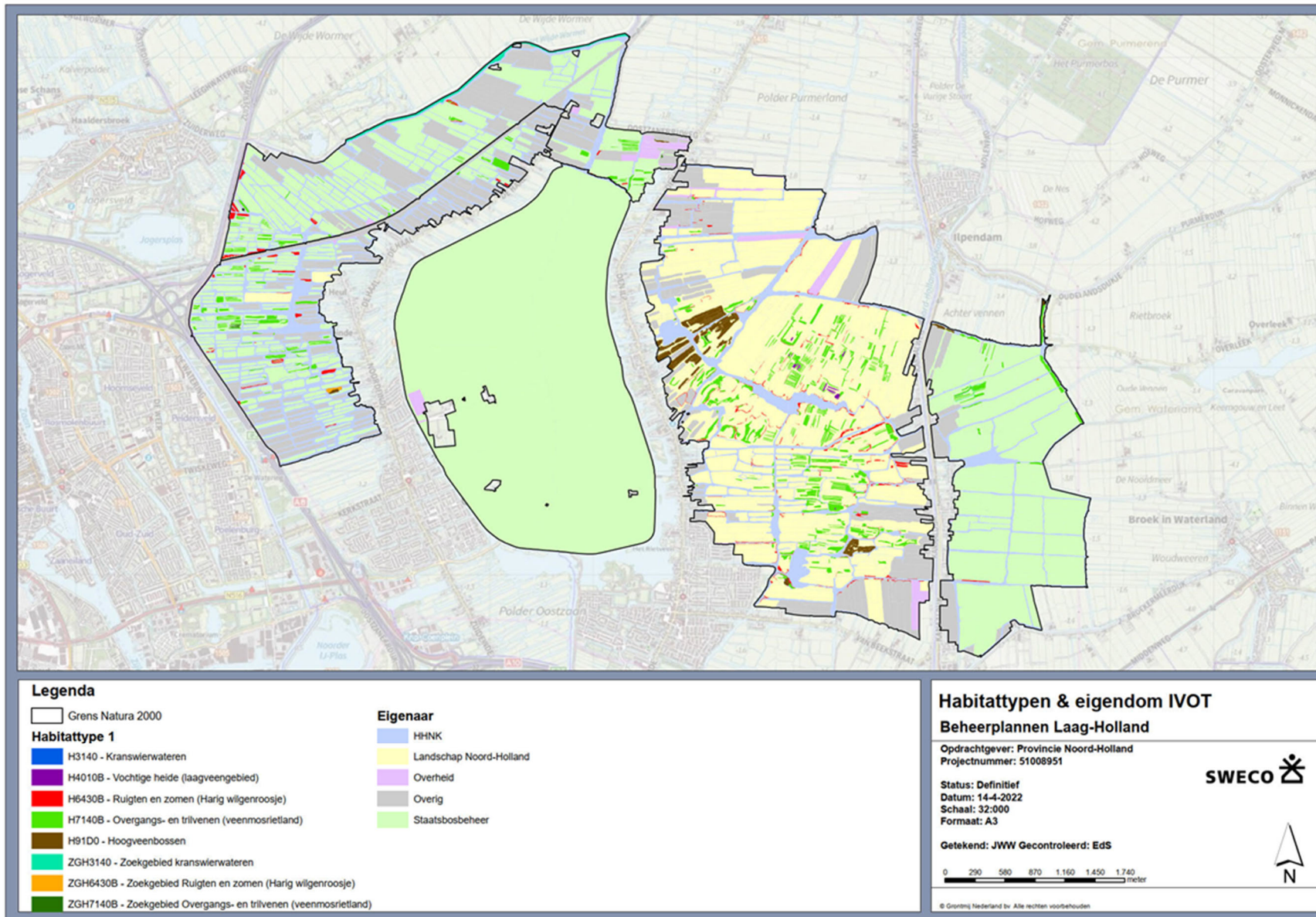

Bijlage 2 Kaartbijlage

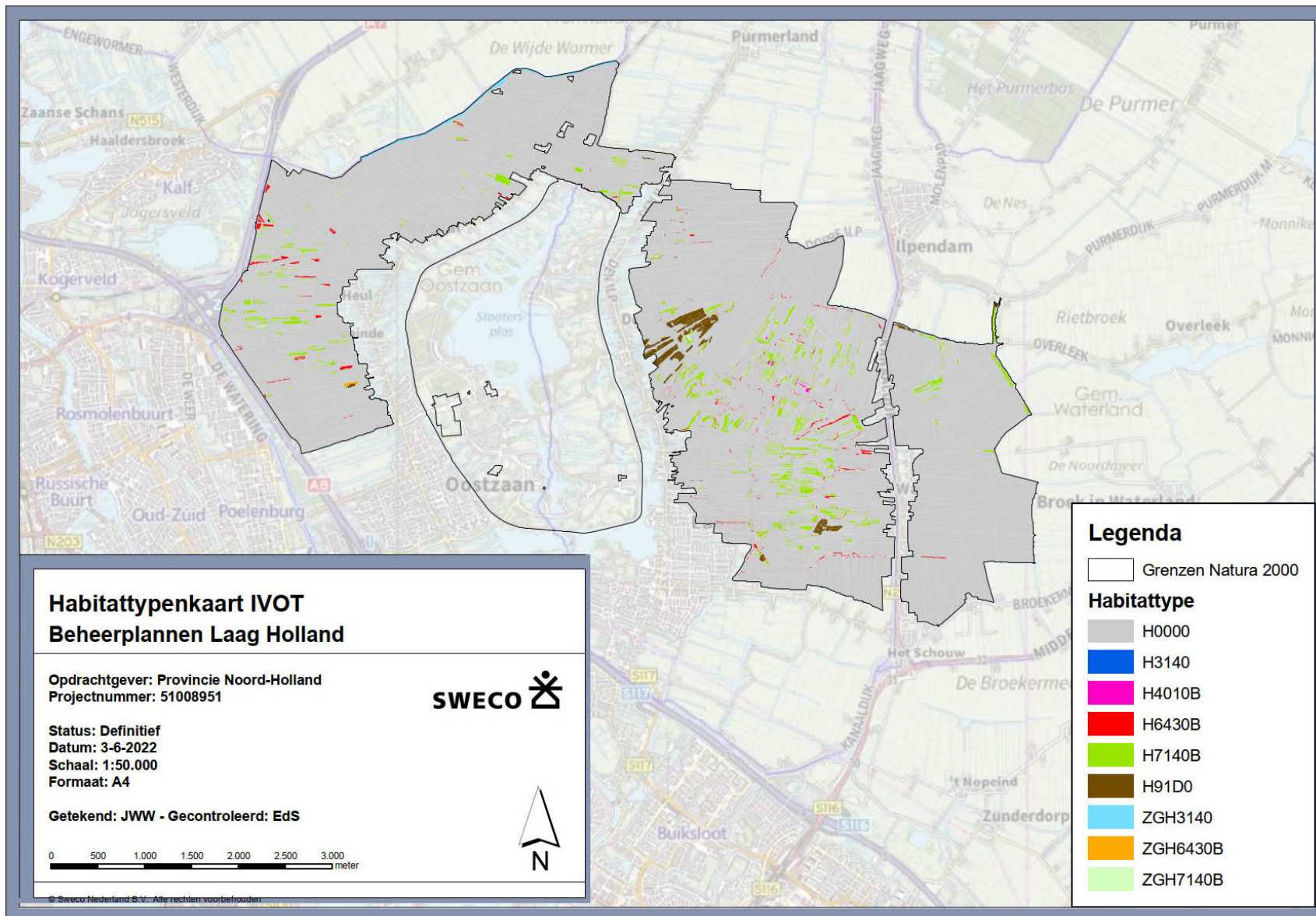
Natura 2000-gebied #92 Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

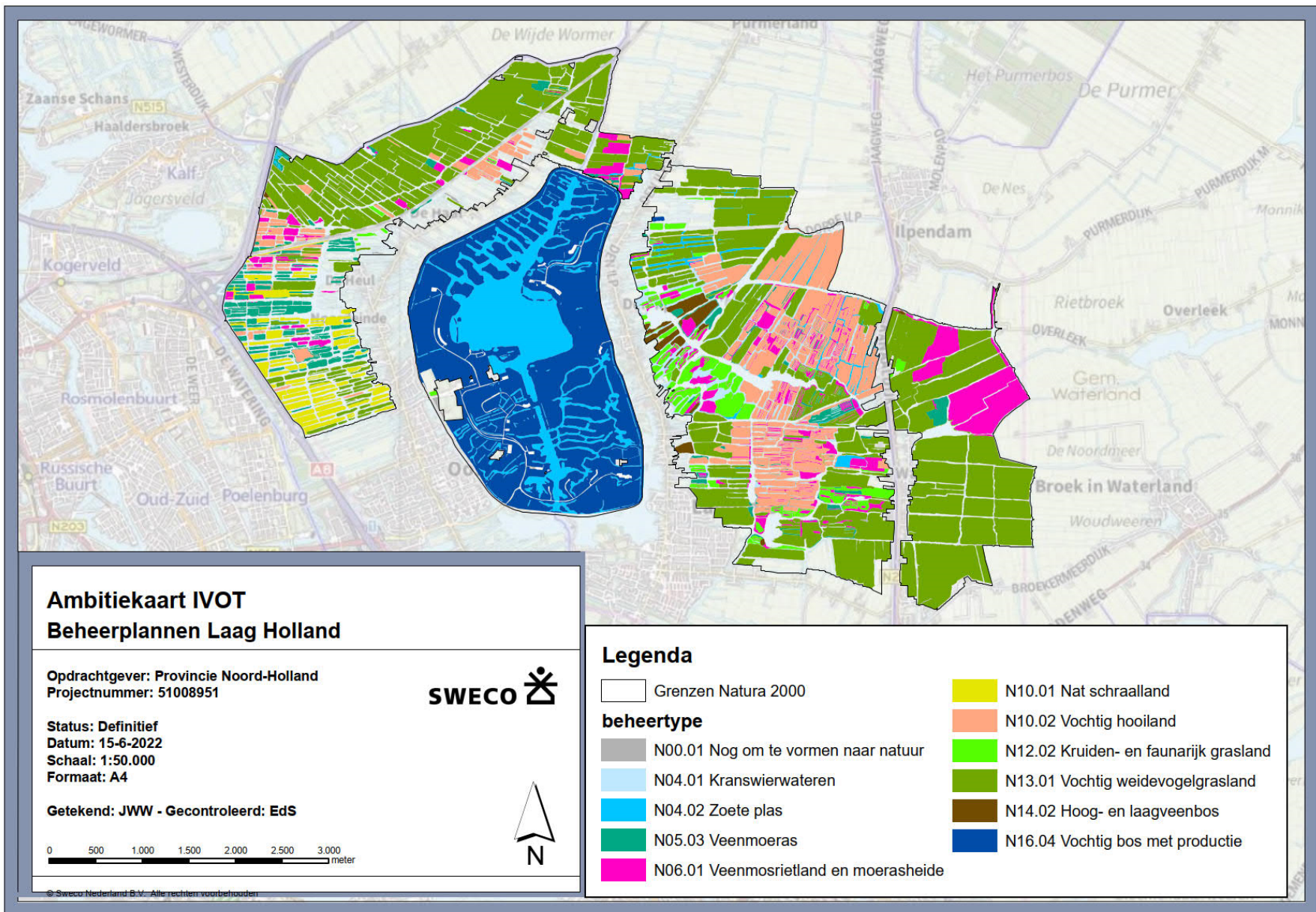
Figuur 1. Begrenzing van het Natura 2000-gebied Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske. Kaart behorende bij aanwijzingsbesluit PDN/2013-092. De status Beschermd Natuurmonument is met de invoering van de Wet natuurbescherming in 2017 vervallen. De status van Varkensland als Beschermd Natuurmonument geldt dus niet meer. Blauw: Vogelrichtlijngebied (644 ha); Geel: Habitatrichtlijngebied (320 ha); Groen en bruin: Vogel- en Habitatrichtlijngebied (1589 ha)

Figuur 2. Eigendomssituatie IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Tevens is de ligging van kwalificerend habitat aangegeven.

Figuur 3. Habitattypenkaart. T0-kaart, versie N2K_HK_92_20170908_v7_HR. De meest recente gegevens zijn beschikbaar op www.ndvh.nl (Nationale Databank Vegetatie- en habitatkarteringen).

Figuur 4. Ambitiekaart uit het Natuurbeheerplan 2022

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik

1 Werkwijze

Deze bijlage bevat de beschrijving en beoordeling van het huidige gebruik. De effecten van het huidige gebruik worden beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000, zijnde het eerste moment van aanwijzing van het gebied als Vogelrichtlijngebied. Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hier ruimtelijk met uitzondering van het zuidelijke deel van Oostzanerveld mee overlapt. In het kader van de beoordeling is onderzocht in hoeverre het 'huidig gebruik' sinds deze datum heeft geleid tot effecten op de kwaliteit en omvang van habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. 'Huidig gebruik' dat voor de referentietoetsingsdatum al aanwezig was zal in de regel geen invloed hebben op de verandering van de kwaliteit ten opzichte van de referentiedatum, tenzij het gaat om na-ijleffecten, die pas op de langere termijn optreden. In het eerste geval behoeft geen toetsing te worden uitgevoerd, in het tweede geval wel. 'Huidig gebruik' dat pas na 2000 gestart of gewijzigd is, kan wel een effect op omvang en/of kwaliteit hebben gehad en vormt het belangrijkste deel van de toetsing in dit hoofdstuk.

Activiteiten waarvoor reeds een vergunning is verleend in het kader van de Wet natuurbescherming behoeven uiteraard niet opnieuw te worden getoetst en worden in de toetsing dan ook buiten beschouwing gelaten. Illegale of verboden activiteiten worden niet getoetst en zijn dan ook verder buiten beschouwing gelaten in de beschrijving en toetsing van het huidige gebruik.

De effecttypen waarop wordt getoetst zijn: vernietiging/fysieke aantasting, vermesting en verzuring, verontreiniging, vernatting/verdroging en verstoring door licht/geluid/beweging/betreding.

De selectie van effecten uit de effectenindicator heeft plaatsgevonden op basis van de gevoeligheid van habitattypen en soorten waarvoor IIPerveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is aangewezen als Natura 2000-gebied. In tabel 1 zijn de mogelijke relaties tussen de Natura 2000-instandhoudingsdoelen en effecttypen weergegeven. De relaties zijn afgeleid van de effectenindicator⁷ aangevuld met conclusies uit diverse onderzoeken en expert judgement.

⁷ Effectenindicator LNV

Tabel 1. Gevoeligheid van de Natura 2000-doelen voor effecttypen (oranje = gevoelig, groen = niet/beperkt gevoelig), op basis van de Effectenindicator van het ministerie van LNV, onderzoeken en expert judgement

Effecttype	Vernietiging fysieke aantasting	Vermesting /Verzuring	Verontreiniging	Vernatting/ Verdroging	Verstoring door geluid/licht/ beweging
H3140 Kranswierwateren	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Groen
H6430B Ruigten en zomen	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Groen
H4010B Vochtige heide	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Groen
H7140B Overgangs- en trilvenen	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Groen
H91D0 Hoogveenbossen	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Groen
H1134 Bittervoorn	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje
H1149 Kleine modderkruiper	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje
H1163 Rivierdonderpad	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
H1318 Meervleermuis	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
H1340 Noordse Woelmuis	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Groen
A021 Roerdomp	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje
A081 Bruine kiekendief	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A151 Kempphaan	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje
A153 Watersnip	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A193 Visdief	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A292 Snor	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A295 Rietzanger	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A043 Grauwe gans	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A050 Smient	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A051 Krakeend	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A056 Slobeend	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A0125 Meerkoet	Oranje	Groen	Oranje	Oranje	Oranje
A156 Grutto	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje	Oranje

Kader 1. Inkadering van effecten van verstoring door geluid/licht/beweging van huidig gebruik op verstoringgevoelige Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten

---

Diverse vormen van het huidige gebruik kunnen een verstoring effect hebben. Als deze verstoring al op de referentiedatum in het gebied aanwezig was en niet is toegenomen, dan kan er in het algemeen van uit worden gegaan dat het voorkomen van (leefgebieden van) verstoringgevoelige soorten hieraan is aangepast. Voortzetting van dit huidige gebruik zal daarmee in de regel niet leiden tot negatieve effecten op de betreffende soorten. Dit geldt voor soorten die niet onder hun instandhoudingsdoelstelling zijn en/of geen negatieve trend vertonen.

Van de voor het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske aangewezen soorten zijn vooral (broed)vogels gevoelig voor verstoring door geluid, licht en beweging. Verstoringafstanden van vogels zijn deels onderzocht en gerapporteerd in o.a. Livezey et al. (2016) en Krijgsveld et al. (2022). Deze gevoeligheid is met name van belang voor broedvogels, die sterk plaatsgebonden zijn. Deze kunnen maar beperkt uitwijken, omdat geschikt habitat niet overal voorhanden is en zij gedurende het broedseizoen aan hun nestplaats gebonden zijn. Voor foeragerende en rustende niet-broedvogels zijn er in IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske weliswaar uitwijkmogelijkheden maar moet eveneens worden getoetst of verstoring niet leidt tot effecten op de omvang van de populatie. Voor de aangewezen (verstoringgevoelige) broedvogelsoorten die zich onder hun instandhoudingsdoelstelling bevinden en/of soorten die negatieve aantaltrends laten zien geldt dat er maatregelen in het kader van het beheerplan worden opgesteld om de doelen te behalen door het treffen van maatregelen vanuit andere beleidskaders (bijvoorbeeld maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water kunnen leiden tot verbetering van waterkwaliteit, wat vervolgens bij zou kunnen dragen aan uitbreiding van leefgebieden van de roerdomp). Bij het uitwerken van de maatregelen, waaronder het bepalen van geschikte locaties waar nieuwe leefgebieden en habitatherstel kunnen worden gerealiseerd, wordt er rekening gehouden met het huidige gebruik binnen het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

Ook de kwalificerende Habitatrichtlijnsoorten zijn gevoelig voor verstoring. Voor de meervleermuis, die het gebied uitsluitend tussen zonsondergang en zonsopkomst gebruikt om te foerageren, betreft het met name gevoeligheid voor lichtverstoring. De meervleermuis mijdt veelal sterk verlichte wateroppervlaktes (Spoelstra et al., 2017). Op de plassen en vaarten, langs oevers en boven vochtige weilanden waar de meervleermuis veelal foerageert zal een groot deel van het oppervlakte onverlicht zijn, waardoor er voldoende onverstoorde foerageergebied voor de meervleermuis aanwezig blijft voor het behoud van de huidige populatie.

De kwalificerende vissoorten kleine modderkruiper, bittervoorn en rivieronderpad zijn gevoelig voor geluidverstoring (Van Opzeeland et al., 2007). Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden. Ook langsvarende motorboten kunnen vissen verstoren, maar voor kleinere boten, zoals sloepen, geldt dat de effectafstand naar verwachting beperkt is en hiermee ook de gevoeligheid.

Gevoeligheid van de noordse woelmuis voor verstoring door geluid, licht en beweging is naar verwachting beperkt. Zoogdieren lijken veelal beperkt gevoelig voor verstoring door geluid (Kleijn, 2008) en hoewel verlichting nachtelijke activiteit zou kunnen onderdrukken, is de afstand waarover dat een effect heeft veelal beperkt (Longcore & Rich, 2004, Spoelstra et al., 2015). Omdat de noordse woelmuis pas binnen enkele meters verstoord wordt, wordt deze als beperkt gevoelig beschouwd.

De toetsing van het huidige gebruik wordt beschreven per hoofdcategorie huidig gebruik. Per hoofdcategorie wordt een gegroepeerde beschrijving van mogelijke effecttypen weergegeven, toegespitst op de voor deze effecten gevoelige soorten en habitattypen en uiteindelijk te verwachten effecten. Indien geconcludeerd wordt dat er geen effecten zijn, dan geldt dat onder de aangegeven specificaties.

In hoofdstuk 2 van deze bijlage is per hoofdcategorie huidig gebruik bij de toetsing aangegeven in welke categorie het betreffende gebruik valt:

- 1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
- 2 Vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

3 Vergunningplichtige activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven

4a Niet-vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

4b Niet-vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

In hoofdstuk 5 van dit beheerplan zijn de categorieën nader omschreven.

2 Beschrijving en toetsing

2.1 Natuurbeheer

Regulier natuurbeheer

Het natuurbeheer in het Natura 2000-gebied wordt voornamelijk uitgevoerd door Staatsbosbeheer (Oostzanerveld en Varkensland), Landschap Noord-Holland (Ilperveld) en het Recreatieschap Twiske-Waterland (Twiske), veelal samen met agrariërs. Het reguliere natuurbeheer bestaat op hoofdlijnen uit maaien, begrazen, bestrijden exoten, verwijderen opslag, peilbeheer en rietbranden. Het gaat hierbij om regulier (jaarlijks) en periodiek beheer dat nodig is voor of direct verband houdt met het beheer van het Natura 2000-gebied. Deze activiteiten worden conform de Gedragscode Natuurbeheer uitgevoerd. Voor rietbranden geldt bovendien dat het riet eerst gemaaid dient te worden en daarna buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties verbrand dient te worden. Het deponeren van het maaisel mag alleen buiten de kwalificerende habitats en de uitbreidingslocaties.

Voor maaien van rietland, zie paragraaf 2.3, kopje 'Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren'. Maatregelen die nodig zijn voor of verbandhouden met het beheer van Natura 2000-gebieden zijn conform art. 2.7, lid 2 Wnb niet vergunningplichtig. De activiteiten in het kader van regulier natuurbeheer kunnen derhalve vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, onder boven beschreven voorwaarde (Categorie 4b).

Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer

De terreinbeheerders inventariseren het eigen beheergebied eens in de zes jaar in het kader van het SNL volgens de protocollen van BIJ12. Dit omvat een gerichte inventarisatie van kenmerkende flora en fauna (o.a. broedvogels, libellen, dagvlinders, sprinkhanen) eens per 6 jaar en vegetatiekartering eens per 12 jaar afhankelijk van de aanwezige beheertypen. Daarnaast zijn er landelijke en provinciale meetnetten, waarbinnen frequente monitoring plaatsvindt, o.a. een telling van overwinterende vogels volgens het protocol midwintertelling van Sovon. De terreinbeheerders doen verder onderzoek naar de meest geschikte locaties voor het uitvoeren van de natuurherstelmaatregelen. Daarnaast wordt er door derden (bijvoorbeeld universiteiten of vrijwilligers) met toestemming van en in overleg met de terreinbeheerders onderzoek gedaan. Het gaat bijvoorbeeld om flora- en vegetatieonderzoek, faunaonderzoek en hydrologische monitoring. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en leefgebied van soorten en met kwetsbare perioden van verstoringgevoelige soorten worden significante effecten van deze activiteiten voorkomen. Voor activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek geldt dat deze activiteiten door of onder toezicht van een terreinbeheerder worden uitgevoerd en in dat geval vergunningvrij kunnen plaatsvinden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Regulier natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.2 Faunabeheer en schadebestrijding

Ganzen

Schadebestrijding en populatiebeheer van ganzen binnen het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland Oostzanerveld & Twiske vindt plaats door de uitvoering van verschillende activiteiten. Deze activiteiten zijn beschreven in het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024⁸, dat op 13 juli 2021 door GS is goedgekeurd. De activiteiten worden uitgevoerd op basis van:

- de door GS afgegeven provinciale ontheffing voor het populatiebeheer van grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans (*Branta canadensis*) en kleinste Canadese gans (*B. hutchinsii minima*)⁹;
- de door GS afgegeven provinciale opdracht ten aanzien van de beperking van de populatie van de invasieve exoot nijlgans¹⁰;
- de landelijke vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, juncto artikel 3.1 van het Besluit natuurbescherming (Bnb) en artikel 3.1 t/m 3.4 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) voor zover het betreft de grote Canadese gans (*B. canadensis* en *B. hutchinsii hutchinsii*)
- de provinciale vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, zoals opgenomen in artikel 4.7, 4.8 en 4.10 van de Omgevingsverordening NH2020¹¹ voor grauwe gans, brandgans en kolgans.

Uit de “Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske” (Hüsken en De Nijs, 2022) is gebleken dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen (habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, Vogelrichtlijnsoorten (broedvogels en niet-broedvogels)) kunnen worden uitgesloten bij uitvoering van de in tabel 2a genoemde activiteiten voor het beheer van de grauwe gans, brandgans, kolgans, Canadese gans (*B. canadensis*, *B. hutchinsii hutchinsii* en *B. hutchinsii minima*), nijlgans, inclusief verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen, in al hun verschijningsvormen, onder de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. Koppel- en voorjaarsafschot en nazomerafschot wordt uitgevoerd met gebruikmaking van de volgende middelen: Hagelgeweer (kaliber 12), kogelgeweer (maximaal kaliber .243), geluiddemper en hond.

Om op locatie te komen zal het Natura 2000-gebied met voertuigen en/of vaartuigen worden betreden. Tijdens het verplaatsen binnen het Natura 2000-gebied wordt gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden, waarbij kwetsbare habitattypen zo min mogelijk worden betreden.

Ruivangsten worden uitgevoerd door te voet op het land, of met meerdere boten te water rustig ruiende ganzen op te drijven richting een op het land

⁸ Te vinden op <https://fbenoordholland.nl/bibliotheek>

⁹ De ontheffing met kenmerk OD.357591, d.d. 1 februari 2022, geldig tot en met 31 januari 2024

¹⁰ De opdracht met kenmerk 1151887/1151928, d.d. 10 december 2018, geldig tot en met 30 november 2024

¹¹ Zie <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR646089>

opgebouwde vangkraal. Na de vangst worden ganzen in een container geleid waar ze worden gedood met behulp van CO₂. De vanglocaties worden, voorafgaand in samenspraak met ecologische deskundigen bepaald.

De uitvoering van de activiteiten is in handen van een 'Gecoördineerd Beheerteam', dat onder de algehele coördinatie van de Faunabeheereenheid Noord-Holland staat. De uitvoering van de activiteiten wordt afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige¹².

De in tabel 2a genoemde ganzenbeheeractiviteiten nestbehandeling, ruivangsten en (koppel)afschot kunnen voor zover getoetst in de "Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske" (Hüsken en De Nijs, 2022) vergunningvrij worden uitgevoerd conform de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. De tabel 2a-activiteiten zijn als vergunningvrij in het beheerplan opgenomen, waarbij het beheerplan de vergunning vormt (categorie 2). Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt steeds de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd.

Tabel 2a. Ganzenbeheeractiviteiten, weergegeven per type, periode, tijd en soort. Soort: grauwe gans (1), brandgans (2), Canadese gans (groot en kleinste) (3), nijlgans (4) en verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen in al hun verschijningsvormen (5).

#	Maatregel	Periode	Restricties	Soort
1	Koppel- en voorjaarsafschot	1 februari t/m 30 april	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	1,2,3,4,5
2	Nazomerafschot	1 augustus t/m 30 september	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	2,3,4,5
3	Nestbehandeling	1 maart t/m 30 september	Overdag	1,2,3,4,5
4	Ruivangsten	1 mei t/m 31 juli	Overdag	1,2,3

Tabel 2b. Voorschriften en beperkingen

Algemene voorschriften

1. Aan alle binnen de beschreven vrijgestelde activiteiten werkzame personen, waaronder het personeel van derden, dient een toereikende schriftelijke instructie te zijn verstrekt door de FBE die is gericht op het voorkomen en uitsluiten van activiteiten die tot gevolg (kunnen) hebben dat de hier genoemde voorschriften niet worden nageleefd.
2. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
3. Indien bij de uitvoering van de vergunde handelingen incidenten plaatsvinden waardoor onbedoeld schade aan het Natura 2000-gebied optreedt, waaronder ook het vrijkomen van schadelijke stoffen valt, dient hiervan onverwijld melding te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord via postbus@odnhn.nl, onder overlegging van alle relevante gegevens.
4. De uitvoering van de activiteiten dient te worden afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige¹². De uitvoerder dient van deze afstemming documentatie bij te houden

¹² Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij voldoet aan een of meer van deze punten:

- hij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- hij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- hij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting

---

waaruit duidelijk blijkt welke uitkomsten, afspraken of overige relevante informatie uit deze afstemming zijn gevormd. Onderstaande dient jaarlijks in ieder geval te worden afgestemd en geregistreerd:

- a) Jaarlijks dient voorafgaand aan de start van de activiteiten afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in plas-drasgebieden en de daarbij behorende verwachte 'hotspots' van foerageer/pleister/slaapplaatsen van de grutto.
  - b) Jaarlijks dient, voorafgaand aan de start van de activiteiten afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in broedlocaties van de roerdomp en bruine kiekendief.
  - c) Jaarlijks dienen de kaarten van de verstoringsvrije zones als bedoeld in voorschriften 11, 13, 21 en 27 te worden geactualiseerd.
5. De documentatie en registratie zoals opgenomen in voorschrift 4 dient jaarlijks voor 1 februari van het betreffende kalenderjaar te worden verzonden naar het bevoegd gezag. Het dient verzonden te worden naar Natura2000@noord-holland.nl.

Habitattypen- en soorten

6. Habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen dienen bij de uitvoering van de vergunde activiteiten niet te worden betreden met voertuigen. Betreden te voet vindt minimaal plaats en enkel ter uitoefening van ruivangsten of nestbehandeling, waarbij het terrein maximaal één keer per jaar wordt betreden.
7. Golfslag en aantasting van drijvende en/of onderwatervegetatie en verstoring van soorten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Boten die voor het beheer en de schadebestrijding worden gebruikt dienen zich daarom met een snelheid van maximaal 5 km/u door het Natura 2000-gebied 'Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske' te verplaatsen.
8. Bij de uitvoering van de activiteiten wordt geen gebruik gemaakt van verlichting. Dit om verstoring van de meervleermuis te voorkomen.

Voorschriften afschot

9. Nazomer afschot (van 1 augustus tot en met 30 september) dient niet te worden toegepast op de grauwe gans.
10. Koppel- en voorjaars afschot van de grauwe gans dient enkel uitgevoerd te worden op standganzen.
11. Koppel- en voorjaars afschot (februari t/m april) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de watersnip, kempahaan, slobbeend en grutto, zoals weergegeven in figuur 5-1 op pagina 81 van de Passende Beoordeling (PB)¹³. Voor de slobbeend geldt dit alleen tussen maart en april.
12. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4a, en de broedgebieden van de roerdomp en bruine kiekendief, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4b, dient koppel-, voorjaars- en nazomer afschot uitsluitend op meer dan 300 meter afstand te worden uitgevoerd. Voor de bruine kiekendief en de grutto geldt dit enkel in de maanden maart en april.
13. Nazomer afschot (augustus t/m september) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de slobbeend en watersnip, zoals weergegeven in figuur 5-4 op pagina 84 van de PB.
14. In het deelgebied Twiske (zie figuur 1) dient het koppel- en voorjaars afschot vanaf 1 februari tot en met 31 maart enkel plaats te vinden na zonsopgang en vóór zonsondergang. Dit om verstoring van smienten te voorkomen.
15. Bij afschot dient te allen tijde gebruik gemaakt te worden van een geluiddemper.
16. Uitvoering van afschot mag maximaal op 2 dagen per week plaatsvinden per deelgebied (zie figuur 1).
17. Er zijn bij afschot maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (zie figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.

Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

¹³Huskens, K en de Nijs, N., 2022. Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland. Datum 03-10-2022

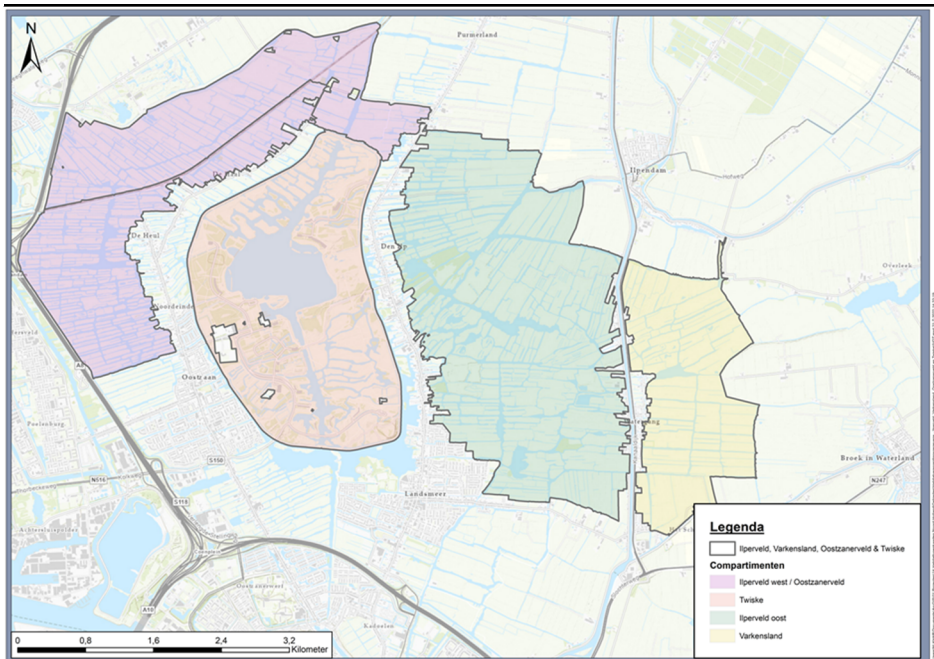
-
18. Uitvoering van afschot vindt in maximaal twee deelgebieden (zie figuur 1) tegelijk plaats, waarbij bij elk uitvoerend deelgebied in minimaal één aangrenzend deelgebied niet wordt uitgevoerd.
  19. Er worden per dag per deelgebied (figuur 1) maximaal 40 schoten genomen.

Voorschriften nestbehandeling

20. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld in voorschrift 4a, en de broedgebieden van de roerdomp en bruine kiekendief, zoals vastgesteld in voorschrift 4b, dient nestbehandeling uitsluitend op meer dan 100 meter afstand te worden uitgevoerd. Voor de bruine kiekendief en grutto geldt dit enkel in de maanden maart en april.
21. Nestbehandeling dient niet te worden uitgevoerd in de verstoringvrije zones van de watersnip, snor, kemphaan, slobbeend, grutto en visdief, zoals weergegeven in figuur 5-2 op pagina 82 van de PB. Voor de slobbeend geldt dit enkel in de maanden maart, april, augustus en september.
22. Nestbehandeling ten tijde van voorjaars-, koppel- en nazomerabschot wordt uitsluitend uitgevoerd door de uitvoerders als bedoeld in voorschrift 17.
23. Nestbehandeling wordt in de periode van mei tot en met juli per deelgebied maximaal 3 dagen uitgevoerd.
24. Bij nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli zijn maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.
25. Uitvoering van nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli vindt in maximaal twee deelgebieden (zie figuur 1) tegelijk plaats, waarbij bij elk uitvoerend deelgebied in minimaal één aangrenzend deelgebied niet wordt uitgevoerd.

Voorschriften ruivangsten

26. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4a, en de roerdomp, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4b, dienen ruivangsten uitsluitend op meer dan 100 meter afstand te worden uitgevoerd.
  27. Ruivangsten dienen niet te worden uitgevoerd in de verstoringvrije zones van de visdief, kemphaan en watersnip, zoals weergegeven in figuur 5-3 op pagina 83 van de PB.
  28. Bij uitvoering van ruivangsten dienen rietkragen van meer dan 3 meter breed en rietvelden niet te worden betreden. Dit om verstoring van roerdompen, snorren en rietzangers te voorkomen.
  29. Ruivangsten worden per deelgebied (figuur 1) maximaal 4 keer per jaar uitgevoerd.
  30. Er wordt niet meer dan 1 ruivangst tegelijkertijd op hetzelfde tijdstip uitgevoerd. Dit om te allen tijde voldoende rust te garanderen in andere deelgebieden (figuur 1).
  31. Het opdrijven van ganzen naar de vangkraal wordt door maximaal 8 personen uitgevoerd.
  32. Binnen de habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen worden geen vangkralen en/of containers geplaatst tenzij op duidelijke aanwijzing van de natuurbeheerder.
-

Figuur 1. Compartimentering IJperveld, Varkenland, Oostzanerveld & Twiske in deelgebieden

Vos

Om instandhoudingsdoelen te behalen kan het beheren van vossen noodzakelijk zijn. Hiervoor is een geldige ontheffing of vrijstelling nodig.

Door gebruik te maken van kunstburcht, mobiele vangkooi en geweer met geluiddemper en nachtzichtapparatuur is het beheer relatief stil, effectief en efficiënt uit te voeren met minimale verstoring op broedende vogels. Negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelen als gevolg van de verstoring tijdens het bestrijden van vos kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten. Er dient rekening te worden gehouden met betredingsgevoelige vegetatie (habitattypen). Voorwaarde is dat gevoelige percelen (groeiplaatsen van kwalificerende habitattypen), inclusief recent herstelde percelen en zoekgebieden, gemeden dienen te worden. Extensieve betreding hiervan is, indien noodzakelijk, alleen mogelijk in afstemming met de terreinbeheerder.

Bij gebruik van een geldige ontheffing of vrijstelling voor het beheer van de vos kan, mits uitgevoerd conform de bijbehorende voorschriften, het beheer als zijnde vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen. Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt bovendien de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Bestrijding muskusratten en beverratten

Langs de randen van de watergangen worden het gehele jaar rond muskus- en beverratten bestreden met behulp van klemmen, fuiken, vangkooien en eventueel honden en vuur-, gasdruk- en luchtdrukwapens. In principe betreedt één persoon het gebied. In geval van een hoge populatie kunnen er tijdelijk meer (enkele) personen in het gebied zijn. Omdat het plaatsen en legen van de klemmen en vangkooien ook buiten de reguliere infrastructuur plaatsvindt, dient er rekening gehouden te worden met locaties van kwetsbare habitattypen en leefgebieden/periodes van verstoringgevoelige soorten om de effecten van aantasting en verstoring te voorkomen. Bestrijding van muskusratten en

beverratten kan als vergunningvrije activiteit in het beheerplan worden opgenomen onder voorwaarde dat deze in overleg met de terreinbeheerder (met betrekking tot de periode, het tijdstip en de wijze van bemachtiging) wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen en nijlgans)	Ja, onder voorwaarden	2
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusratten en beverratten)	Ja, onder voorwaarden	4b

2.3 Waterbeheer

Binnen het Natura 2000-gebied is Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) verantwoordelijk voor het waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit).

Vigerend peilbeheer

Het waterbeheer wordt op basis van watergebiedsplannen en vastgestelde vigerende peilbesluiten uitgevoerd. De huidige peilbesluiten zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten en zijn onherroepelijk. Bij het vaststellen van de huidige peilbesluiten heeft een afstemming met (onder andere) de natuurfunctie plaatsgevonden en heeft een toetsing aan de instandhoudingsdoelen plaatsgevonden en zijn significant negatieve effecten uitgesloten. Een uitzondering hierop is de zakkingsclausule. Het huidige peilbeheer met uitzondering van de zakkingsclausule kan in het beheerplan vergunningvrij worden opgenomen (categorie 4a).

Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten en de toepassing van de zakkingsclausule moeten afgestemd zijn op gebiedsfuncties en ecologische vereisten van habitattypen. Een toetsing van deze activiteiten aan Natura 2000-doelen moet plaatsvinden teneinde significante effecten te voorkomen. Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten dienen per peilbesluit beoordeeld te worden evenals toepassing van de zakkingsclausule. Deze activiteiten zijn vergunningplichtig als ze significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren

Om de bergings- en afvoercapaciteit binnen het watersysteem op orde te hebben en ook (recreatief) varen mogelijk te houden, wordt periodiek onderhoud gepleegd aan de hoofdwatergangen en recreatief water. Deze werkzaamheden bestaan uit het maaien van overvloedige plantengroei (soms meerdere malen per jaar) en het verrichten van kleinschalige onderhoudsbaggerwerkzaamheden, waarbij de bagger op de kant wordt gezet. De werkzaamheden worden uitgevoerd conform de Gedragscode Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud (Unie van Waterschappen, 2019), tussen september en maart. De kavelsloten in het gebied worden jaarlijks door de grondgebruikers geschoond waarbij het plantenmateriaal op de kant wordt gezet. Schonen van het plantenmateriaal kan ontwikkeling van veenmosrietland belemmeren en moet daarom buiten locaties met verlandingsvegetaties plaatsvinden.

Bij periodiek beheer en onderhoud wordt het maaisel en de bagger op de oevers geplaatst. Dit kan tot verzuivering leiden. Wanneer ter plaatse van kwalificerende habitattypen het maaisel niet op de kant wordt gezet, worden deze effecten voorkomen. Het plaatsen van het maaisel en de bagger direct op de oevers kan leiden tot te hoge nutriëntenbelasting van de oppervlaktewateren (door het afspoelen van het maaisel/de bagger terug in de watergang) en moet derhalve voorkomen worden. Bagger kan in de daartoe bestemde grondkwekerijen in depot worden gebracht. Indien bagger of maaisel niet gedeponereerd kan worden langs een watergang of grondkwekerij, dient de aanliggende eigenaar in afstemming met HHNK een vervangende locatie aan te wijzen, buiten de kwalificerende habitattypen en de uitbreidingslocaties.

Bij het baggeren, herprofilen en maaien kan gewerkt worden in leefgebied van noordse woelmuis. Om significant negatieve effecten op het leefgebied van noordse woelmuis te voorkomen dienen de volgende maatregelen getroffen te worden: 1) controleer of gewerkt wordt in leefgebied van noordse woelmuis en deponeer geen materiaal op het leefgebied van noordse woelmuis. 2) voer in leefgebied van noordse woelmuis een cyclisch gefaseerd beheer uit in rietvegetaties en trilveen- en natte (schraal)graslandvegetaties. Hierbij blijft 20% van de vegetatie twee jaar staan. Hiermee wordt bereikt dat er altijd minimaal één jaar oude ongemaaide delen zijn met voldoende dekking voor de noordse woelmuis en bovendien dat het riet niet verzuigt. Uitgangspunt is dat de ongemaaide delen met elkaar in verbinding blijven staan, zodat de dieren (noordse woelmuis) zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. Deze activiteiten dienen door of in afstemming met de natuurbeheerder te worden uitgevoerd.

De activiteiten in het kader van beheer en onderhoud kunnen vergunningvrij worden opgenomen onder de voorwaarden dat deze buiten locaties met verlandingsvegetatie worden uitgevoerd (categorie 4b). Daarbij moet tevens worden toegezien dat slootbagger of schoningsmateriaal niet op kwalificerend habitat of leefgebied van noordse woelmuis wordt gedeponereerd en dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaatsvindt. Verder mag het maaisel alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties worden gedeponereerd.

Om het waterbergend vermogen van het gebied te behouden is een onderhoudsplan of een ontheffing van de Keur mogelijk nodig voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties.

Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken

De betreffende activiteiten bestaan uit het onderhoud aan kunstwerken als stuwen, dammen, duikers, beschoeiingen en dergelijke. Onder deze onderhoudswerkzaamheden vallen ook maaiwerkzaamheden.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier beheert ook de waterkeringen in het gebied. Het beheer betreft onder andere jaarlijks tweemaal maaien. Daarnaast dienen deze waterkeringen elke twaalf jaar getoetst te worden aan de vigerende normen. Hiervoor worden grondboringen verricht, profielen ingemeten en aanwezige kunstwerken geïnventariseerd en onderzoek gedaan naar beschermde soorten en gebiedsdoelstellingen. Aan de hand van de resultaten wordt besloten of versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn. Het kan hierbij gaan om kleinschalige maatregelen als herstellen van oeverafkalving, verwijderen van dierlijke graverijen en het dichten van scheuren of lekkages dat erop is gericht de gewenste situatie te handhaven of herstellen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen tot aantasting van habitattypen en een tijdelijke verstoring leiden. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en soorten en perioden van verstoringgevoelige soorten worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze kleinschalige onderhoudsactiviteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat bij de uitvoering kwetsbare locaties van habitattypen (conform de in dit beheerplan opgenomen habitattypenkaart) en soorten worden ontzien en dat ze door of in afstemming met de natuurbeheerder worden uitgevoerd (categorie 4b).

Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer

Er worden verschillende vormen van monitoring en onderzoek uitgevoerd in het kader van het waterbeheer en de te bereiken waterkwaliteitsdoelen. Het hoogheemraadschap onderzoekt het gebied onder andere middels peilbuizen, waterkwaliteitsmetingen en inventarisatie van waterplanten, vissen, algen en macrofauna. Het betreft een voor de KRW verplichte maandelijks, jaarlijkse, 3 of 6 jaarlijkse operationele en toestandsmonitoring. Deze KRW bemonsteringen door het hoogheemraadschap worden uitgevoerd volgens landelijke voorschriften beschreven in Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen (Ohm et al., 2014) en het Handboek Hydrobiologie (STOWA, 2010). Het hoogheemraadschap monitort elke maand op vaste locaties de waterkwaliteit. Jaarlijks wordt de ontwikkeling van de oever- en ondergedoken watervegetaties (ook kranswiervegetaties, krabbenscheer en fonteinkruiden) gemonitord.

De activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek kunnen leiden tot aantasting van de vegetatie (habitattypen en leefgebieden van soorten) en verstoring van soorten. Dit vindt echter slechts lokaal en incidenteel plaats. Door rekening te houden met de locaties van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en met kwetsbare perioden van soorten en door de werkzaamheden uit te voeren in afstemming met de terreinbeheerder worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze activiteiten kunnen dan ook onder deze voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Vigerende peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	Ja	4a
Onderhoud, schonen en baggeren van oppervlaktewateren (met uitsluiting van grootschalig baggeren)	Ja, onder voorwaarden	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.4 Recreatie

Het IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland zijn voornamelijk bereikbaar over het water. Op enkele punten zijn verhuurbedrijven met fluisterboten. Ook veel bewoners hebben een bootje. Naast fietspaden is een aantal wandelpaden en een ruiterroute aanwezig. In het gebied lopen verschillende schaatsroutes

waaronder de Oostzaner Poldertocht, IJperveldtocht, Klein Waterland Oosttocht, Waterland West-tocht en de Midden Noord-Hollandtocht. Twiske is een druk bezocht recreatiegebied met vele voorzieningen. De recreatie concentreert zich grotendeels in het zuidwestelijke en noordoostelijke deel van Twiske. Het noordoostelijke deel van Twiske wordt in de zomer veel gebruikt vanwege het aanwezige strand. Het water wordt recreatief gebruikt met kano's en SUP's (Standup Paddle Boards) en de grote plas met zeilboten, waterfietsen en windsurfers (de laatste ook in de winter). Door Twiske lopen de fietsroutes Veenweide-Wormerroute en de Rondon Watergangroute en de landelijke fietsroute van Alkmaar naar Maastricht.

Waterrecreatie

Onder vaarrecreatie vallen de volgende activiteiten: gemotoriseerd varen, zeilen, roeien, windsurfen, wingfoilen, wingsuppen, kanoën en gebruik van SUP's en waterfietsen. Het gebied is alleen toegankelijk voor boten en surfers op aangewezen locaties en routes. Voor kanoën, SUP's en waterfietsen is het gebied vrij toegankelijk. In het Twiske is varen met een verbrandingsmotor niet toegestaan. Bij hierboven beschreven activiteiten is betreding van de oevers niet toegestaan, met uitzondering van hiervoor bestemde locaties. Bij varen is de maximum snelheid 6 kilometer per uur.

Varen kan leiden tot het in beweging brengen van slib en afkalving van de oevers. Afkalving van de oevers in Oostzanerveld, IJperveld en Varkensland kan tot verlies en/of belemmering van de ontwikkeling van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden en ruigten en zomen leiden. Omdat de maximum snelheid van 6 kilometer per uur lastig te handhaven is, zijn effecten van te snel varen in de praktijk niet uit te sluiten. Omdat, ondanks het verbod, oevers door gebruikers van gemotoriseerde vaartuigen illegaal worden betreden (buiten hiervoor aangewezen locaties), zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten eveneens niet uit te sluiten. Om de significante effecten van betreding van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en oppervlakteverlies van habitattypen door afslag van oevers uit te sluiten, dient in Oostzanerveld, IJperveld en Varkensland de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen beperkt te worden (maatregel uit dit beheerplan, zie hoofdstuk 4). Daarnaast dient op kwetsbare locaties oeverbescherming toegepast te worden.

Waterrecreatie kan tevens een verstoring effect hebben op vogels die in de moeraszone of in de omgeving van de watergangen broeden of op het open water rusten en foerageren en, bij betreding, op weidevogels. De roerdomp foerageert in de overgangszone water/riet en het nest wordt vaak nabij open water gemaakt in overjarig nat rietland. De bruine kiekendief kan ook zijn nest maken in rietkragen langs slootjes en open water en ook de rietzanger broedt in de rietkragen langs bevaren watergangen. De rietzanger is weinig gevoelig voor verstoring door recreatie (Krijgsveld et al., 2022), maar verstoring van de roerdomp en bruine kiekendief door vaarrecreatie is niet uit te sluiten. Frequent passages van waterrecreanten (vanaf 5-10 keer per dag voor roerdomp en ≥ 10 keer voor bruine kiekendief) kan namelijk tot een afstand van 200 m (voor roerdomp) of 300 m (voor bruine kiekendief) leiden tot een verminderde broeddichtheid (Van der Hut, 2022). Aangezien roerdomp en bruine kiekendief in het Natura 2000-gebied zich onder hun instandhoudingsdoelen bevinden, zijn significante effecten van verstoring door waterrecreatie dat plaatsvindt zonder beperkingen op deze soorten niet uit te sluiten. Het betreft Twiske, waar er sprake is van een intensieve waterrecreatie. Waterrecreatie dient daarom in Twiske binnen een zone van 200 m vanaf geschikt broedgebied van de roerdomp en bruine kiekendief (huidige locaties

en uitbreidingslocaties) in de voor deze soorten gevoelige periode (van februari tot en met juni) te worden uitgesloten.

Waterrecreatie kan ook voor de smient (niet-broedvogel) leiden tot verstoring. Voor deze soort vormt winterrecreatie op de Stootersplas een knelpunt, omdat er dan grote aantallen smienten op deze locatie rusten, terwijl de soort zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt. De Stootersplas dient daarom in de winter afgesloten te zijn voor deze vormen van waterrecreatie om significant negatieve effecten op de soort te voorkomen.

Voor overige broedvogels vormt verstoring door waterrecreatie geen knelpunt en zal het niet tot significant negatieve effecten leiden, omdat de broedlocaties voor het grootste deel buiten beïnvloedingszone hiervan liggen en/of omdat de soorten slechts beperkt gevoelig zijn voor verstoring. Voor de overige niet-broedvogels geldt dat er een beperkte overlap is tussen het recreatievaarseizoen en het gebruik van het gebied door grote aantallen niet-broedvogels. De laatste jaren is er wel in toenemende mate overlap tussen het verblijf van wintervogels, die eerder komen en later vertrekken, en recreatief gebruik (langer vaarseizoen). In de huidige situatie is er geen sprake van actuele knelpunten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarden dat er in het gebied met een maximale snelheid van 6 km/uur gevaren mag worden, dat het betreden van de oevers niet is toegestaan, dat de Stootersplas in de winter voor vaarrecreatie (waaronder windsurfen en wingfoilen en -suppen) afgesloten wordt en dat er in Twiske van februari tot en met juni een bufferzone van 200 m vanaf geschikt broedbiotoop van de roerdomp en bruine kiekendief zonder waterrecreatie wordt aangehouden. Voor Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland gelden bovendien de voorwaarden dat oeverbescherming op de kwetsbare locaties wordt toegepast en de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen wordt beperkt. De twee laatstgenoemde maatregelen zijn als noodzakelijke maatregel in dit beheerplan beschreven (hoofdstuk 4) (categorie 4b).

Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden

Voor wandelen, fietsen en paardrijden wordt gebruik gemaakt van aangewezen paden en wegen. Deze infrastructuur ligt, met uitzondering van deelgebied Twiske, buiten locaties met kwetsbare natuurwaarden. In Twiske is een aantal hondenlosloopgebieden aanwezig. Deze locaties bevinden zich buiten de belangrijke broedgebieden, slaappleaatsen en foerageergebieden voor aangewezen vogelsoorten (Van der Hut, 2022). Elders in het Natura 2000-gebied moeten honden altijd aangelijnd zijn.

Het noordelijk deel van de Stootersplas is een belangrijke slaappleaats voor smient (Van der Hut, 2022). Een verstoringseffect van wandelen en honden uitlaten op de vlonders bij het Kure-Jan strand en 't Schoorl strand is dan ook niet uit te sluiten. Gezien het belang van de Stootersplas voor deze soort in koude winterperioden en het feit dat de soort onder het instandhoudingsdoel zit, moeten deze vlonders in de winter (1 november tot 1 maart) worden afgesloten. Hoewel uit een recent onderzoek (Krijgsveld et al., 2022) blijkt dat effecten van verstoring door aangelijnde honden groter zijn dan eerder geschat leidt het uitlaten van honden in de huidige situatie elders niet tot knelpunten en zijn significante effecten verder uit te sluiten. Honden dienen daarbij nabij rietkragen (biotoop voor noordse woelmuis, bruine kiekendief en roerdomp) echter kort

aangelijnd te zijn om zo verstoring te voorkomen. Excursies buiten aangewezen paden mogen alleen plaatsvinden onder begeleiding van een gids van de terreinbeheerder om betreding van habitattypen en kwetsbare leefgebieden te beperken en aantasting te voorkomen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen onder voorwaarden (afsluiten van vlonders nabij Kure-Jan strand en 't Schoorl strand in de periode 1 november – 1 maart, begeleiding van excursies en kort aanlijnen honden nabij rietkragen in Twiske) worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Zwemmen en duiken

Zwemmen is op eigen risico toegestaan in vrij toegankelijke wateren. Op plaatsen waar mag worden gezwommen, mag in principe ook gedoken worden. De overlap tussen leefgebieden van vogels en Habitatrichtlijnsoorten en locaties waar mogelijk wordt gezwommen is beperkt. Verstoring zal incidenteel en lokaal plaatsvinden en hiermee niet leiden tot significante effecten. De oevers in het natuurgebied mogen niet worden betreden. Hiermee zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten uit te sluiten. Zwemmen en duiken kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat het betreden van oevers in het natuurgebied niet is toegestaan (categorie 4b).

Schaatsen

Schaatsen in het gebied komt sporadisch voor: ongeorganiseerd of in de vorm van georganiseerde schaatstochten over aangewezen routes. Voor watervogels (slobeend en smient) geldt dat ze dan locaties opzoeken met open water. Andere vogels zijn dan in het gebied niet/beperkt aanwezig. Uitzondering vormt de roerdomp. Bij schaatsen dient de tijdelijke toegangsbeperking foerageergebied roerdomp zoals aangegeven door de terreinbeheerder in acht genomen te worden. Onder deze voorwaarden kan schaatsen vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen

Bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen liggen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied of zijn geëxclaveerd en liggen hiermee ook buiten het Natura 2000-gebied. Hierdoor zijn effecten van aantasting van de kwalificerende habitattypen of leefgebieden van soorten uit te sluiten. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. Activiteiten in het kader van het gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen hebben een relatief kleine externe verstoringzone. De leefgebieden van verstoringgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). In dit kader is er geen sprake van significant negatieve effecten van het betreffende gebruik op de voor het Natura 2000-gebied aangewezen habitattypen en doelsoorten. Het gebruik van bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen kan zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Nieuwe verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen of een gewijzigd gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen zijn vergunningplichtig. In de beoordeling moeten ook de effecten van een toename van bezoekersaantallen en verstoring van (nachtelijke) rust worden meegenomen (categorie 3).

Evenementen

(Sport)evenementen kunnen leiden tot verstoring van soorten en schade aan habitattypen. Bij de inventarisatie van (sport)evenementen die in en om IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske plaatsvinden is geconstateerd dat de opzet (frequentie, bezoekersaantallen, routes en bijkomende activiteiten) per evenement wijzigt. Zodoende vallen alle evenementen per definitie buiten huidig gebruik. De evenementen dienen daarom afzonderlijk beoordeeld te worden en zijn vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Waterrecreatie	Ja, onder voorwaarden	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	Ja, onder voorwaarden	4b
Zwemmen en duiken	Ja, onder voorwaarden	4b
Schaatsen	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen	Ja	4a
Evenementen	Nee	3

2.5 Landbouw

Het agrarisch grondgebruik binnen het Natura 2000-gebied bestaat overwegend uit weidebeheer, waarbij de natuuropgave leidend is. Veel agrarisch gebruikte percelen zijn weidevogelgraslanden waarvoor een beheerovereenkomst is afgesloten in het kader van het SNL. Tot de categorie landbouw worden de volgende activiteiten gerekend: houden en verzorgen van dieren, beweiding en bemesting, beregening en overige kleine wateronttrekkingen, grond/gewasbewerking, gebruik bestrijdingsmiddelen en transport naar en van bedrijven (beschreven onder categorie Verkeer).

Houden en verzorgen van dieren

Het houden en verzorgen van dieren betreft voornamelijk activiteiten op boerderijen (erven) die geëxclaveerd zijn en die zich hiermee buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied bevinden. Deze activiteiten kunnen tot effecten van verstoring door licht, geluid en beweging leiden. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn echter buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1).

Bij het houden van dieren wordt ook stikstof uitgestoten in de vorm van ammoniak uit mest. Dit leidt tot stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied. Er zijn meerdere stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden aanwezig waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden (zie hoofdstuk 4).

Vermindering van de depositie is daarom nodig om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Een toename aan stikstofdepositie kan significante gevolgen hebben voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden. De aanleg van nieuwe stallen, het wijzigen van het staltype of het vergroten van de stalcapaciteit (en andere dierenverblijven) dient daarom per project beoordeeld

te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Aanwezige stallen (en andere dierenverblijven) die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien de stalemisse leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor stallen (en andere dierenverblijven) met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Stallen (en andere dierenverblijven) die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit de stallen (en andere dierenverblijven) op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4b).

Beweiding en bemesting

In de PAS-uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1604) van 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten in strijd is met de Habitatrichtlijn. In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 12 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2874, legt de Afdeling uit op welke manier beweiden beoordeeld kan worden. Voor beweiden en bemesten is een Wnb-vergunning nodig als blijkt dat uit deze activiteiten stikstof neerdaalt op overbelaste stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Voor beweiden en bemesten van landbouwgrond is er geen vergunningplicht als aangetoond kan worden dat dit gebruik al legaal aanwezig was op de referentiedatum, het gebruik van de grond sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied vanuit de betreffende landbouwgrond niet is toegenomen (categorie 4b).

Beregening en overige kleine wateronttrekkingen

Beregening en overige kleine wateronttrekkingen in het kader van agrarisch gebruik kunnen een verdrogend effect hebben. Deze onttrekkingen zijn gereguleerd via de Waterwet- en regelgeving. De onttrekkingen voor de landbouw hebben alleen een meldingsplicht, ze zijn te klein voor een vergunningprocedure (drempelwaarde voor Noord-Holland < 12.000 m³/jaar). Individueel zijn dergelijke activiteiten zo kleinschalig dat een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied niet aan de orde is. Er hebben evenmin relevante wijzigingen in het agrarisch grondgebruik plaatsgevonden. In tijden van een watertekort geldt de verdringingsreeks. De

verdringingsreeks geeft een rangorde voor de verdeling van de hoeveelheid water bij waterschaarste. Het is ter beoordeling van de waterbeheerder of er feitelijk sprake is van een tekort. Het voorkomen van onomkeerbare schade aan natuur valt daarbij in categorie 1 (de hoogste categorie). De aanwezige kleine onttrekkingen met huidige onttrekkingshoeveelheden kunnen daarom als vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, met inachtneming van de verdringingsreeks in tijden van een watertekort (categorie 4b).

Nieuwe onttrekkingen of een toename van de onttrekkingshoeveelheden van bestaande kleine onttrekkingen vallen per definitie niet onder huidig gebruik en moeten getoetst worden aan de Wet natuurbescherming. Voor nieuwe onttrekkingen c.q. uitbreiding van bestaande onttrekkingen geldt categorie 3.

Grond/gewasbewerking

Grond- en gewasbewerking vindt plaats op agrarische gronden (in het gebied voornamelijk graslanden). Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scheuren van graslanden, onderhoudswerkzaamheden voor het beweiden van dieren (zoals herstel van vraatschade, inzaaien van bestaand grasland), maaien, hooien, oogsten e.d. Onder deze categorie vallen ook regulier gebruik en kleinschalig onderhoud van percelen en paden (reparatie van kleine verzakkingen en andere oneffenheden van het terrein, kleinschalig herstel en versterken van bestaande paden die in regulier gebruik zijn). Hierbij kunnen effecten van verontreiniging/vermesting optreden. Om deze effecten te voorkomen dient het gebruikte materiaal aan de eisen uit wet- en regelgeving te voldoen. Verder dient het gebruikte materiaal zodanig ver van de oevers geplaatst te worden dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaats kan vinden. Hierboven genoemde activiteiten kunnen tot verstoring leiden door het gebruik van machines, met name in het voor- en najaar. De (potentiële) leefgebieden van verstoringgevoelige soorten liggen buiten het effectbereik van verstoring door deze activiteiten.

Voor Natura 2000-gebieden geldt sinds 2015 een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Dit is voor Habitatrictlijngebieden sinds 2015 ongewijzigd. Scheuren en/of omzetten van blijvend grasland naar andere teelten is dan ook niet toegestaan binnen de deelgebieden IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld.

Grond- en gewasbewerkingsactiviteiten kunnen, uitgezonderd het scheuren van blijvend grasland, onder boven genoemde voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en zijn dan vergunningvrij (categorie 4b). Achterstallig onderhoud of incidenteel grootschalig onderhoud (zoals grootschalig aanbrengen van bodemmateriaal) dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Gebruik bestrijdingsmiddelen

Bij de agrarische bedrijfsvoering wordt/werd gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden en gewasbeschermingsmiddelen). Deze kunnen leiden tot mogelijke effecten van verontreiniging door verwaaiing en/of uitspoeling naar het oppervlaktewater. Het toedienen van deze middelen wordt conform de hiervoor geldende wettelijke regels uitgevoerd (Activiteitenbesluit). Deze regels zijn er onder andere op gericht de verspreiding van deze stoffen

naar de lucht, bodem en het grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken.

De toepassing van bestrijdingsmiddelen vond al ruim voor de referentiedatum plaats. Sinds de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij in 2000 (sinds 2013 opgenomen in het Activiteitenbesluit) zijn de regels ten aanzien van het gebruik van deze middelen strenger geworden en erop gericht de verspreiding van bestrijdingsmiddelen naar de omgeving te beperken, waardoor het niet te verwachten is dat de eventuele verspreiding in dit gebied is toegenomen sinds de referentiedatum¹⁴. Als gevolg van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zal overigens het areaal aan landbouwgrond de komende jaren verder afnemen en hiermee naar verwachting ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het Natura 2000-gebied. Het gebruik van door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) toegestane bestrijdingsmiddelen wordt vergunningvrij in het beheerplan opgenomen (categorie 4b). Voor niet bestaand gebruik is onderzoek nodig en eventueel een vergunningplicht (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Houden en verzorgen van dieren	Ja, onder voorwaarden	4b
Beweiding en bemesting	Ja, onder voorwaarden	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	Ja, onder voorwaarden	4b
Grond/gewasbewerking (m.u.v. scheuren van blijvend grasland in IJperveld, Varkensland en Oostzanerveld en achterstallig of grootschalig onderhoud)	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	Ja, onder voorwaarden	4b

2.6 Verkeer

Onder verkeer wordt wegverkeer, treinverkeer, vaarverkeer en regionaal vliegverkeer beschreven.

Weg-, vaar- en spoorverkeer

In de omgeving van het Natura 2000-gebied liggen diverse lokale wegen, provinciale wegen en Rijkswegen. De A7/A8 grenst tussen de Roemersloot en de ringvaart van de Wijde wormer (zuidzijde) direct aan het Natura 2000 gebied. De A10 ligt ten zuiden van het gebied (op circa 1 km afstand). Het Noordhollandsch Kanaal en de provinciale weg scheiden het IJperveld van Varkensland. Binnen het gebied bevinden zich lokale wegen (voornamelijk in Twiske) en de spoorlijn Zaanstad-Purmerend (het doorkruist het Oostzanerveld). Wegen, het Noordhollandsch Kanaal en de spoorlijn liggen buiten het Natura 2000-gebied (buiten begrenzing of zijn geëxclaveerd). Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van deze infrastructuur leidt tot mogelijke effecten van verstoring door geluid, licht en beweging. Het gebruik hiervan dateert echter al van voor de referentiedatum en de reikwijdte van effecten hiervan is sindsdien niet toegenomen. De actuele en potentiële leefgebieden van verstoringsoorten liggen derhalve buiten het

¹⁴ Voor open teelten werd geconstateerd dat er in de periode 1998-2010 een reductie in de milieubelasting van 87% is bereikt voor open teelten, vooral als gevolg van een vermindering in driftemissie door de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij (RIVM, 2019).

effectbereik van deze infrastructuur. In dit kader zijn significante effecten uit te sluiten. Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van boven beschreven infrastructuur kan gezien het bovenstaande zonder nadere voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en is vergunningvrij (categorie 4a).

De aanleg van nieuwe wegen of vergroten van de capaciteit van bestaande wegen dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3). Eenmalig/incidenteel onderhoud zoals een grote renovatie is eveneens vergunningplichtig (categorie 3).

Regionaal vliegverkeer

Het gaat hier om regionale luchtvaart. Toetsing van effecten van vliegverkeer van en naar Schiphol in het kader van huidig gebruik is geen onderdeel van dit beheerplan, omdat de provincie Noord-Holland hier geen bevoegd gezag voor is. Deze taak ligt bij het Rijk.

Passerende vliegtuigen kunnen zowel optische als geluidsverstoring veroorzaken. Voor de kleine luchtvaart is landelijk een onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Lensink et al., 2011). Hieruit bleek dat voor de Natura 2000-gebieden in Laag Holland geen significante effecten optreden. Uitgangspunt in deze beoordeling was dat de gedragscode van de kleine luchtvaart wordt gehanteerd. Deze houdt onder andere in dat bij de planning en tijdens de vluchtuitvoering natuurbeschermingsgebieden (waaronder Natura 2000-gebieden) zoveel mogelijk worden vermeden. Indien het overvliegen van deze gebieden niet valt te vermijden wordt een vlieghoogte van tenminste 1.000 ft (circa 300 meter) aangehouden, behoudens beroepsmatige noodzaak. In Krijgsveld et al. (2022) wordt aangegeven dat vogels over het algemeen niet wegvluchten vanaf een vlieghoogte van 300 meter van sportvliegtuigen hoewel alerte reacties wel optreden. Regionaal vliegverkeer dat sinds de referentiedatum niet wezenlijk is toegenomen is vergunningvrij onder de voorwaarden dat het vliegen over Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk wordt vermeden en dat wanneer dit niet te vermijden valt een vlieghoogte van meer dan 300 meter wordt aangehouden (behoudens beroepsmatige noodzaak) (categorie 4b).

Het landen van luchtballonnen is vanwege het versturende effect op vogels en vanwege de kans op aantasting van kwalificerend habitat niet vergunningvrij (categorie 3). Uitbreiding van luchthavens sinds de referentiedatum is niet vergunningvrij en moet apart beoordeeld worden (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Weg-, vaar- en treinverkeer	Ja	4a
Regionaal vliegverkeer	Ja, onder voorwaarden	4b
Landen van luchtballonnen	Nee	3

2.7 Beroeps- en sportvisserij

In het Natura 2000-gebied is sprake van recreatieve (sport)visserij en beroepsmatige visserij, beiden aangesloten bij de Visstand beheercommissie Hollands Noorderkwartier (VBC-HNK). Door de VBC-HNK opgesteld visstandbeheerplan reguleert het visbestand in het gebied en sluit aan bij de doelstelling van het Natura 2000-gebied.

Beroepsvisserij

Beroepsvisserij heeft altijd in het gebied plaatsgevonden. De in het gebied actieve beroeps vissers betreffen beroeps vissers die een onderdeel van de Noord-Hollandse bond van beroeps vissers zijn en twee particulieren. Onder deze omstandigheid heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Vissoorten waarvoor Natura 2000 is aangewezen moeten terug gezet worden. Hierdoor treden geen directe significante effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten op. Door het uitzetten van soorten kan bewust de soortensamenstelling in het gebied worden veranderd. In dit gebied mag alleen aal uitgezet worden. Deze soort komt van oorsprong in het gebied voor en daarom zal het uitzetten van aal geen negatief effect hebben in dit kader. De beroepsvisserij kan tot verstoring door vooral beweging en geluid leiden. Deze verstoring is echter heel beperkt omdat deze activiteiten (waaronder het vestigen en leeghalen van fuiken) een kleine beïnvloedingszone hebben en kortdurend en beperkt tot een aantal locaties zijn op enig moment. Deze activiteiten hebben daardoor geen negatieve significante effecten op de verstoringgevoelige soorten. De huidige beroepsvisserij kan onder voorwaarde dat voor dit Natura 2000-gebied aangewezen vissoorten terug worden gezet en dat alleen aal uitgezet mag worden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Sportvisserij

Vissen mag alleen plaatsvinden op daarvoor aangewezen wateren en met een geldige VISpas. Daarbij is rekening gehouden met de ligging van kwetsbare habitattypen en leefgebieden van (verstoringgevoelige) soorten. Betreden van de oevers is niet toegestaan. Dit betekent dat er geen sprake is van aantasting van de (kwaliteit) van habitattypen en leefgebieden van soorten door betreding/vernietiging en geen sprake van significante effecten van verstoring. Houders van een (kleine) VISpas mogen (geen of) in beperkte mate vis meenemen voor eigen consumptie. Vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Directe effecten op de vissen zijn derhalve beperkt en niet significant. Tevens geldt een verbod op het achterlaten van loodgewichten e.d. De sportvisserij kan vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan onder voorwaarde dat de oevers buiten hiervoor bestemde locaties niet mogen worden betreden en dat vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen terug gezet moeten worden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Beroepsvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b
Sportvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b

2.8 Wonen en werken

Wonen

De meeste woningen/boerderijen liggen aan de randen van het gebied. Bebouwing die binnen de contouren van het Natura 2000-gebied is gelegen, is (met tuinen en erven) geëxclaveerd, mits het in het bestemmingsplan/omgevingsplan ook daadwerkelijk als bebouwing, tuin of erf is opgenomen. Daardoor vallen ze de facto buiten de begrenzing. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking door activiteiten die in een tuin of op een erf plaatsvinden, zoals regulier onderhoud aan huis en tuin, onderhoud aan erfbeplanting, spelen en muziek. De leefgebieden van

verstoringgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). Bewoning kan ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar de woningen. Om effecten van stikstofdepositie tegen te gaan worden natuurherstelmaatregelen getroffen (hoofdstuk 4).

Aanwezige woningen die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor woningen en boerderijen met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Woningen/boerderijen die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik, inclusief terugkerend/ regulier onderhoud, sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit deze woningen op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4a). De realisatie van bebouwing en bewoning na de referentiedatum evenals incidenteel grootschalig onderhoud (renovatie) is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Werken

De meeste bedrijven in het gebied bevinden zich aan de randen van het gebied en zijn actief binnen de dienstverlening en de handel. Ook hier geldt weer dat bebouwing (met tuinen en erven) geëxclaveerd is en de facto dus niet binnen de begrenzing valt. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. De aanwezigheid van bedrijven kan leiden tot effecten van verontreiniging/vermesting. Bedrijven worden middels omgevingsvergunningen, rijksregels en regels uit provinciale verordeningen gehouden aan beperking van de uitstoot van stoffen richting water, bodem en lucht. Deze regels zijn erop gericht de verspreiding van stoffen naar het oppervlaktewater, de bodem en de lucht in de omgeving zoveel mogelijk te beperken. Een toename van effecten van de verspreiding van verontreinigende of vermestende stoffen door bijvoorbeeld lozen van het proceswater sinds de referentiedatum is niet te verwachten. De activiteiten die plaatsvinden op de terreinen van bedrijven kunnen ook leiden tot verstoring door licht, beweging en geluid en tot beperken van openheid in het gebied. Deze activiteiten hebben echter een beperkte overlap met het gebied, gezien het feit dat het gaat om dienstverlenende of handelsbedrijven, die zich aan de rand van het gebied bevinden. Daarbij liggen de leefgebieden van (verstoringgevoelige) soorten buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). Dienstverlenende bedrijven kunnen ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar deze bedrijven. Aanwezige dienstverlenende

bedrijven die na de referentiedatum zijn gestart hebben een Wnb-vergunning nodig, indien het in gebruik zijn leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor bedrijven met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Bedrijfsactiviteiten die al bestonden op de referentiedatum en waarvan de stikstof-emitterende activiteiten niet zijn toegenomen zijn vergunningvrij. Deze activiteiten kunnen dan ook zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Bedrijfsactiviteiten die zijn gestart na de referentiedatum of sindsdien zijn geïntensiveerd blijven vooralsnog vergunningplichtig evenals incidenteel grootschalig onderhoud (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Wonen	Ja	4a
Werken	Ja	4a

2.9 Gebruik van drones

Drones en andere Remotely Piloted Aircraft Systems (RPAS) van alle gewichtsklassen kunnen door inliggende terreineigenaren, beheerders en toezichthouders ten behoeve van toezicht, monitoring, beheer en inrichting van de natuurterreinen worden ingezet. Drones kunnen verstoring van natuurdoelen veroorzaken wanneer deze zonder kennis van aanwezige natuurdoelen worden ingezet. De zorgplicht die volgt uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming is van toepassing. Onderdeel van die actieve zorgplicht is dat de professionele dronegebruiker zich op de hoogte stelt van de lokale situatie met betrekking tot de natuur en de wijze waarop verstoringrisico's kunnen worden voorkomen. Onder deze voorwaarde kan professioneel gebruik ten behoeve van noodzakelijk toezicht, monitoring, beheer, inrichting en onderzoek van het gebied van overheidswege, in opdracht van de overheid of van terreineigenaren, beheerders en toezichthouders vergunningvrij plaatsvinden (categorie 4b). Hieronder valt ook het gebruik van onbemande HEMS (Helicopter Emergency Medical Service)-, SAR (Search And Rescue) door politie en brandweer of kustwachtvluchten die daarom op eenzelfde manier vrijgesteld worden van de vergunningplicht. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitssituaties het adagium 'nood breekt wet'. Toegang beperkende besluiten geldend voor het gebied kunnen nadere beperkingen opleggen aan dronegebruik. Voor ander (onder andere recreatief) dronegebruik is altijd toestemming nodig van het bevoegd gezag Wet natuurbescherming (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Recreatief dronegebruik	Nee	3

3 Literatuur

Hüsken, K. en de Nijs, N, 2022. Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Beheer van grauwe gans, brandgans, Canadese gans (in alle verschijningsvormen) en nijlgans binnen het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Rapport Sweco Nederland B.V. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Kleijn, D. 2008. Effecten van geluid op wilde soorten - implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura 2000 gebieden. Wageningen: Alterra.

Krijgsveld, K.L., B. Klaassen and J. van der Winden. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Lensink, R., K.L. Krijgsveld and P.W. van Horssen. 2011. Versturende effecten van groot vliegverkeer op broedvogels. Onderzoek op basis van bestaande gegevens verzameld rond de luchthaven Schiphol en op militaire vliegvelden. Rapport.

Livezey, K.B., E. Fernández-Juricic and D.T. Blumstein. 2016. Database of bird flight initiation distances to assist in estimating effects from human disturbance and delineating buffer areas. *Journal of Fish and Wildlife Management* 7: 181-191.

Longcore, T., and C. Rich. 2004. "Ecological light pollution." *Frontiers in Ecology and the Environment* 2 (4):191-198. doi: 10.1890/1540-9295(2004)002[0191:ELP]2.0.CO;2.

Ohm, D., R. ten Hulscher & R. Smits. 2014. Richtlijn KRW monitoring oppervlaktewater en protocol toetsen en beoordelen. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving (RWS, WVL).

RIVM, 2019. RIVM, 2019. Tussenevaluatie van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' Deelproject Milieu. RIVM rapport 2019-0044.

Spoelstra, K., R.H.A. van Grunsven, J.J.C. Ramakers, K.B. Ferguson, T. Raap, M. Donners, E.M. Veenendaal, and M.E. Visser. 2017. "Response of bats to light with different spectra: light-shy and agile bat presence is affected by white and green, but not red light." *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 284 (1855):20170075. doi: 10.1098/rspb.2017.0075.

- Spoelstra, K., R.H. A. van Grunsven, M. Donners, P. Gienapp, M.E. Huigens, R. Slaterus, F. Berendse, M.E. Visser and E. Veenendaal. 2015. "Experimental illumination of natural habitat—an experimental set-up to assess the direct and indirect ecological consequences of artificial light of different spectral composition." *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* 370 (1667):20140129. doi: 10.1098/rstb.2014.0129.
- STOWA. (2010). Handboek hydrobiologie; Biologisch onderzoek voor de ecologische beoordeling van Nederlandse zoete en brakke oppervlaktewateren. Versie 2019, inclusief aanpassingen aansluiting actuele KRW-maatlatdocumenten.
- Van der Hut, R.M.G. 2022. Ecologisch beheerplan Het Twiske. A&W-rapport 20-450. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek (Feenwâlden).
- Van Opzeeland, I., H. Slabbekoorn, T. Andringa, and C. ten Cate. 2007. Vissen en geluidsoverlast - effect van geluidsbelasting onder water op zoetwatervissen. Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden.
- Unie van Waterschappen. (2019). Gedragscode Wet Natuurbescherming Voor Waterschappen; Onderdeel Soortbescherming Bestendig beheer en onderhoud. Goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 22 januari 2019.

Bijlage 4 Monitoring

Deze bijlage bevat een overzicht van de monitoring die op hoofdlijnen nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen in de tweede beheerplanperiode te kunnen volgen (zie tabel 1). Tabel 1 geeft tevens een overzicht van de benodigde aanvullende monitoring. Deze aanvullende monitoringsbehoefte is afgeleid uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021¹⁵). Daarnaast is een voorstel gedaan voor typische soorten die inzicht bieden in de kwaliteitsontwikkeling van habitattypen (zie tabel 2). Tot slot is per habitatype een evaluatie uitgevoerd van het aantal permanente kwadraten (PQ's) dat aanwezig is (zie tabel 3).

Tabel 1. Overzicht monitoringsactiviteiten IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & 't Twiske. De grijze arcering geeft aan welke monitoring van toepassing is

Vragen	Natura 2000-doelen		Methode	Frequentie	Benodigde aanvullende monitoring
	Habitat-typen	Habitatrichtlijn soorten, broedvogels en niet-broedvogels			
Aantal soort			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	Aanvullende monitoring van aantallen en trends is voor bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis en meerkoet in dit beheerplan opgenomen (hfst. 4)
Oppervlakte en kwaliteit leefgebied			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	
Areaal habitatype			SNL	1 x per 12 jaar	Gebiedsdekkende vegetatiekartering uiterlijk in 2026 is noodzakelijk. In Oostzanerveld is deze in 2027 gepland, in Varkensland in 2028. Eerder zou wenselijk zijn.
Kwaliteit habitatype			o.a. SNL	1 x per 6/12 jaar	- eventueel: koppelen structuurkartering aan gebiedsdekkende vegetatiekartering - eventueel: extra monitoring van typische soorten (zie tabel 3) -extra PQ's nodig (zie tabel 3)

¹⁵ Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000-beheerplan Westzaan. Sweco Nederland B.V.

Vragen	Natura 2000-doelen		Methode	Frequentie	Benodigde aanvullende monitoring
Voortgang natuurherstelmaatregelen / onderzoek			Diverse	jaarlijks	
Proces natuurherstel PAS-maatregelen			PAS proces-indicatoren	1 x per 3 jaar	

Typische soorten

Tabel 2 geeft een overzicht van de typische soorten die gebruikt zijn bij de evaluatie van het eerste beheerplan. Tijdens de evaluatie is gebleken dat een aantal van de gebruikte typische soorten niet in de gebieden voorkomen of te verwachten zijn. Voor vochtige laagveenheiden (H4010B) was bijvoorbeeld maar één typische soort benoemd. In de evaluatie is dan ook aanbevolen om de typische soortenlijst aan te passen. De herziene typische soortenlijst is opgenomen in tabel 2. De keuze voor de soorten is hieronder gemotiveerd.

Een aantal typische soorten is geschrapt. Dit zijn soorten die al langere tijd verdwenen zijn uit de Laag Hollandse Natura 2000-gebieden of daar nooit voorkwamen. Ook zijn er soorten geschrapt waarvoor momenteel geen monitoringsprogramma is opgesteld en waarvoor dit ook niet gaat gebeuren, zoals paddenstoelen en schietmotten.

Tabel 2. Overzicht van typische soorten. Oud: de soorten die in de beheerplanevaluatie zijn gehanteerd (Van Dijk et al., 2021). Nieuw: de aangepaste soortenlijst. Vetgedrukte soorten zijn kwalificerende SNL soorten voor het gerelateerde beheertype.

H3140		H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
Brakwater kransblad		Ronde zonnedauw	Ronde zonnedauw	Echt lepelblad	Echt lepelblad	Grote vuurvliinder		Smalbladig veenmos	
Breekbaar kransblad	Breekbaar kransblad		Moeras-gaffeltandmos	Heemst	Heemst	Anabolia brevipennis		Violet veenmos	
Brokkelig kransblad			Stijf veenmos	Moeras-melkdistel	Moeras-melkdistel	Limnophilus incisus		Witte berkenboleet	
Buigzaam glanswier			Hoogveenveenmos	Rivierkruiskruid		Elzenmos	Elzenmos	Houtsnip	Houtsnip
Gebogen kransblad	Gebogen kransblad		Rood veenmos	Selderij	Selderij	Glanzend veenmos	Glanzend veenmos	Matkop	Matkop
Kustkransblad	Kustkransblad		Lavendelhei	Zomer-klokje		Broos vuurzwammetje			Stijf veenmos
Stekelharig kransblad	Stekelharig kransblad		Eenarig wollegras	Bosriet-zanger	Bosriet-zanger	Kaalveenmos klokje			Rood veenmos
Sterkranswier	Sterkranswier		Rode bosbes	Dwergmuis	Dwergmuis	Moerashoningzwam			
	Groot nimfkruid		Glanzend maanmos		Veenreukgras	Veenmosbundelzwam			
			Glanzend veenmos		Heelblaadjes	Veenmosgrauwkop			

H3140		H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
			Slank veenmos		Poelruit	Veenmosvuur- zwammetje			
			Gewone dophei		Moeras- varen	Gouden sprinkhaan			
			Kraaihei		Bruine kieken- dief	Kamvaren	Kam- varen		
			Struikhei			Ronde zonnedaaw	Ronde zonne- daaw		
			Veenpluis			Veenmos- orchis	Veenmos orchis		
						Watersnip	Watersnip		

Toelichting typische soorten Kranswierwateren (H3140)

Groot nimfkruid: groot nimfkruid is een hogere waterplant die vaak samen met kranswieren voorkomt, maar toleranter is voor hoge nutriëntenconcentraties. Hoewel deze soort prominenter voorkomt in de associatie van groot nimfkruid (niet kwalificerend voor H3140) is de soort toch opgenomen als typische soort vanwege zijn historische voorkomen in Laag Holland samen met sterkranswier. Daarnaast is deze soort recent waargenomen in de Kalverpolder, Polder Westzaan en alle deelgebieden van het IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland & 't Twiske.

Toelichting typische soorten Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)

Moerasgaffeltandmos: een van de mossen die als diagnostische rode lijst (RL) soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's (standaard data formulieren) voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent nog op meerdere plaatsen waargenomen in het Wormer- en Jisperveld.

Stijf veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Hoogveenveenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan en het IJperveld.

Rood veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld.

Lavendelhei: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld.

Eenarig wollegras: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in het IJperveld.

Rode bosbes: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld.

Glanzend maanmos: een van de indicatorsoorten voor oude stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Glanzend veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Slank veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Gewone dophei: Gewone dophei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan, het IJperveld en Varkensland.

Kraaihei: Kraaihei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Struikhei: Struikhei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Veenpluis: Veenpluis is een karakteristieke soort voor goed ontwikkelde moerasheide. Deze soort is recent nog waargenomen in Laag Holland.

Toelichting typische soorten Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)
Veenreukgras: een van de zeldzame graslandsoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan, het IJperveld en Varkensland.

Heelblaadjes: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan en het Twiske.

Poelruit: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Moerasvaren: een van de typische laagveensoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Bruine kiekendief: De bruine kiekendief is een karakteristieke broedvogel voor goed ontwikkeld rietland en is ook opgenomen als Vogelrichtlijnsoort voor het IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & 't Twiske. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Tot slot zijn er van deze soort recente broedgevallen bekend uit Laag Holland.

Toelichting typische soorten Hoogveenbossen (H91D0)

Stijf veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Rood veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N14.02. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het IJperveld.

Monitoring PQ's

Binnen IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske ligt een aantal permanente kwadranten (PQ's). Deze PQ's worden iedere vier jaar opgenomen voor het Landelijk Meetnet Flora (LMF) en spelen geen rol binnen de SNL monitoring. Hoewel het primaire doel van het LMF is om de ontwikkeling van de vegetatie in het landelijk gebied te volgen over een langere periode kan de informatie van PQ's in kwalificerende habitattypen ook gebruikt worden om de ontwikkeling van de vegetatie in dat habitatype te volgen. In de evaluatie van het eerste beheerplan is dit ook gedaan. Omdat er in sommige habitattypen geen tot weinig PQ's liggen, is het wenselijk om het aantal aanwezige PQ's in deze habitattypen uit te breiden om in de toekomst een betere uitspraak te kunnen doen over de ontwikkeling van de vegetatie binnen de habitattypen. In tabel 3 wordt per habitatype een overzicht gepresenteerd van de aanwezige PQ's en worden suggesties gedaan over het al dan niet uitbreiden van het PQ meetnet.

Tabel 3. Overzicht van het oppervlakte van de verschillende habitattypen in het Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske samen met het aantal PQ's dat in deze kwalificerende habitattypen valt en de dichtheid hiervan. Groen: aantal PQ's voldoet; geel: uitbreiding aanbevolen; oranje: uitbreiding noodzakelijk

Habitatype	Oppervlakte (ha)	Aantal PQ's	PQ's/ha	Uitbreiding
H3140	0,03	0	n.v.t.	1
H4010B	0,58	1	1,72	1
H6430B	9,52	3	0,32	1
H7140B	52,76	3	0,06	4
H91D0	17,73	3	0,17	

Toelichting

Binnen de enige sloot in Varkensland waar het habitatype H3140 momenteel voorkomt ligt nog geen PQ. Om de ontwikkeling van de vegetatie binnen dit habitatype te kunnen volgen is het dus noodzakelijk om op deze locatie een nieuw PQ aan te leggen.

Voor H4010B ligt het enige PQ in een stuk moerasheide van 164 m² dat volledig omringd is door veenmosrietland. Verder in het noorden van het gebied ligt een

veel groter oppervlakte van meerdere percelen moerasheide, dus het stuk heide met het PQ is zeker niet het meest representatief voor het habitatype in het Ilperveld. Daarom, en omdat het niet aan te raden is om van slechts één PQ uit te gaan, wordt het aanbevolen om nog één PQ in de grotere noordelijker gelegen percelen H4010B in het Ilperveld aan te leggen.

De drie PQ's in H6430B liggen allemaal in het Ilperveld, waar ook het grootste oppervlakte van dit habitatype aanwezig is. Als de PQ's proportioneel per oppervlakte habitatype per deelgebied verdeeld zouden zijn, zou er nog één PQ aan dit habitatype in het Oostzanerveld moeten worden toegevoegd om ook daar iets te kunnen zeggen over de ontwikkeling van dit habitatype. Het zeer kleine oppervlakte van dit habitatype in Varkensland lijkt niet de moeite om nog apart een PQ aan te gaan leggen.

Voor H7140B liggen er twee PQ's in het Ilperveld, waar ook het grootste oppervlakte van dit habitatype ligt, en één in het Oostzanerveld. Gezien het grote oppervlakte van dit habitatype, en het ontbreken van PQ's in Varkensland, ligt het voor de hand om het aantal PQ's binnen dit habitatype uit te breiden om de ontwikkeling van de vegetatie in de verschillende deelgebieden beter te kunnen volgen. Om deze ontwikkeling goed te kunnen volgen wordt het aangeraden om in Varkensland en het Oostzanerveld allebei nog één PQ aan te leggen en om in het Ilperveld nog twee PQ's aan te leggen.

Binnen het habitatype H91D0 liggen drie PQ's in het Ilperveld, waar ook bijna het gehele oppervlakte van dit beheertype ligt. Omdat er een PQ ligt op de drie verschillende belangrijke boslocaties wordt het niet noodzakelijk geacht om nog extra PQ's binnen dit habitatype aan te leggen om de ontwikkeling van de vegetatie hierin goed te kunnen volgen, ook omdat het verwacht wordt dat de bossen binnen dit habitatype redelijk homogeen zijn.